નિર્માણ

શિક્ષણનો અધિકાર
સમગ્ર શિક્ષા
સૌ ભણે.સૌ આગળ વધે

ગુજરાત શાળા શિક્ષણ પરિષદ
સમગ્ર શિક્ષા,
સેક્ટર-૧૭, ગાંધીનગર.

ગુજરાત શૈક્ષણિક
સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર

મુદ્રણ

ગુજરાત રાજ્ય શાળા
પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
ગાંધીનગર

ગુજરાતી

ધોરણ 7

સ્વઅધ્યયનપોથી

(લર્નિંગ લૉસ - બ્રિજકોર્સ)

વિદ્યાર્થીનું નામ : ____________________

શાળાનું નામ : ____________________

ઓનલાઈન શિક્ષણ મેળવવા માટેના માધ્યમ

સમગ્ર શિક્ષા વેબસાઈટ : **ssagujarat.org/StudyFromHome.html**

ગુજરાત સરકાર દ્વારા બાઈસેગ-વંદે ગુજરાતની વિવિધ ધોરણવાર ૧૬ ચેનલ વડે શૈક્ષણિક કાર્યક્રમનું પ્રસારણ

BISAG-N **www.vande.gujarat.gov.in** VANDE GUJARAT

બાઈસેગ પ્રસારણ જોવા માટે DTH ડિશ લગાવવાથી દૂરદર્શન કેન્દ્ર તેમજ બાઈસેગની તમામ ચેનલો ફ્રીમાં જોઈ શકાય છે. DTH ડિશ નજીવા ખર્ચે લગાવી શકાય છે.

DIKSHA — https://diksha.gov.in/

YouTube — Gujarat e-Class Samagra Shiksha

Gujarat E Class

ગુજરાતી

ધોરણ 7

સ્વઅધ્યયનપોથી

(લર્નિંગ લૉસ - બ્રિજકોર્સ)

પ્રતિજ્ઞાપત્ર

ભારત મારો દેશ છે.
બધાં ભારતીયો મારા ભાઈબહેન છે.
હું મારા દેશને ચાહું છું અને તેના સમૃદ્ધ અને
વૈવિધ્યપૂર્ણ વારસાનો મને ગર્વ છે.
હું સદાય તેને લાયક બનવા પ્રયત્ન કરીશ.
હું મારાં માતાપિતા, શિક્ષકો અને વડીલો પ્રત્યે
આદર રાખીશ અને દરેક જણ સાથે સભ્યતાથી વર્તીશ.
હું મારા દેશ અને દેશબાંધવોને મારી નિષ્ઠા અર્પું છું.
તેમનાં કલ્યાણ અને સમૃદ્ધિમાં જ મારું સુખ રહ્યું છે.

નિર્માણ

શિક્ષણનો અધિકાર
સમગ્ર શિક્ષા
સૌ ભણે, સૌ આગળ વધે

ગુજરાત શાળા શિક્ષણ પરિષદ
સમગ્ર શિક્ષા,
સેક્ટર - ૧૭, ગાંધીનગર.

GCERT

ગુજરાત શૈક્ષણિક
સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર.

મુદ્રણ

ગુજરાત રાજ્ય શાળા
પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
ગાંધીનગર.

માર્ગદર્શન

શ્રીમતી જયશ્રી દેવાંગન (IAS)
(એએસપીડી, સમગ્ર શિક્ષા)

શ્રી પ્રકાશ ત્રિવેદી
(સચિવ, સમગ્ર શિક્ષા)

શ્રી વી. આર. ગોસાઈ
(સચિવ, GCERT)

ડૉ. અશોકભાઈ એન. ચૌધરી
(રીડર, GCERT)

નિર્માણ-સંયોજન

ડૉ. અખિલ ડી. ઠાકર

શ્રી નરેન્દ્રભાઈ એન. રાવલ

ડૉ. ભાર્ગવ ઠક્કર

કન્વીનર

શ્રી રશ્મિકાબહેન એસ. મોદી

સહ-કન્વીનર

શ્રી જૈનીબેન ભોજક

સંપાદન-સંકલન

શ્રી અનિલભાઈ ઉપાધ્યાય

શ્રી સુચિતકુમાર પ્રજાપતિ

શ્રી ધર્મેશ રામાનુજ

લેખન

શ્રી મિનેશ વાળંદ

શ્રી મહેન્દ્ર મકવાણા

શ્રી જીતેન્દ્ર રાણા

સમીક્ષા

ડૉ. લીનાબહેન ઉપાધ્યાય

શ્રી મનીષ સુથાર

શ્રી ભગવાનભાઈ દૂધરેજિયા

શ્રી શંકરભાઈ ચૌધરી

શ્રી કલ્પેશ પટેલ

શ્રી નીલમ ડાભી

મુદ્રણ-આયોજન

શ્રી મનીષ એચ. બધેકા
(નાયબ નિયામક : ઉત્પાદન)

પ્રસ્તાવના

વિદ્યાર્થીમિત્રો, શાળા શરૂ થયા બાદ આપની શાળાના વર્ગમાં જે તે વિષયનું શૈક્ષણિક કાર્ય શરૂ થઈ ગયું હશે. પાછલાં વર્ષોમાં શાળામાં કેટલાક મહિનાઓ સુધી શૈક્ષણિક કાર્ય બંધ રહેલું અને તેના પરિણામે વર્ગમાં અભ્યાસ માટેના દિવસો પણ બહુ ઓછા મળેલા. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખી નવા વર્ષે અગાઉના ધોરણ અને અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ પામીએ તે પહેલાં આ સ્વઅધ્યયનપોથી સાથે ગત વર્ષોની શીખેલી બાબતો મહાવરા તરીકે અહીં મૂકવામાં આવી છે. અહીં ગુજરાતી વિષયમાં અગાઉનાં ધોરણમાં શીખેલી ભાષાની અગત્યની બાબતોને ધ્યાને લઈ તેની પ્રવૃત્તિઓ આપવામાં આવી છે.

ભાષા એ બોલવા સાથે લખવા-વાંચવા અને અભિવ્યક્તિના માધ્યમ તરીકે ઉપયોગી છે. ભાષામાં મૂળાક્ષરથી લઈને શબ્દો, વાક્યોને ક્રમમાં લખવા-વાંચવા સુધીની પ્રક્રિયાનો સમાવેશ થાય છે. અહીં ગત વર્ષને ધ્યાને લઈ ભાષાશિક્ષણમાં થયેલ 'લર્નિંગ લૉસ' ને પહોંચી વળવા માટે નિર્માણ થયેલ વાંચન-લેખન સામગ્રી અંતર્ગત ગુજરાતી વિષયમાં અર્થગ્રહણ, સ્વતંત્રલેખન, તાર્કિક ચિંતન, સર્જનાત્મક લેખન અને વ્યાવહારિક વ્યાકરણ આધારિત પ્રવૃત્તિઓ મૂકી છે.

ધોરણ 7ના વિદ્યાર્થી તરીકે તમારામાં ભાષાનો વિકાસ અને સર્જન થાય તે માટેનો પ્રયાસ થાય તેવી પ્રવૃત્તિઓ પસંદ કરવામાં આવી છે. અહીં પ્રવૃત્તિ કરવા માટે ફકરામાં ખૂટતા શબ્દોનું લેખન, અર્થગ્રહણ આધારિત પ્રશ્નો, યોગ્ય શબ્દ વડે ખાલી જગ્યા પૂર્તિ, શબ્દનિર્માણ, શબ્દોનો વાક્યપ્રયોગ, શબ્દ સાથે જોડાઈને લખાતા પ્રત્યયો, કાવ્ય રસાસ્વાદ, ટિકિટ, ટ્રાફિક સિગ્નલ, જાહેરાત, બૅનર, બૉર્ડ, સમયપત્રક આધારિત પ્રશ્નોત્તરી, ચિત્ર આધારિત પ્રશ્નોત્તરી, સ્વતંત્રલેખન, વ્યાવહારિક વ્યાકરણ અંતર્ગત સમાનાર્થી - વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, શબ્દ આધારિત વાક્યરચના, મનોશારીરિક પ્રવૃત્તિઓ જેવી પ્રયુક્તિઓનો આધાર લેવાયો છે.

જેમ કે, અહીં આપેલી ટિકિટ પરથી માહિતીની વિગતો તારવવાની પ્રવૃત્તિ દ્વારા તમને સમજણપૂર્વકનું અર્થગ્રહણ ચકાસવાનો મહાવરો મળશે. ઉપરાંત નવા શબ્દો ઉપયોગમાં લઈને તમારી ભાષામાં નવું સર્જન થાય તેવી સંભાવના રહેલી છે. એટલે કે અહીં આપેલી મહાવરાની દરેક બાબતમાંથી તમારી ભાષાનો વિકાસ થતો રહે તેવી સંભાવના ધ્યાને રાખી છે.

અહીં ભાષામાં આપેલી પ્રવૃત્તિઓમાં પ્રશ્નોત્તરી, શબ્દો પરથી વાક્યલેખન, ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય શબ્દની પૂર્તિ, વાતચીત, ચિત્રવર્ણન, ચિત્ર પરથી લેખન, શબ્દસર્જન જેવી ભાષાસજ્જતા, યોગ્ય વિકલ્પ પસંદગી, ઉદાહરણ મુજબ વાક્યરચના, કોષ્ટક પરથી શબ્દલેખન, શબ્દોનો વાક્યપ્રયોગ, સમાનાર્થી-વિરુદ્ધાર્થી શબ્દલેખન, શબ્દો પરથી નવા શબ્દોનું સર્જન જેવી બાબતો આગળના ધોરણમાં વધુ શીખવા માટે સહાયક બનશે તેમ માનીને આપી છે.

વિદ્યાર્થીમિત્રો, શક્ય છે કે તમને ભાષાની પ્રવૃત્તિઓ માત્ર વાંચન-લેખન માટે જ ઉપયોગી જણાય, પરંતુ તમારાં રોજિંદા જીવનમાં પણ ભાષા સારી રીતે બોલવા, વાંચવા, અર્થગ્રહણ તેમજ વ્યાવહારિક ઉપયોગ માટેનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

શ્રદ્ધા છે કે ભાષા માટેના મહાવરાની આ પ્રવૃત્તિઓ ભાષાશિક્ષણને બળવત્તર કરશે.

ડૉ. પી. એ. જલુ	**ડૉ. રતનકંવર એચ. ગઢવીચારણ (IAS)**
નિયામક,	સ્ટેટ પ્રૉજેક્ટ ડાયરેક્ટર,
જીસીઈઆરટી,	સમગ્ર શિક્ષા,
ગાંધીનગર	ગાંધીનગર

શિક્ષક-વાલી જોગ સંદેશ

ગત વર્ષોમાં શાળામાં-વર્ગખંડમાં જે તે વિષયનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવામાં વિદ્યાર્થીઓએ મુશ્કેલી અનુભવી હશે. જો કે શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા 'શાળા બંધ છે, પણ શિક્ષણ નહિ' તે ધ્યેયને મંત્રસ્વરૂપે અનુસરી વર્ચ્યુઅલ માધ્યમથી શિક્ષણ આપવાનું અદ્વિતીય કાર્ય ચાલુ જ રહ્યું હતું. આ સિદ્ધિને કારણે આજે આપણે આપણા વિદ્યાર્થીઓને આગળના ધોરણમાં મોકલવા માટે સક્ષમ થઈ શક્યા છીએ.

અહીં આપણે આપણા વિદ્યાર્થીઓને ગત વર્ષે શિક્ષણ અંતરાય દરમ્યાન ઊભી થયેલી અધ્યયન ખોટ (લર્નિંગ લૉસ)ને ધ્યાને લઈ તેના નવા વર્ષના પ્રારંભે કેટલીક મહાવરાની બાબતો આપીને તેને આગળના ધોરણના અભ્યાસ માટે સજ્જ કરવાનો પ્રયાસ કરવા તરફ જઈ રહ્યા છીએ. સામાન્ય રીતે લર્નિંગ લૉસ એટલે અધ્યયનની એવી ખોટ / કચાશ કે જેમાં શીખેલું ભૂલી જવું, ઓછું શીખવાનું કે શીખેલું બરાબર યાદ ન રહેવું. આવું થવાનું કારણ પણ સાહજિક છે, આ કોઈ એવી ખોટ નથી કે જે પૂરી ન શકાય. લર્નિંગ લૉસની પૂર્તતા કરવા માટે વધુ મહાવરો અને શીખેલી સંકલ્પનાઓ પુનઃ યાદ કરાવવાનો પ્રયાસ કરવો પડે, જે અહીં આપણે કરવાના છીએ.

અહીં લર્નિંગ લૉસની પૂર્તિ માટે આપેલા મહાવરામાં મુખ્ય ત્રણ બાબતોની કાળજી લેવાઈ છે. **પ્રથમ** વિદ્યાર્થીઓને અગાઉના ધોરણના વિષયને અનુરૂપ વિષયવસ્તુનો પુનઃ પરિચય થાય તેવી બાબતો અપાઈ છે. **બીજું**, અપાયેલા દરેક મહાવરા માટે એવી બાબતોનો આધાર લેવાયો છે જેની સંકલ્પનાઓ ધોરણ 6 થી 8 માટે પાયારૂપ હોય. આ બાબતો અગાઉના ધોરણના વિષયવસ્તુની સંકલ્પનાને વધુ દૃઢ બનાવી તેને શીખવા માટે સરળતા રહે તેવું વાતાવરણ નિર્માણ કરશે. **ત્રીજું**, અભ્યાસક્રમનો પ્રારંભ થાય તે પહેલાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવર્તમાન શૈક્ષણિક સ્તરનું સાર્વત્રિક મૂલ્યાંકન પણ થઈ શકે. આવું કરવાથી વર્ગ કે વિષયશિક્ષક વિદ્યાર્થીઓનું સ્તર માપીને નવી બાબત શીખવવાની શરૂઆત કરે તે પહેલાં તેને કયા પ્રકારનું આયોજન કરવું ? કેવી પદ્ધતિનો સહારો લેવો? કઈ કઈ પ્રયુક્તિઓને આયોજનમાં સમાવિષ્ટ કરવી તેનો ખ્યાલ આવે. આનાથી અગાઉના વર્ષની અધ્યયન ખોટ (લર્નિંગ લૉસ)ની અસર હાલના ધોરણમાં ન પડે.

શિક્ષણ અવિરત ચાલતી પ્રક્રિયા છે, તે માત્ર વર્ગખંડ, સમયપત્રક કે વિષયમાં જ બંધાયેલું રહેતું નથી. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 અનુસાર શિક્ષણનાં અધ્યયન બિંદુઓને શીખવવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, પ્રવૃત્તિ, અવલોકન, પ્રૉજેક્ટ, સર્વે જેવી વિવિધ પ્રયુક્તિઓનો સહારો લેવાનો છે. અહીં નિર્માણ થયેલી મહાવરાની વિવિધ સામગ્રીમાં આ બધી જ બાબતોને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લેવાયેલી છે. આ સામગ્રીના મહાવરા માટે નીચે મુજબની કેટલીક બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીશું તો આપણા વિદ્યાર્થીઓ અપેક્ષિત શૈક્ષણિક ક્ષમતા કેળવી શકશે અને નવા શૈક્ષણિક વર્ષના અભ્યાસક્રમને સારી રીતે સમજીને શીખવાનું શરૂ કરી શકશે.

- મહાવરા માટે આપેલી દરેક બાબતમાં પ્રવૃત્તિઓ પણ સમાવિષ્ટ હોવાથી પ્રવૃત્તિ માટે પૂરતો સમય આપવો.
- મહાવરાની પ્રવૃત્તિઓમાં લખવા-વાંચવા સાથે જૂથ અને સમૂહમાં પ્રવૃત્તિઓ પ્રૉજેક્ટ કાર્ય જેવી વિવિધ બાબતોનો સમાવેશ કરેલો હોઈ તેને પણ શીખવાનો અગત્યનો ભાગ માનીને તે કરવા માટે પૂરતો સમય અને સ્વતંત્રતા આપવી.
- મહાવરાની આ પ્રવૃત્તિઓ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીને તેનાં મિત્ર, કુટુંબીજનો અને અન્ય લોકોની જરૂર પડે તેવું આયોજન હોવાથી તેને પ્રવૃત્તિ માટે અન્ય સાથે કામ કરવાની છૂટ આપવી.
- મહાવરાની આ પ્રવૃત્તિઓ શાળા અને ઘર બંને જગ્યાએ એક સાથે ચાલે તે માટેનું આયોજન વિદ્યાર્થીઓને સતત જણાવતા રહીને તેમને આગળના અભ્યાસ માટે પણ જોડવાના છે તેનો ખ્યાલ રાખવો.

- મહાવરાની આ પ્રવૃત્તિઓ અભ્યાસક્રમ સાથે સંકળાયેલી હોવાથી તેને માત્ર મનોરંજન સ્વરૂપે ન માની લેતાં વિદ્યાર્થીઓ ગંભીરતાથી તે કરે અને તેમાંથી શીખે તેવું આયોજન કરવું.
- મહાવરાની આ સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા લર્નિંગ લૉસને પહોંચી વળવા માટેની હોવાથી વર્ગનો દરેક વિદ્યાર્થી દરેક અધ્યયન નિષ્પત્તિની પ્રવૃત્તિમાં સમાન સ્તરે પહોંચે તે માટે પ્રયાસ કરવો.
- લર્નિંગ લૉસ એ અધ્યયન કચાશ(ખોટ) પૂરી કરવાનો પ્રયાસ હોવાથી શિક્ષક સાથે વાલી, શિક્ષિત મોટા ભાઈ-બહેન અને ઉપલા ધોરણના મિત્રો પણ વિદ્યાર્થીને મદદ કરે તે ઇચ્છનીય છે.
- સ્વઅધ્યયનપોથી સાથે આપેલી મહાવરાની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ વર્ષની શરૂઆતમાં કરવાથી ધોરણ 6 થી 8ના અભ્યાસક્રમની સંકલ્પનાઓ સમજવી સરળ બની રહે તેવો પ્રયાસ કરવા માટે વર્ગમાં બને તેટલો વધુ સમય મહાવરા માટે આપવાનું આયોજન કરવું.
- મહાવરામાં અગાઉના ધોરણની એવી બાબતોનો સમાવેશ કરાયો છે, જેનાથી ધોરણ 6 થી 8ના વિષયવસ્તુની સંકલ્પના સમજવાનું સરળ બને છે, તેને ધ્યાને લઈ પ્રવૃત્તિઓ કરાવતા સમયે તે પૂરેપૂરી રીતે શીખી જાય તેની કાળજી લેવાય તે જોવું.
- 'ચાલો, યાદ કરીએ'માં આપેલી પ્રવૃત્તિઓનું લેખન અલગ નોટબુકમાં કરવાનું હોવાથી વિદ્યાર્થીઓએ લખેલી પ્રવૃત્તિઓની સમયસર ચકાસણી કરી તેની સારી અને સુધારાત્મક બાબતોનું વ્યક્તિગત માર્ગદર્શન આપવું ઇચ્છનીય છે.
- આપેલી પ્રવૃત્તિઓ વિદ્યાર્થીની સમજ અને સંકલ્પનાના વિકાસ માટે હોવાથી વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ LO આધારિત એક-બે પ્રવૃત્તિઓ બાદ તેને સમજી શકયા છે તેવું જણાય તો તે પૈકીની અન્ય પ્રવૃત્તિઓ ગૃહકાર્યમાં આપી શકાય, જેથી વર્ગમાં અન્ય LO આધારિત પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં પૂરતો સમય મળી શકે.
- આપેલી પ્રવૃત્તિઓની સમજ માટે ચિત્રો, સાધન-સામગ્રી અને અન્ય સહાયક સંદર્ભનો આધાર લેવાયો છે તેને ધ્યાને લઇ તેવી પ્રવૃત્તિઓ માટે તે સંદર્ભિત સામગ્રીની સમજ મળી રહે તેવું આયોજન હાથ ધરવું.
- અહીં પસંદ થયેલી મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ ધોરણ 6 થી 8ના અભ્યાસક્રમને વધુ બળવત્તર બનાવવાના હેતુસર આપેલી હોવાથી વર્ગના તમામ વિદ્યાર્થીઓ આ પ્રવૃત્તિઓની સંકલ્પના અને સમજ કેળવે તે માટે પ્રવૃત્તિ દરમ્યાન પૂરતું માર્ગદર્શન અને પરોક્ષ મૂલ્યાંકન કરતાં રહેવું.
- અહીં આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિઓ માત્ર જે તે LOમાં સમાવિષ્ટ સંકલ્પનાના મહાવરા માટે આપેલ છે. વર્ગમાં જરૂરી મહાવરા માટે આ પ્રકારની વધુ પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ કરી તેનો પણ મહાવરો કરાવી શકાય.
- ગણિત, વિજ્ઞાન અને ભાષાની પ્રવૃત્તિઓ તેના વિષયની નવી સંકલ્પનાઓ સરળ કરવા માટે હોવાથી તેનો પૂરતો મહાવરો થાય તે માટે વર્ગનું સમયપત્રક વિષયવાર ગોઠવી તે મુજબ કાર્ય થાય તે જોવું.

પ્રકાશ ત્રિવેદી
સચિવ, સમગ્ર શિક્ષા,
ગાંધીનગર

ચાલો યાદ કરીએ અંતર્ગત સમાવિષ્ટ અધ્યયન નિષ્પત્તિઓની યાદી

G601	વાર્તા, કાવ્યો, ચિત્ર, વર્ણન, નાટકો, ચર્ચાઓ, કિસ્સાઓ સાંભળી તથા મુખવાચન કરી તેને સમજે છે અને સર્જન કરે છે.
G602	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં પ્રસંગો તથા સ્થળો વિષે વાતચીત અને સંવાદો સમજે છે તથા રજૂઆત કરે છે.
G607	સંકેતનાં બૉર્ડ, સમયપત્રક, ટ્રાફિક સિગ્નલ, નકશા, પ્રતીકો, ચિત્રો, સમાચારપત્રો, સામયિકો અને સંદર્ભ સાહિત્ય વગેરે વાંચી સમજી શકે છે તથા વિગતો તારવી શકે છે.
G609	શિક્ષકની મદદથી શબ્દકોશ, બાળકોશ અને બાળ વિશ્વકોશનો ઉપયોગ કરી આશરે 3000 જેટલા શબ્દો સમજી અને તેનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.
G610	મુલાકાત વખતે આત્મવિશ્વાસપૂર્વક પોતાની વાત રજૂ કરી, પ્રશ્નોત્તરી કરી શકે છે.
G612	સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.
G616	સ્વતંત્ર લેખન કરે છે. (કાવ્ય, ઉખાણાં, મુદ્દા પરથી વાર્તા, પત્રલેખન, નિબંધલેખન, અહેવાલ)
G617	બિલ, રીસિપ્ટ, રેપર, રિપોર્ટ, જાહેરાત વગેરેમાં આપેલી માહિતી સમજે છે અને ઉપયોગ કરે છે.
G619	ઉચ્ચારણ, વિરામચિહ્નો, સંજ્ઞા, નામપદ, ક્રિયાપદ, વિશેષણ, જોડણી, રૂઢિપ્રયોગ, સમાનાર્થી, વિરુદ્ધાર્થી વગેરે જેવા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.
G501	વાર્તા, ગીતો, કાવ્યો, વર્ણનો, વાતચીત, નાટકો વાંચી અને સમજી શકે છે.
G502	પરિચિત-અપરિચિતિ પરિસ્થિતિમાં સંવાદો સાંભળી અને સમજી શકે છે.
G506	સમયપત્રક, નકશા, પ્રતીકો અને લખાયેલી સામગ્રીમાંથી વાંચી-સાંભળી શકે છે.
G512	જિજ્ઞાસાપ્રેરક પ્રશ્નો પૂછી શકે છે અને પ્રશ્નોના જાવબ આપી શકે છે.
G513	કથનમાં નવા શબ્દોનો પ્રયોગ કરી શકે છે અને મુદ્દા પરથી વાર્તા રજૂ કરી શકે છે.
G514	યોગ્ય વિરામચિહ્નો અને માન્ય જોડણી સાથે મરોડદાર લેખન કરી શકે છે.

અનુક્રમણિકા

●	ચાલો યાદ કરીએ	1
1.	મેળામાં	26
2.	આજની ઘડી રળિયામણી	33
3.	પરીક્ષા	37
4.	બે ખાનાંનો પરિગ્રહ	44
5.	રાનમાં	49
6.	ભીખુ	55
7.	જીવનપાથેય	61
8.	માલમ હલેસાં માર	66
9.	બાનો વાડો	71
10.	વલયની અવકાશી સફર	75
11.	અખબારી નોંધ	80
12.	જનની	86
13.	હાઈસ્કૂલમાં	90
14.	ભમીએ ગુજરાતે : દક્ષિણ ભણી	94
15.	આવ, ભાણા આવ!	100
16.	ગ્રામમાતા	105
17.	સિંહની દોસ્તી	109
18.	જીવરામ ભટ્ટ	114
19.	સોના જેવી સવાર	119
20.	પાંચ દાણા	125
21.	સુભાષિતો	130

ચાલો યાદ કરીએ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G601 વાર્તા, કાવ્યો, નાટકો, ચર્ચાઓ, કિસ્સાઓ સાંભળી તથા મુખવાચન કરી તેને સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G501 વાર્તા, ગીતો, કાવ્યો, વર્ણનો, વાતચીત, નાટકો વાંચી અને સમજી શકે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે ઘણી વાર્તાઓ વાંચી હશે. કાવ્યો સાંભળ્યાં ને ગાયાં પણ હશે. ચિત્ર પરથી વર્ણન કર્યું હશે, નાટકો ભજવ્યાં હશે ને પ્રસંગો સાંભળ્યા હશે, વાંચ્યા પણ હશે. આ બધું તમે નિયમિતપણે કરતા હશો. વિવિધ મહાવરાને અંતે સમજ્યા પણ હશો, કેમ ખરું ને? ક્યારેક તો એવું પણ થયું હશે કે તમે નાટક જાતે જ બનાવીને ભજવ્યું હશે, વાર્તા પણ બનાવી હશે, ચર્ચાઓ, કિસ્સાઓમાં ભાગ લઈ એના આધારે તમે જાતે પણ એના પ્રસંગો અને ચર્ચાઓને આગળ વધાર્યાં હશે. વિદ્યાર્થીમિત્રો, આવું ઘણું વાંચી, સાંભળીને તમે સર્જન પણ કર્યું હશે. આવો આપણે એક ઉદાહરણ થકી સમજીએ.

જુઓ દોસ્તો, આ એક ચિત્ર છે. જો આ જ ચિત્ર વિશે તમારે લખવું હોય તો તમે આવી બાબતોનું ધ્યાન રાખશો. જેમ કે, આ ચિત્ર શાનું છે? ચિત્ર કયા સમયનું છે? ચિત્રમાંથી તમને સૌથી વધુ શું ગમ્યું? આ બધું તમે ધ્યાને લેતાં જ હશો. બાળદોસ્તો, આ તો કામ થયું ચિત્ર અવલોકનનું પણ જો આ જ ચિત્ર વિશે તમારે લખવું હોય તો? સૌ પ્રથમ શું ધ્યાનમાં રાખશો?

આપણે ચિત્ર વિશે લખવું હોય તો સૌ પ્રથમ આપણે શબ્દો પસંદ કરવા પડે અને પછી એ શબ્દોને વાક્યમાં ગોઠવવા પડે. જેમ કે...

1. આ ચિત્ર સવારના સમયનું છે.
2. આ ચિત્રમાં મને સૌથી વધુ સૂર્ય ગમે છે.

આમ, વાક્યો બનાવતા જઈએ અને આ ચિત્ર વિશે વર્ણન થતું જાય.

ચાલો, બાળદોસ્તો તમને એક ગીત યાદ કરાવું.

સુંદર સુંદર...

સૂરજ સુંદર, ચાંદો સુંદર,

સુંદર સરિતા ને સરોવર...

વિભુ હશે તો કેવા સુંદર, એવું થાતું મુજ મનમાં.

આ કાવ્ય તમને આવડતું હશે કેમ ખરું ને? જુઓ બાળદોસ્તો, આ કાવ્યમાં ઘણા શબ્દો નવા આવ્યા છે, એ શબ્દોના અર્થ જાણવા તમે કોઈની મદદ પણ લીધી હશે. આ કાવ્યનું સમૂહગાન કર્યું હશે. આ કાવ્યમાં સરખા ઉચ્ચારવાળા શબ્દો આવ્યા છે જેવા કે સરોવર-ગિરિવર-સમીર વગેરે. આવા શબ્દો સાંભળવાની મજા આવે છે. તમે બનાવ્યા પણ હશે. ચાલો, અહીં કેટલાક શબ્દો આપ્યા છે તમારે એના જેવો સરખો ઉચ્ચાર(પ્રાસ)વાળો શબ્દ વિચારવાનો છે.

અહીં તમે જોયું કે આવ્યો-લાવ્યો-ભાગ્યો શબ્દ આપણે બોલીએ છીએ ત્યારે સરખો ઉચ્ચાર આપણને લાગે છે. આવા બીજા શબ્દો તમારે વિચારવાના છે.

આપણે ક્યારેક આપણાં ઘરમાં, શાળામાં કે અન્ય જગ્યાએ થતી ચર્ચાઓમાં પણ ભાગ લેતા હોઈએ છીએ. જ્યારે આપણે આવી ચર્ચાઓમાં ભાગ લઈએ છીએ ત્યારે આપણે કેટલીક બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીએ છીએ.

જેમ કે...

આપણી શાળામાં વૃક્ષારોપણ કરવું હોય તો આપણે શી શી તૈયારી કરવી પડે?

શિક્ષક : આપણે કયાં કયાં વૃક્ષો લાવીશું?

વિદ્યાર્થી : આપણે લીમડો, સરગવો, જામફળી લાવીશું.

શિક્ષક : આપણે કઈ જગ્યાએ વૃક્ષારોપણ કરીશું?

વિદ્યાર્થી : શાળાની પાછળ જે મોટું મેદાન છે ત્યાં જ કરીએ.

વિદ્યાર્થીમિત્રો, આ તો થઈ શાળાની એક ચર્ચા. આપણે ઘર, બજાર કે ગામમાં પણ આવી ઘણી બધી ચર્ચામાં જોડાતા હોઈએ છીએ અને એકબીજા સાથે વાત થતી હોય ત્યારે આપણે સહભાગી થતાં હોઈએ છીએ. જ્યારે વાતચીત હોય, પ્રસંગ કે ઘટના હોય ત્યારે એક વાતનો બીજી વાત સાથે કાર્યકારણ સબંધ જોડતા હોઈએ છીએ. આવી વાતચીતમાં આપણે આપણા અનુભવો જોડીએ છીએ.

- **મહાવરો - 1**

1. તમારે સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમમાં ‘ડૉક્ટર’નું પાત્ર ભજવવાનું છે, તેના સંવાદો કેવા હશે તે તમારી નોટબુકમાં લખો.
2. તમને મેળો ગમે છે? કેમ? એના વિશે લખો.
3. ધોરણ - 7 ગુજરાતી એકમ - 1 મેળાના આપેલા ચિત્રમાં ફુગ્ગાવાળો અને છોકરા વચ્ચે શી વાત થતી હશે, એ તમારી નોટબુકમાં લખો.

● **મહાવરો - 2** આપેલાં ચિત્રોને આધારે વાર્તા બનાવો.

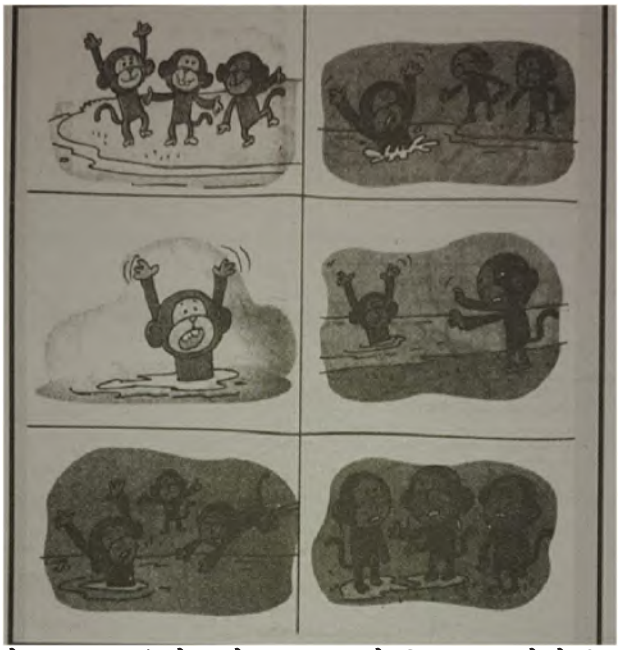

● **મહાવરો - 3** તમારા ઘરે વૃક્ષારોપણ કરવાનું હોય તો તમારા અને પિતાજી વચ્ચે કેવી વાતચીત થશે એ લખો.

● **મહાવરો - 4** આપેલા શબ્દનો છેલ્લો અક્ષર લઈ એના આધારે નવો શબ્દ બનાવવો.

ઉદાહરણ : સરોવર - રમકડું - ડુંગર આમ આગળ વધો અને 30 શબ્દો બનાવો.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G602 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં પ્રસંગો તથા સ્થળો વિશે વાતચીત અને સંવાદો સમજે છે. તથા રજૂઆત કરે છે.

G502 પરિચિત-અપરિચિતિ પરિસ્થિતિ અને સંવાદો સાંભળી અને સમજી શકે છે.

● **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે તમારા પરિવાર સાથે બહાર ફરવા ગયા જ હશો. શાળામાંથી પ્રવાસ કે કોઈ સ્થળની મુલાકાતે ગયા હશો. ત્યારે તમે ઘણું ઘણું જોયું હશે. તમને એ બધું ખૂબ ગમ્યું પણ હશે. તમને તો નવાઈ થાય એવું પણ તમે જોયું હશે. તમે નવી જગ્યાએ ગયા હશો ત્યારે તમારે કોઈની સાથે માહિતી માટે વાતચીત કરવાની થઈ હશે. તમારી પાસે કોઈક માહિતી માંગે ત્યારે પણ તમારે સંવાદ કરવાનો થતો હશે. આવા સંવાદો તમારા અનુભવ અને મુલાકાત પર આધાર રાખતા હોય છે, જે તમારા અનુભવમાં હોય છે. વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે અનુભવ અને સમજને આધારે રજૂઆત કરતા હશો, ખરું ને ? બહારગામ જવાનું હોય ત્યારે આપણે ટિકિટ લેવી પડે છે. એ ટિકિટ લેવા માટે આપણે પ્રશ્નો પણ પૂછવા પડશે અને જવાબ પણ આપવા પડશે. જેમ કે, અમદાવાદથી વડોદરા જવા માટે કેટલા વાગે બસ મળશે? કેટલા કલાકમાં વડોદરા પહોંચાડે છે? વગેરે આ તો બસ સ્ટેશનનું ઉદાહરણ આપ્યું, પણ વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણે ઘણીવાર આપણને પરિચિત ન હોય એવી જગ્યાએ પણ જવાનું થતું હોય છે ત્યારે આપણે આવા પ્રશ્નો પૂછવા પડતા હોય છે અને જવાબ પણ આપવા પડતા હોય છે.

● તમને પૂછવામાં આવે કે તમારા ગામ વિશે બોલો ત્યારે સૌ પ્રથમ શું ધ્યાનમાં રાખશો?

જેમ કે, ગામમાં ક્યાં ક્યાં જાહેરસ્થળ છે? ગામમાં કેટલી વસ્તી છે? ગામલોકોનો મુખ્ય વ્યવસાય કયો છે? વગેરે...આમ, આ ગામ તો વિદ્યાર્થીમિત્રો આપનું પરિચિત છે, પરંતુ અપરિચિત વ્યક્તિ, વસ્તુ કે સ્થળ વિશે આપણે રજૂઆત કરવાની થાય તો શું કરવું જોઈએ?

માની લો કે તમે ક્યારેય મેળો જોયો નથી અને તમારે મેળા વિશે રજૂઆત કરવાની થાય તો? તમે શું કરો? તમારો જવાબ હશે કે અમે મેળા વિશે સાંભળ્યું હશે કે ક્યાંક ચિત્રમાં જોયું હશે એના આધારે જવાબ આપીશું. મેળાના ચિત્રને આધારે તમે મેળા વિશે બોલી શકો ખરા, પણ ચિત્રનું અવલોકન બરાબર થવું ખૂબ જ જરૂરી છે.

- અહીં એક ચિત્ર આપવામાં આવ્યું છે. આ ચિત્રને આધારે તમારે મૌખિક રીતે રજૂઆત કરવાની હોય ત્યારે શું શું વિચારવું પડે?

આ બંને વચ્ચે શી વાત થતી હશે? વિચારો. આમ, વિદ્યાર્થીમિત્રો આપણે જ્યારે તર્ક કરીને રજૂઆત કરવાની હોય છે. ત્યારે પણ આપણે કંઈક આધાર તો લઈએ જ છીએ.

- **મહાવરો - 1**

1. તમે કોઈ જગ્યાએ ભૂલા પડી ગયા હોય તો શું શું કરશો?
2. તમને આવડતું કોઈ એક લોકગીત લખો.
3. તમારા ઘરે મહેમાન આવવાના હોય તો કેવી કેવી તૈયારી કરો છો?
4. તમારે તમારા ગામના સરપંચની મુલાકાત લેવાની હોય તો કેવી કેવી તૈયારી કરશો?
5. તમારા વિસ્તારમાં પાણીની સમસ્યા હોય તો તમે શું કરશો?

- **મહાવરો - 2**

આપેલી વાતચીતને પૂર્ણ કરો.

વેપારી : કેટલાય દિવસ કેમ નહોતા દેખાતા?

ગ્રાહક : ____________________

વેપારી : ____________________

ગ્રાહક : આ યાદી મુજબનો સામાન આપી દો.

વેપારી : ____________________

ગ્રાહક : સારું! કેટલા રૂપિયા થયા?

વેપારી : ______________________________

ગ્રાહક : લો. છૂટા નથી આ બે હજારની નોટ છે. ૨૫૦ રૂપિયા પાછા આપો.

વેપારી : ______________________________

ગ્રાહક : ના, ના જરૂર પડશે તો લઈ જઈશ.

- **મહાવરો - 3**

- તમે જોયેલા સ્થળ વિશે દસ વાક્યો લખો.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 607 સંકેતનાં બોર્ડ, સમયપત્રક, ટ્રાફિક સિગ્નલ, નકશા પ્રતીકો, ચિત્રો સમાચારપત્રો, સામયિકો અને સંદર્ભ સાહિત્ય વગેરે વાંચી સમજી શકે છે તથા વિગતો તારવી શકે છે.

G 506 સમયપત્રક, નકશા, પ્રતીકો અને લખાયેલી સામગ્રીમાંથી વાંચી સાંભળી શકે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે ઘણાં ટ્રાફિક સિગ્નલ જોયાં હશે. ટ્રાફિક સિગ્નલમાં વિવિધ પ્રતીકો શું કહેવા માંગે છે એ તમને ખબર છે અને એ મુજબ તમે અનુસરતા પણ હશો. તમે ક્યાંક ફરવા ગયા હોય ત્યારે તમારા માર્ગદર્શક તરીકે તમે અનુસરતા પણ હશો. તમે ક્યાંક ફરવા ગયા હોય ત્યારે તમારા માર્ગદર્શક તરીકે તમે નકશાને પણ સાથે રાખતા હશો. નકશાવાચનને આધારે તમારી મુસાફરી કરતા હશો, કેમ ખરું ને? રોજ રોજ સમાચારપત્રો વાંચી એમાં આવતા સમાચાર પ્રાદેશિક છે, પ્રાંત કક્ષાના છે, રાષ્ટ્રીય છે કે આંતરરાષ્ટ્રીય છે એની વિગતો તારવતા હશો જ. જ્યારે જ્યારે આવી વિગતો જુઓ છો કે વાંચો છો ત્યારે તેને સમજવું ખૂબ જ જરૂરી છે.

વિદ્યાર્થીમિત્રો, અહીં તમે જોશો કે આ એક સમાચારપત્રમાં આવેલ લેખ છે જ્યારે તમે આ લેખને વાંચો છો ત્યારે એ લેખ કયા સમાચારપત્રમાં આવ્યો છે, કોણે લખ્યો છે, એ શાના વિશે છે, એ કોને ઉપયોગી થાય એમ છે? તમને શું ઉપયોગી થાય એમ છે વગેરે. લખાણમાંથી વિગતો આપણે તારવીએ છીએ અને આવા સમાચારપત્રમાં આવતા પ્રસંગો, ઘટના, નોંધ વગેરેને વાંચીને આપણે તારવીએ છીએ કે આ સમાચાર શાને લગતા છે.

વિદ્યાર્થીમિત્રો, ઓછામાં વધુ કહેવું હોય ત્યારે ભાષા એ એક ઉત્તમ માધ્યમ હોય છે. તમે જોયું હશે કે ઘણીવાર કંઈ લખેલું ન હોય પણ આપણે ચિત્ર જોઈને સમજી જતાં હોઈએ છીએ કે આ શું કહેવા માંગે છે જેમ કે,

આ એક ચિત્ર છે, આ ચિત્રમાં કશું જ લખેલું નથી તેમ છતાં આપણે સમજી જઈએ છીએ કે આ ચિત્ર શું કહેવા માંગે છે. આ ચિત્ર જ્યારે આપણે જાહેર જગ્યાએ જોઈએ છીએ ત્યારે ખબર પડી જાય કે અહીં ધૂમ્રપાન કરવાનું નથી. ઉપરાંત આવી રીતે ટ્રાફિક સિગ્નલ હોય કે પછી સૂત્રો હોય એ જોયા પછી આપણે કંઈ ન લખ્યું હોય તો પણ સમજી જઈએ છીએ, ખરું ને?

ચિત્ર જોઈને વિગતો તારવવાની હોય ત્યારે પણ આપણે ચિત્રનું બરાબર અવલોકન કરીએ છીએ અને એના આધારે એ ચિત્ર શાનું છે, ચિત્રમાં કઈ કઈ ક્રિયાઓ થઈ રહી છે, વગેરે જેવી વિગતો આપણે તારવીએ છીએ પણ ખાસ ચિત્રનું અવલોકન બરાબર થવું જોઈએ.

જ્યારે આપણે કોઈ પણ લેખિત કે જોયેલી સામગ્રીમાંથી વિગતો તારવવાની હોય છે ત્યારે આપણે એનું અવલોકન ખાસ કરતાં હોઈએ છીએ. પછી ચિત્રને સમજીએ.

- **મહાવરો - 1**

1. આપેલાં ટ્રાફિક સિગ્નલ તમે ક્યાં જોયાં છે અને એ શું સૂચવે છે તે લખો.

● **મહાવરો - 2** તમારા ગામમાં આવતી બસ/ટ્રેનનું સમયપત્રક તૈયાર કરો.

ક્રમ	ક્યાંથી આવશે	ક્યાં જશે	આવવાનો સમય	જવાનો સમય

● **મહાવરો - 3** આપેલી અખબારી નોંધને આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

રફતાર બાઈક મહામેળો

● કોઈપણ બાઈક એક્સચેન્જ કરાવો અને આકર્ષક વળતર મેળવો.

ઑફર

● કોઈ પણ નવી બાઈક ખરીદવા ઝીરો ડાઉન પેમેન્ટની ખાસ ઑફર.

● નવી બાઈક ખરીદી પર હેલ્મેટ તદ્દન ફ્રી

● આ ઑફર ફક્ત અમદાવાદ પૂરતી મર્યાદિત રહેશે.

રફતાર મહામેળાનું આયોજન

અક્ષત કોમ્પ્લેક્સ - કર્ણાવતી પગરખાં બજાર પાછળ, નિકોલ, અમદાવાદ

આયોજન

જૂનથી જુલાઈ

આયોજક

આદર્શ બાઈકવાલા

પ્રશ્નો -

1. આયોજક એટલે શું ?

2. આ મહામેળાનો લાભ કોણ લઈ શકશે ?

3. આ મહામેળો ક્યાં ભરાયો છે ?

4. નવી બાઇક લેતાં પહેલાં કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડશે ?

5. આદર્શ બાઇકવાલા શાની પર વિશેષ વળતર આપશે ?

- **મહાવરો - 4** તમે સાંભળેલી એક વાર્તા વિશે બોલો.
- **મહાવરો - 5** તમારા ગામમાં જાહેર જગ્યા પર લાગેલાં સૂત્રો કયાં કયાં છે? એ સૂત્રો જેવાં બીજાં સૂત્ર બનાવો.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G609 શિક્ષકની મદદથી શબ્દકોશ, બાળકોશ અને બાળવિશ્વકોશનો ઉપયોગ કરી આશરે ૩૦૦૦ જેટલા શબ્દો સમજી અને તેનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G508 આશરે 2500 જેટલા શબ્દો સમજી અને શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે ઘણી વાર્તાઓ સાંભળી હશે. ઘણાં કાવ્યો અને ગીતો ગાયાં પણ હશે ને સાંભળ્યાં પણ હશે. એ વાર્તાઓ, કાવ્યો, ગીતોમાં તમે નવા નવા શબ્દો સાંભળ્યા હશે. એ શબ્દોના અર્થ તમને નહીં ખબર હોય તો તમે શબ્દકોશ કે બાળકોશમાં શોધવાનો પ્રયત્ન કર્યો હશે. નવા નવા શબ્દો અને એના અર્થ આપણને વાચનથી મળતા હોય છે અને એના આધારે આપણું શબ્દભંડોળ વધતું હોય છે. વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણને વધુ શબ્દો ખબર હોય તો આપણી ભાષા સમૃદ્ધિ પણ થતી હોય છે. જ્યારે આપણે એનો વ્યવહારમાં ઉપયોગ કરીએ છીએ ત્યારે એક અલગ છાપ ઊભી થતી હોય છે.

વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણી બોલચાલની ભાષામાં કેટલાક શબ્દો સ્થાનિક વિસ્તાર મુજબ બોલાતા હોય છે. જેમ કે, 'સોકરાં અમણ જ નેહાર ભણી જ્યાં.' તમે પણ આવા શબ્દો-વાક્યો બોલતાં હશો. તમારાં ઘર, ગામ, વિસ્તારમાં આવા શબ્દો બોલાતા સાંભળ્યા જ હશે. આવા શબ્દોના માન્ય અર્થ આપણે જાણવા જોઈએ. જેમ કે, 'નેહાર' શબ્દનો માન્ય શબ્દ 'નિશાળ' થાય. આ રીતે સ્થાનિક બોલીના માન્ય શબ્દો જાણવા શિક્ષક, વાલી કે મિત્રો સાથે ચર્ચા કરવી જોઈએ.

હવે માન્ય શબ્દોના અર્થ શોધવા આપણને શબ્દકોશ ઉપયોગી થઈ શકે છે. શબ્દકોશમાં શબ્દો ચોક્કસ ક્રમમાં આપેલા હોય છે. આ ક્રમ જાણી લઈએ તો આપણે શબ્દનો અર્થ સરળતાથી શોધી શકીએ છીએ. જેમ કે, નિશાળ, છોકરો, હમણાં આ શબ્દમાં કયો શબ્દ પહેલો આવશે? એ શોધવા માટે આપણો આ શબ્દોના પ્રથમ અક્ષરને જુઓ. કયો અક્ષર પહેલો આવશે ? જે અક્ષર ક્રમમાં પહેલો આવે તે પ્રમાણે શબ્દકોશમાં જુઓ. શબ્દકોશમાં શબ્દોને કક્કા મુજબ ક્રમ પ્રમાણે ગોઠવવામાં આવે છે.

1. શબ્દોને પ્રથમ બારાક્ષરી પ્રમાણે તેમજ કક્કાવારીના ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવે છે.

   બારાક્ષરીનો ક્રમ : અ, અં, આ, આં, ઇ, ઇં, ઈ, ઈં, ઉ, ઉં, ઊ, ઊં, એ, એં, ઐ, ઐં, ઓ, ઓં, ઔ, ઔં,

   કક્કાનો ક્રમ : ક, ખ, ગ, ઘ

2. શબ્દકોશમાં સૌથી પહેલાં 'અ' થી શરૂ થતાં છેલ્લે 'હ' થી શરૂ થતાં શબ્દો આવશે. 'ક્ષ' એ 'ક્' અને 'ષ'નો જોડાક્ષર હોવાથી તેમજ તેનું ઉચ્ચારણ કરતી વખતે પણ ક બોલવો પડે છે. 'ક્ષ'થી શરૂ થતાં શબ્દો 'ક'ના ક્રમમાં આવે છે.

   'જ્ઞ' એ 'જ્' અને 'ઞ' નો જોડાક્ષર હોવાથી 'જ્ઞ' થી શરૂ થતાં શબ્દો 'જ'ના ક્રમમાં આવે છે.

3. ‘ક’ થી ‘હ’ સુધી અક્ષરોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવાય છે. ‘ક’ નો આવો ક્રમ નીચે પ્રમાણે થાય છે.

ક, કં, કા, કાં, કિ, કિં, કી, કીં, કુ, કું, કૂ, કૂં, કૃ, કે, કૅ, કૃ, કેં, કૈ, કૈં, કૉ, કોં, કોં, કૌ, કૌં, ક્ ...

4. શબ્દોનો પ્રથમ અક્ષર સમાન હોય તો બીજા અક્ષર પ્રમાણે અને બીજો અક્ષર સમાન હોય તો ત્રીજા અક્ષર પ્રમાણે આગળ વધવું. ઉદા. વિષય, વિષમ, વિપદમાં ‘વિ’ સમાન છે. ‘પ’ અને ‘ષ’માં ‘પ’ આગળ આવે, આથી પહેલો શબ્દો ‘વિપદ’ આવે. બાકીના બે શબ્દોમાં ‘વ’ અને ‘ષ’ સમાન છે તેથી ત્રીજા અક્ષર ‘ય’ અને ‘મ’ આવે. આમ, આ શબ્દોનો ક્રમ આ પ્રમાણે આવે : વિપદ, વિષમ, વિષય.

5. જે-તે અક્ષરનો બારાક્ષરીનો ક્રમ પૂરો થતાં જોડાક્ષરનો ક્રમ શરૂ થાય છે. તેમાં જોડાનાર અક્ષરોના ક્રમ પણ કક્કા પ્રમાણે નક્કી થાય છે. જેમ કે, ‘સ્મિત’ અને ‘સ્થિર’માં ‘સ્થિર’ પછી ‘સ્મિત’ આવે.

6. સ્વરોનો ક્રમ પણ બારાક્ષરીના ક્રમ પ્રમાણે નક્કી થાય છે.

અહીં નીચે કેટલાક મહાવરા આપ્યા છે. તે કરી જુઓ. એટલે તમને આ બાબત વધુ સમજાશે.

- **મહાવરો - 1**

આપેલા શબ્દોના અર્થ શબ્દકોશમાંથી મેળવી શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો.

ભાર્યા , હસ્ત, સખ્ય, નિશીથ, વિહગ, પ્રજ્ઞા, કાનન

- **મહાવરો - 2**

આપેલા શબ્દનો ઉપયોગ કરીને વાક્ય બનાવો.

ગિરિવર, હિંડોળો, વિજય, પ્રતિભા, ગુલાલ

- **મહાવરો - 3**

આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને એક ફકરો લખો અને શીર્ષક આપો.

દીવો - શણગાર - તોરણ - ગુલાલ - રંગોળી - મીઠાઈ - કપડાં - ફટાકડા - રંગરોગાન - સાફસફાઈ - વેકેશન - તહેવારોની હારમાળા - વડીલો - નૂતનવર્ષ - હરવુંફરવું - રોશની - આકાશ - ઝગમગાટ - ખરીદી - ઉજવણી

- **મહાવરો - 4** ‘ખાડો ખોદે તે પડે’ - કહેવતને તમારા શબ્દોમાં સવિસ્તાર લખો.

- **મહાવરો - 5** આપેલા ફકરામાં રેખાંકિત શબ્દોને સ્થાને એનો સમાન અર્થ ધરાવતો શબ્દ મૂકી ફકરો ફરીથી લખો.

આજે <u>ગગન</u>માં કાળા ડીબાંગ વાદળાં થયાં છે. બધા લોકો કહે છે <u>મેઘો</u> આજે મન મૂકીને વરસશે. <u>વિહંગ</u> તો <u>ગેલ</u>માં આવી ગયાં છે વાતાવરણ જોઈને. <u>કૃષકની</u> ખુશીનો તો કોઈ પાર જ નથી. ધોરીડાને પણ શણગાર્યા છે. થોડી જ વારમાં જ્યાં <u>જળ</u> ત્યાં સ્થળ અને સ્થળ ત્યાં જળ જેવી સ્થિતિ થશે એવું બધા માનતા હતા પણ એવું થયું નહિ. આ <u>વરસાદ</u>થી જીવજંતુ જ નહિ પણ <u>અરણ્ય</u>ને પણ જીવતદાન મળે છે.

● **મહાવરો - 6** ખોટો શબ્દ છેકી નાખી વાક્ય ફરીથી લખો.

1. તરસ લાગતાં જ મૈત્રીએ પાણી/પાણિ આપ્યું.
2. આજે દિન/દીનદુખિયાની મદદ માટે ઘણી સંસ્થાઓ આગળ આવે છે.
3. તેનામાં સાચું બોલવાનો ગુણ/ગૂણ હતો.
4. માતાએ ચિન્ટુને ખૂબ વારી/વારિ પણ માને તો ને!
5. હરી/હરિ તારાં નામ છે હજાર કયા નામે લખવી કંકોતરી.

● **મહાવરો - 7** નીચેના શબ્દોનું વર્ગીકરણ કરો :

(સાડી, બાગ, મંદિર, મોર, પુસ્તક, ચમચી, દીવાલ, રસ્તો, વ્યક્તિ, આત્મા)

સ્ત્રીલિંગ	પુલ્લિંગ	નપુંસકલિંગ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G610 મુલાકાત વખતે આત્મવિશ્વાસપૂર્વક પોતાની વાત રજૂ કરી, પ્રશ્નોત્તરી કરી શકે છે.

G509 સાહજિક રીતે ખચકાયા વગર બોલી શકે છે.

● **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણે બોલીએ છીએ એ સાંભળેલું બોલીએ છીએ. શરૂઆતમાં આપણે ઘણું બધું સાંભળીએ છીએ અને પછી બોલીએ છીએ. વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમારા પરિચયમાં હોય એ વિષય પર તમારે બોલવાનું હોય તો તમને ખૂબ જ સરળ પડે છે, કેમ ખરું ને? જેમ કે, તમને કોઈ તમારા ગામ વિશે કે શાળા વિશે પૂછે તો તમે ફટાફટ બોલવા લાગો છો. તમે એ ફટાફટ એટલા માટે બોલી શકો છો, કારણ કે તમે એ વિગતથી સારી રીતે પરિચિત છો, પરંતુ જ્યારે તમે ઘરમાં વાત કરતાં હો ત્યારે બિલકુલ ખચકાટ વિના બોલી શકો છો અને જ્યારે કોઈ અપરિચિત જગ્યાએ બોલવાનું થાય ત્યારે મુશ્કેલી અનુભવાય એવું થતું હશે. કેમ ખરું ને? જેમ કે...

તમારે ગામના સરપંચને મળવાનું હોય તો તમે કેવા કેવા પ્રશ્નો પૂછશો?

1. તમારું નામ શું છે?
2. સરપંચ બનવા શું કરવું પડે?
3. તમે ગામના કામ કરવા પૈસા ક્યાંથી લાવો છો?
4. ગામનાં કયાં-કયાં કામ તમારે કરવાનાં હોય છે?
5. તમે કેટલા વર્ષ સુધી સરપંચ રહી શકો?

આવા પ્રશ્નો તમે પૂછી શકો છો.

પરંતુ આ તો તમારા ગામના સરપંચ હતા એટલે તમારા પરિચયમાં પણ હશે, પરંતુ તમારે કોઈ અજાણી વ્યક્તિની મુલાકાત કરવાની હોય ત્યારે તમારે પહેલાથી પ્રશ્નોતરી બનાવવી પડે. જેમ કે,

તમારે કોઈ કવિ, લેખક, બૅન્કમૅનેજર, પોસ્ટ માસ્તર, તલાટી વગેરેની મુલાકાત કરવાની હોય ત્યારે પ્રશ્નો પહેલાંથી, તૈયાર કરવા પડે. પ્રશ્નો તૈયાર કરતી વખતે આપણે કોને પ્રશ્ન પૂછવાના છીએ, એમની શું કામગીરી હોય એના વિશે પણ થોડું જાણી લઈએ તો પ્રશ્નો પૂછવામાં સરળતા રહે.

- **મહાવરો - 1** તમારા મિત્ર વિશે બોલો.
- **મહાવરો - 2** તમારે કોઈ કવિને મળવાનું હોય તો તમે કેવા પ્રશ્નો પૂછો? - પ્રશ્નો બનાવો.
- **મહાવરો - 3** તમે કોઈ કારીગરને વસ્તુ બનાવતાં જોયા હશે. એ વસ્તુ કેવી રીતે બનાવે છે તે લખો.
- **મહાવરો - 4** તમારે બૅન્ક મૅનેજરની મુલાકાત કરવાની હોય તો કેવી કેવી તૈયારી કરો?
- **મહાવરો - 5** તમારી શાળામાં યોજાયેલો બાળમેળો તમને ગમ્યો? શા માટે?

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G611 પાઠ્યપુસ્તક અને વાંચેલી, સાંભળેલી, જોયેલી સામગ્રીમાંથી માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી કાર્યકારણ સંબંધો તારવી જવાબ આપે છે, ઉકેલ મેળવે છે.

G511 જોયેલી, સાંભળેલી અને કલ્પના બાબતોનું વર્ણન કરી શકે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમને તે વાતનો ખ્યાલ હશે કે તમે જે વિગત વાંચો છો, જુઓ છો કે સાંભળો છો તેને લાંબા સમય સુધી યાદ રાખી શકો છો. તેનું કારણ કયું હશે? હા તમે જ્યારે સાંભળો, જુઓ કે વાંચો છો ત્યારે તેમાં રસ દાખવો છો એટલે તે યાદ રહી જાય છે. આ બાબતને અવલોકન સાથે પણ જોડી શકાય છે. તમે જ્યારે કોઈ ઘટના અંગેનું ચિત્ર જુઓ છો ત્યારે તેમાંથી તમને કેટલાક પ્રશ્નો પણ ઉદ્ભવતા હશે - જેમ કે આવું કેમ થયું હશે? આમ થયું હોય તો સારું વગેરે... આ વાતને સમજવા માટે એક મહાવરો કરીએ.

અહીં એક ચિત્ર આપવામાં આવ્યું છે. આ એક જ ચિત્રમાં એક કરતાં વધુ ચિત્રો આપેલાં છે. તમારે આ બંને ચિત્રોનું બરાબર અવલોકન કરવાનું છે અને બંને ચિત્રોમાં શું તફાવત છે એ લખવાનું છે. જ્યારે આપણે બે ચિત્રોનું અવલોકન કરીને વિગતો તારવવાની હોય છે ત્યારે અવલોકન મુખ્ય હોય છે. વિદ્યાર્થીમિત્રો, આ એક ચિત્રનો નમૂનો છે. તમે આવાં ઘણાં ચિત્રો જોતાં જ હશો અને એ ચિત્રોની વિગતો પણ તારવતા હશો. કેટલાંક ચિત્રોનું વર્ણન લખતા હશો કે બોલતા હશો. ચિત્ર આધારિત પ્રશ્નોના જવાબ પણ આપતા હશો, કેમ ખરુંને? તો ચાલો, આ ચિત્રમાં આપવામાં આવેલાં તમામ ચિત્રો જુઓ અને એનું ધ્યાનપૂર્વક અવલોકન કરીને પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

પ્રશ્નો -

1. ચિત્ર કયા સ્થળનું છે?
2. પહેલા ચિત્રમાં એવું શું છે, જે બીજા ચિત્રમાં નથી?
3. ચિત્રમાં જે સાધનો છે એ સાધનોનો ઉપયોગ શો છે?

આ ઉપરાંત, તમે તમારા ઘરમાં વિવિધ પ્રકારનાં બિલ જોયાં હશે, સાથે સાથે ઘરમાં લાવવામાં આવતી વિવિધ સામગ્રી પરનાં લખાણ પણ વાંચતા હશો. જાહેરાત વાંચીને વિગતો પણ સમજતા હશો.

- **મહાવરો - 1** અહીં કોઈએ બસમાં મુસાફરી કરી તેની ટિકિટ છે. આ ટિકિટમાં આપેલી તમામ વિગતોને વાંચી-સમજીને તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

સાવરકુંડલા ડેપો

અમરેલી ડિવિઝન

નં. 054824 **તારીખ :** 20/3/2022

સમય : 14:39:10

મુસાફરી : સાવરકુંડલાથી અમદાવાદ

કુલ અંતર : 303 કિમી

મુસાફરની સંખ્યા : 2

ટિકિટની રકમ : 176

કુલ રૂપિયા : 352

1. આ ટિકિટમાં ક્યાં સુધીની મુસાફરી થઈ હશે?
2. આ મુસાફરી કઈ તારીખે થઈ હશે?
3. આ ટિકિટમાં કેટલા મુસાફરોએ મુસાફરી કરી હશે?
4. મુસાફરી કયા સમયે શરૂ થઈ હશે?
5. મુસાફરી દરમિયાન કેટલા કિલોમીટરની મુસાફરી કરી હશે?
6. આ બસ કયા બસસ્ટૅન્ડ પરથી ઊપડી હશે?
7. આ ટિકિટની કુલ કિંમત કેટલી છે?

- **મહાવરો - 2** તમારા મિત્ર, કુટુંબીજનો કે શિક્ષક પાસેથી કોઈ એક વાર્તા સાંભળો.

વાર્તા સાંભળ્યા બાદ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

- તમે જે વાર્તા સાંભળી તેનું નામ શું હતું?

- તમે સાંભળેલી વાર્તામાં કેટલાં પાત્રો હતાં? કયાં કયાં?
- તમે સાંભળેલી વાર્તામાં કયું પાત્ર તમને સૌથી વધુ ગમ્યું? કેમ?
- તમે સાંભળેલી વાર્તામાં કઈ ઘટના તમને ન ગમી? કેમ?

- **મહાવરો - 3** આપેલા ફકરાને વાંચી પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

કચ્છમાં બે રણ છે : નાનું અને મોટું. રણની વિશેષતા શી એ ખબર છે? અહીં ક્યાંય રેતી જોવા નહીં મળે. આખી દુનિયાનાં રણોથી આપણું રણ એ રીતે જુદું પડે છે. અહીં વર્ષમાં આઠ મહિના દરિયાનું પાણી હોય છે ને ચાર મહિના આ રણ સુકાયેલું હોય છે. કચ્છમાં પ્રવેશ કરવા માટે સૂરજબારીનો પુલ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. વર્ષો પહેલાં કચ્છ ચારે તરફ પાણીથી ઘેરાયેલો બેટ હતો. તેનો આકાર કાચબા જેવો લાગતો હોવાથી તેનું નામ કચ્છ પડ્યું એવી માન્યતા છે. ભૂસ્તરીય હલનચલનથી કચ્છની ધરતી સમુદ્રતટ પર આવતી થઈ અને ઉત્તરનો ભાગ પાણી વગરના, રેતી વગરના સપાટ રણમાં પરિવર્તિત થયો.

પ્રશ્નો -

1. કચ્છમાં કેટલાં રણ છે? કયાં કયાં?
2. કચ્છમાં પ્રવેશ માટેની શી વ્યવસ્થા છે?
3. કચ્છનું રણ બીજાં રણ કરતાં કેવી રીતે અલગ પડે છે?
4. ‘બૅટ’ કોને કહેવાય?

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G612 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

G512 જિજ્ઞાસાપ્રેરક પ્રશ્નો પૂછી શકે છે અને પ્રશ્નોના જવાબ આપી શકે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણે જ્યારે વાંચીએ છીએ ત્યારે એકલું વાંચતા નથી પરંતુ સાથે સાથે સમજતા પણ હોઈએ છીએ. એનો અર્થ એ કે આપણે સમજણપૂર્વકનું વાચન કરીએ છીએ. જો સમજણ પૂર્વકનું વાચન ન થાય તો વાંચવાની જે સામગ્રી હોય એની વિગતો આપણને સમજાતી નથી. જેમ કે,

અહીં એક ફકરો આપવામાં આવ્યો છે. એ ફકરાનું સમજણપૂર્વક વાંચન કરીને જ્યારે એ ફકરાને આધારે પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપવાના થાય ત્યારે આપણે ફકરાની વિગતો બરાબર યાદ રાખવી પડે. જો આપણે સમજણપૂર્વક ફકરાનું વાચન કર્યું હોય તો વારંવાર આપણે એ ફકરાને વાંચવો ન પડે! ચાલો, ફકરાને વાંચીને નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

- મારું નામ અનુજ છે. બધાને ટૂંકું કરીને બોલવાની ટેવ એટલે ‘અનુ’ કહીને બોલાવે. મિતાંશ એ મારાથી ઘણા અંતરે રહે છે. ક્યારેક વર્ષ જ નહીં પણ વર્ષો થઈ જાય છે એને મળવામાં. મારી બહેનનો દીકરો મિતાંશ દેશ કરતાં વિદેશમાં વધુ રહે છે. સારો અભ્યાસ કરીને તેણે નાની ઉંમરમાં મોટી જવાબદારી ઉપાડી લીધી છે.

પ્રશ્નો -

1. અનુજ અને મિતાંશ વચ્ચે શો સંબંધ છે?

2. મિતાંશને મળવા માટે વર્ષો કેમ લાગતાં હશે?

3. આ ફકરામાંથી વિરુદ્ધાર્થી શબ્દોની બે જોડ શોધો.

વિદ્યાર્થીમિત્રો, ક્યારેક આપેલ સામગ્રી, ઘટના કે પ્રસંગને આધારે તો ક્યારેક અનુભવના આધારે આપણી પાસે વિગતો હોય છે. વિગતોને આધારે જ્યારે આપણે જવાબ આપવાના હોય ત્યારે એ વિગતો બરાબર સમજણપૂર્વક આત્મસાત્ થયેલી હોય એ ખૂબ જ જરૂરી છે.

જેમ કે...

તમારા જીવનમાં બનેલા યાદગાર પ્રસંગ વિશે લખો.

જ્યારે આવો પ્રશ્ન હોય ત્યારે આપણે આપણા જીવનમાં ઘણા યાદગાર પ્રસંગ બન્યા હોય, એમાંથી જે સૌથી વધારે યાદગાર હોય એને યાદ કરીને લખવાનો પ્રયત્ન કરીએ છીએ.

આ ઉપરાંત, વિદ્યાર્થીમિત્રો ઘણીવાર કોઈ લેખિત સામગ્રીના આધારે આપણે જવાબ આપવાના થાય ત્યારે એક કરતાં વધુ વિકલ્પ હોય એવા જવાબ આપણા માટે મૂંઝવણ ઊભી કરતાં હોય છે જ ત્યારે આવા એક કરતાં વધુ વિકલ્પવાળા જવાબ આપવાના હોય ત્યારે આપણે એકદમ નજીકનો અર્થ પસંદ કરીને જવાબ આપતા હોઈએ છીએ. જેમ કે, અહીં એક ફકરો આપવામાં આવ્યો છે અને એના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ તમારે એક કરતાં વધુ વિકલ્પ આપવામાં આવ્યા હોય ત્યારે આપણે એ ફકરાને બરાબર સમજવો પડે.

ફકરો

- મને ન ઓળખ્યો? હું પીપળો છું. આ ગામના પાદરમાં ઊગીને મોટો થયો. નદીને ઠેઠ સામે કાંઠે મારા માવતર. એનું મૂળ ભોમાં વધતા વધતા ઠેઠ આ ગામના પાદરમાં આવીને ફૂટ્યું. મારાં બીજાં ભાંડરડાંની જેમ મને કોક હરાયું ભૂખ્યું ઢોર આવીને ઊગ્યા ભેગું જ ચાવી જાત. મારા નસીબ એટલા ચડિયાતા તે મને અડખે - પડખે કાળમીંઢ પાણાની મોટી-મોટી શીલાઓની ઓથ જડી ગઈ અને એ ઓથમાં હું સારી પેઠે મોટો થઈ ગયો.

પ્રશ્નો -

1. એનું મૂળ ભોમાં હતું. અહીં 'ભો' એટલે ?

(અ) માથું (બ) જમીન (ક) ભમરો (ડ) ભૂખ

2. નીચેનામાંથી સમાનાર્થીનું કયું જોડકું સાચું છે?

(અ) નસીબ - ભાગ્ય (બ) અડખે - પડખે (ક) નાની - મોટી (ડ) પહેલા - બીજા

જ્યારે એક કરતાં વધુ વિકલ્પોમાંથી આપણે જવાબ પસંદ કરવો હોય ત્યારે આપણે એમાં આપવામાં આવેલ શબ્દો અને તેના અર્થ પણ જાણવા ખૂબ જ જરૂરી બની જાય છે.

- **મહાવરો - 1** આપેલી ઘટનાને વાંચો અને સમજો. આ ઘટનાને આગળ વધારો.

  હું અને મારો મિત્ર ખેતરમાં જ હતા. અચાનક મારા મિત્રના પગમાં કાંટો વાગ્યો....

- **મહાવરો - 2** તમે ક્યારેય છેતરાયા છો? ક્યાં ? કેવી રીતે?

- **મહાવરો - 3** તમે કઈ ફિલ્મ જોઈ છે? ગમી? કેમ?
- **મહાવરો - 4** તમે પરીક્ષા આપવા નીકળ્યા અને રસ્તામાં કોઈને અકસ્માત થયો હોય તો તમે શું કરો?
- **મહાવરો - 5** તમારા જન્મદિવસે તમારી મમ્મી ફિલ્મ જોવાનું કહે છે, પપ્પા ગરીબ બાળકોને પુસ્તક આપવાનું કહે છે ને તમારી બહેન બગીચામાં ફરવા જવાનું કહે છે. તમે કયું પસંદ કરશો? કેમ?
- **મહાવરો - 6** તમારા મિત્ર સાથે તમે ફરવા જાઓ છો. મિત્ર પિત્ઝા ખાવાનું કહે છે ને તમારી ઈચ્છા ખીચડી-કઢી ખાવાની છે. શું કરશો? કેમ?

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G513 કથનમાં નવા શબ્દોનો પ્રયોગ કરી શકે છે અને મુદ્દા પરથી વાર્તા રજૂ કરી શકે છે.

- **સમજ :**

ભાષામાં સાંભળીને, બોલીને, વાંચીને કે લખીને આપણે આપણી વાત રજૂ કરતા હોઈએ છીએ. જ્યારે આપણે લખીએ ત્યારે તે લખાણ સુવાચ્ય રીતે લખાય એ ખૂબ જ જરૂરી છે. ભાષામાં સર્જન પણ એક અગત્યનું અંગ છે. ભાષામાં વિરામચિહ્નો પણ એટલાં જ જરૂરી બની જતાં હોય છે, કારણ કે જો લખાણમાં અટકસ્થાનોનું ધ્યાન ન રાખવામાં આવે તો અર્થનો અનર્થ થવાની પૂરેપૂરી શક્યતા રહેલી છે.

લખતી વખતે અક્ષર અક્ષર અને શબ્દ શબ્દ વચ્ચેનું અંતર યોગ્ય જ રાખવું પડે. જો આમ ન થાય તોપણ લખાણ યોગ્ય ઠરતું નથી.

ઉદાહરણ :

સરોવર લખવું હોય તો સ રો વ ર આમ લખીએ તો શક્ય છે કે અક્ષરવાચન થાય, શબ્દવાચન ન થાય. માટે સરોવર લખવું હોય તો બધા જ અક્ષર એક સરખા મરોડવાળા હોય એ પણ જરૂરી છે. જો **સરોવર** આમ લખીએ તોપણ અસ્પષ્ટ થાય.

લેખન એ ખૂબ જ કાળજી લેવાનો વિષય છે. જ્યારે કોઈ એક શબ્દ પરથી લેખન કરવાનું થાય ત્યારે મર્યાદા આવી જાય, પરંતુ જો એક વિષય કે વિચાર પરથી લેખન કરવાનું હોય ત્યારે મુક્ત રીતે સારું લેખન થઈ શકે.

જેમ કે, જો તમને ‘પતંગ’ શબ્દના આધારે લખવું હોય તો લખવામાં એક મર્યાદા આવી જાય. તમે માત્ર પતંગ વિશે લખશો.

જેમ કે પતંગ મને ગમે છે. પતંગનો રંગ લાલ હોય છે. વગેરે.

પણ જો તમને એમ કહેવામાં આવે કે ‘ઉત્તરાયણ’ વિશે લખો તો તમે વિસ્તારથી લખી શકો.

જેમ કે, ઉત્તરાયણ એ મારો પ્રિય તહેવાર છે.

ઉત્તરાયણ 14 જાન્યુઆરીના રોજ આવે છે.

ઉત્તરાયણને ‘મકરસંક્રાંતિ’ પણ કહેવામાં આવે છે. વગેરે વગેરે.

જ્યારે તમારે કોઈ વાતચીત કે પ્રસંગને આધારે લેખન કરવાનું હોય છે ત્યારે પણ તમારે વિશેષ કાળજી લેવી પડે છે.

જેમ કે, હું તમને કહું કે તમે સવારે ઊઠીને પહેલાં કોની જોડે વાત કરો છો? કેવી વાત કરો છો?

વિદ્યાર્થીમિત્રો, પ્રસંગ અને ઘટનામાં ઝાઝો ફેર નથી, પરંતુ જે થોડો ઘણો ફેર છે તે સમજીએ. પ્રંસગનો અર્થ અવસર, ટાણું અને સમય (વખત) પણ થાય. તેનો એક અર્થ 'બનાવ' પણ થાય એટલે કે પ્રસંગમાં સમય અને બનાવની વાત હોઈ શકે જ્યારે ઘટનામાં જે-તે બનાવ બનતો દર્શાવ્યો હોય. 'ઘટના' આવે એટલે ખ્યાલ પણ આવે, સમય પણ આવે અને પરિસ્થિતિનું નિરૂપણ પણ આવે. આપણે ઉદાહરણ દ્વારા સમજીએ.

જેમ કે, કોઈ વાર્તા કે કથા વિશે આપણે માહિતીની રીતે વાર્તા કરતાં હોઈએ ત્યારે તે પ્રસંગનું વર્ણન કર્યું કહેવાય. જ્યારે 'લેખણ ઝાલી નો રહી', 'કદર' ઘટના ધરાવતી વાર્તાનાં ઉદાહરણો છે.

- **મહાવરો - 1**

1. કૌંસમાં આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી વાક્ય બનાવો.

   (પિચકારી, આજ્ઞા, શાબાશ, બાંધવ, ગુજરાત)

- **મહાવરો - 2** તમે ફટાકડા ખરીદવા ગયા હોય તો વેપારી સાથે શું વાતચીત કરશો એ લખો.
- **મહાવરો - 3** 'પ્રવાસ' શબ્દનો ઉપયોગ કરીને સાત લીટીનો એક ફકરો લખો.
- **મહાવરો - 4** કૌંસમાં આપેલા શબ્દનો ઉપયોગ કરીને ખાલી જગ્યા પૂરો.

(સંતોષી, પ્રમાણિક, મોચી, સાધુ, પગ, કાશી)

______ નગરીમાં એક ______ રહેતો હતો. તે બહુ ______ હતો. ______ પણ એટલો જ. એકવાર ______ આવીને મોચીને પૂછવા લાગ્યા, ''મોચી ભગત! મારા ______ નાં પગરખાંનું શું પડે?

- **મહાવરો - 5** તમારી શાળામાં યોજાયેલા ધુળેટીના પ્રસંગ વિશે લખો.
- **મહાવરો - 6** ધુળેટીની ઉજવણીમાં તમારી યાદગાર ઘટના કઈ હતી એ લખો.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G616 સ્વતંત્રલેખન કરે છે. (કાવ્ય, ઉખાણાં, મુદ્દા પરથી વાર્તા, પત્રલેખન, નિબંધલેખન, સારાંશ લેખન ઘટના કે પ્રસંગનો અહેવાલ) વગેરે

G517 અપરિચિત વિષય પર સ્વતંત્રલેખન કરી શકે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે અગાઉનાં ધોરણમાં અનુલેખન, સુલેખન, શ્રુતલેખન કર્યું જ હશે. તમને ખબર જ છે કે અનુલેખન એટલે જે છે એને જોઈ જોઈને જ લખવાનું હોય છે, જ્યારે શ્રુતલેખન એટલે સાંભળીને લખવાનું હોય છે. તમારા શિક્ષક કે માતા-પિતા શબ્દો કે વાક્યોનું શ્રુતલેખન કરાવતાં હોય ત્યારે તમારે શબ્દો કે વાક્યોને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળીને લખવાનાં હોય છે. વળી સુલેખન એટલે સારી રીતે લેખન કરવું. સુ - એટલે સારું એનો અર્થ એ કે સારી રીતે લેખન કરવું. હવે તમારે સ્વતંત્રલેખન કરવાનું થશે. તમને થશે વળી સ્વતંત્રલેખન એટલે કેવું લેખન? તો

વિદ્યાર્થીમિત્રો ! સ્વતંત્રલેખન એટલે આપવામાં આવેલા કોઈ પણ મુદ્દા વિશે જાતે જ કોઈ પણ પ્રકારના આધાર વગર લખવું એટલે સ્વતંત્રલેખન.

તમે કોઈને પત્ર લખો છો ત્યારે કોઈ જ આધાર લીધા વગર તમારી જાતે જ તમારા વિચારોને આધારે પત્ર લખો છો. આ સ્વતંત્રલેખનનું જ એક ઉદાહરણ છે. આ ઉપરાંત તમે કોઈ કવિતા, ગીત કે જોડકણાનું સર્જન કરો એ પણ સ્વતંત્રલેખન છે. વળી, મુદ્દા પરથી વાર્તા લખો એ પણ મુક્તલેખન તો છે જ, પરંતુ વિદ્યાર્થીમિત્રો, જ્યારે આપણે મુદ્દા પરથી વાર્તા લખીએ છીએ ત્યારે એક બાબતની કાળજી લેવી ખૂબ જ અનિવાર્ય છે. આપણને જે મુદ્દા આપવામાં આવ્યા છે એ જ મુદ્દાનું આપણે વાક્ય બનાવી દેતા હોઈએ છીએ, પરંતુ એવું ન કરતાં આપણે મુદ્દાઓને વિસ્તારવાના છે. જેમ કે-

જંગલ - પ્રાણીઓ - જંગલનો રાજા - વૃક્ષો કપાવાં - પ્રાણીઓની ચિંતા - પ્રાણીઓનું પલાયન.

આવા મુદ્દા આપ્યા હોય ત્યારે આપણે શું કરતા હોઈએ છીએ કે જે મુદ્દો આપ્યો છે એનું જ વાક્ય બનાવી દઈએ છીએ જેમ કે...

એક જંગલ હતું. પ્રાણીઓ રહેતાં હતાં. જંગલમાં એક રાજા હતો. જંગલમાં વૃક્ષો કપાયાં.

આપણે આમ મુદ્દાને જ વાક્ય બનાવીને લખીએ છીએ, પરંતુ એવું ન કરતાં આપણે આ જ મુદ્દાનો આધાર લઈને આ મુદ્દાઓને વિસ્તારવાના પણ છે.

જેમ કે,

એક ઘટાદાર અને મોટું જંગલ હતું. એ જંગલમાં વાઘ, સિંહ, ચિત્તો, સસલું, શિયાળ જેવાં પ્રાણીઓ રહેતાં હતાં. આ બધાં પ્રાણીઓએ એમના રાજા તરીકે સિંહને પસંદ કર્યો એટલે આ જંગલનો રાજા સિંહ બન્યો. જંગલમાં બધાં પ્રાણીઓ શાંતિથી રહેતાં હતાં, પણ દિવસે દિવસે વૃક્ષો કપાવાથી પ્રાણીઓની ચિંતા વધવા લાગી.

વિદ્યાર્થીમિત્રો,

સ્વતંત્રલેખન કરતાં હોઈએ ત્યારે આવી રીતે શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને વાક્યનો વિસ્તાર કરીને વાર્તાને રસપ્રદ બનાવવાની છે.

આ થઈ મુદ્દા પરથી વાર્તા વિશેની સમજ, પરંતુ નિબંધ લખવાનો હોય ત્યારે પણ તમારે તમારા વિચારોને અભિવ્યક્ત કરવાના છે, જેમાં તમને લખવાનું કોઈ જ બંધન હોતું નથી એટલે જ તેને 'નિબંધ' કહેવામાં આવે છે.

નિબંધના વિષય ગમે તે હોય, પરંતુ નિબંધ લખતા હોઈએ ત્યારે જે વિષય પર લખીએ છીએ એ વિષય કેન્દ્રમાં હોવો અનિવાર્ય છે.

આ ઉપરાંત અહેવાલલેખન પણ સ્વતંત્ર લેખનનો ભાગ છે. કોઈ પણ ઘટના કે પ્રસંગનું લેખિત વર્ણન કરવું એ અહેવાલ લેખન.

જેમ કે, તમારી શાળામાં યોજાયેલા સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ, બાળમેળો કે પછી પ્રવાસનું વર્ણન જ્યારે તમે લખો છો ત્યારે એ અહેવાલલેખનનું ઉદાહરણ છે. કોઈ પણ પ્રસંગનું શરૂઆતથી અંત સુધીનું લેખિત વર્ણન એટલે 'અહેવાલલેખન'.

● **મહાવરો - 1** આપેલા પોસ્ટકાર્ડમાં તમારા મામાનું સરનામું લખો.

● **મહાવરો - 2** આપેલા મુદ્દા પરથી વાર્તા લખો.

બાજરાનું ખેતર - લાવરીનો માળો - લાવરીનું દિવસે ચણ લેવા જવું - ખેડૂતનું આવવું - કાલે મજૂર કરી બાજરો કપાવવાની વાત - બચ્ચાંએ સાંજે લાવરીને ખેડૂતવાળી વાત કરવી - લાવરીએ ચિંતા ન કરવી એવું કહ્યું - બીજા દિવસ ખેડૂતનું આવવું - મજૂર તો ન આવ્યા એટલે આવતીકાલે સગાંવહાલાંને બોલાવીને બાજરો કાપવાનું નક્કી કર્યું - ફરી બચ્ચાંએ લાવરીને ખેડૂતની વાત જણાવી - ફરી લાવરીએ ચિંતા ન કરવી એવું જણાવ્યું - ત્રીજા દિવસે ખેડૂતનું આવવું અને જાતે જ બાજરો કાપવાની વાત કરવી - લાવરી બચ્ચાંને લઈને બીજી જગ્યાએ ઊડી ગઈ.

● **મહાવરો - 3** તમારી પ્રાર્થનાસભાનો અહેવાલ લખો.

● **મહાવરો - 4** તમારી જાતે બે ઉખાણાં બનાવો અને જવાબ સાથે લખો.

● **મહાવરો - 5** તમારા ખિસ્સામાં એક મગફળી રહી ગઈ છે અને તમારી સાથે મગફળી આખો દિવસ ક્યાં ક્યાં ફરી હશે એ લખો.

● **મહાવરો - 6** તમારા શોખ વિશે લખો.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G619 ઉચ્ચારણ, વિરામચિહ્નો, સંજ્ઞા, નામપદ, ક્રિયાપદ, વિશેષણ, જોડણી, રૂઢિપ્રયોગ, સમાનાર્થી, વિરુદ્ધાર્થી વગેરે જેવાં વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

G514 યોગ્ય વિરામચિહ્નો અને માન્ય જોડણી સાથે મરોડદાર લેખન કરી શકે છે.

● **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણે બોલીએ છીએ ત્યારે આપણે એ ધ્યાન રાખતા નથી કે આમાં સંજ્ઞા કઈ છે, લિંગ કયું છે? વિશેષણ કયું છે કે પછી ક્રિયાપદ શું છે? પરંતુ તમે અગાઉનાં ધોરણમાં વ્યાવહારિક રીતે પ્રયોજાયેલું વ્યાકરણ શીખ્યા છો. પરંતુ અહીં આપણે વ્યાકરણના વિવિધ મુદ્દાઓની સમજ પાકી કરીએ. જેમ કે,

સંજ્ઞા :

- ગાંધીજીએ સત્યાગ્રહ કર્યો.
- વાઘ આપણું રાષ્ટ્રીય પ્રાણી છે.
- ગિરનાર ગુજરાતનો મોટો પર્વત છે.
- સત્યનો હંમેશાં વિજય થાય છે.

ઉપરનાં વાક્યોમાં ગાંધીજી, વાઘ, સત્ય વગેરે શબ્દો કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ, સ્થળ કે પદાર્થની ઓળખ સૂચવે છે. આવી ઓળખ સૂચવતા શબ્દો 'સંજ્ઞા' તરીકે ઓળખાય છે.

સર્વનામ :

નીચેનો ફકરો વાંચો :

મૈત્રી ધોરણ - ૭માં ભણે છે. મૈત્રીને ભણવા ઉપરાંત ચિત્રમાં રુચિ છે. મૈત્રી છેલ્લાં બે વર્ષથી ચિત્રમાં અવ્વલ રહે છે. મૈત્રીનાં ઘણાં ચિત્રો વેચાયાં પણ છે. મૈત્રી ચિત્રો શીખે પણ છે અને શિખવાડે પણ છે. મૈત્રી ચિત્રમાં જ પોતાની કારકિર્દી બનાવવા માટે ગંભીર છે.

ઉપરના ફકરામાં મૈત્રી શબ્દ કેટલી વાર વપરાયો છે? એક જ શબ્દ વારંવાર આવે છે ત્યારે લખાણ લાંબું થતું જાય છે અને વાંચવામાં પણ કંટાળો આવે છે.

હવે, ઉપરનો ફકરો થોડા ફેરફાર સાથે નીચે દર્શાવ્યો છે તે વાંચો :

મૈત્રી ધોરણ-૭માં ભણે છે. તેને ભણવા ઉપરાંત ચિત્રમાં રુચિ છે. તે છેલ્લાં બે વર્ષથી ચિત્રમાં અવ્વલ રહે છે. તેનાં ઘણાં ચિત્રો વેચાયાં પણ છે. તે ચિત્રો શીખે પણ છે અને શિખવાડે પણ છે. તે ચિત્રમાં જ પોતાની કારકિર્દી બનાવવા માટે ગંભીર છે.

આ રીતે 'નામના બદલે જે શબ્દ વપરાય છે તેને સર્વનામ કહેવાય છે.' બીજા ફકરામાં વપરાયેલાં તેને, તે, તેનાં વગેરે શબ્દો સર્વનામ છે.

તમે વિશેષણ વિશે આગળનાં ધોરણમાં શીખી જ ગયા છો. તમને ખબર જ છે કે જે નામના અર્થમાં વધારો કરે એને આપણે 'વિશેષણ' કહીએ છીએ.

જેમ કે...

સુંદર બાગ

મોટું રણ

લાલ બસ

આવું સાંભળ્યું જ હશે ને? અહીં સુંદર, મોટું અને લાલ એ વિશેષતા દર્શાવે છે એટલે આપણે તેને 'વિશેષણ' કહીએ છીએ.

આવી જ રીતે શબ્દોના પદ ગોઠવી બનેલા વાક્યમાં પણ વિશેષ કાળજી લેવી પડે. જ્યારે આપણે વાક્ય લખીએ છીએ ત્યારે એમાં જે શબ્દો હોય એ શબ્દો દ્વારા જે કહેવામાં આવે છે તેમાં પણ શબ્દો શબ્દો વચ્ચેનું અંતર અને અટક સ્થાન ખૂબ જ જરૂરી છે. નહીં તો અર્થનો અનર્થ થઈ જાય.

જેમ કે,

અહીં કચરો ફેંકવો નહીં, ફેંકનારને દંડ થશે.

ઉપરના વાક્યમાં નહીં પછી અલ્પવિરામ મૂકવામાં આવ્યું છે જેથી આ વાક્યનો અર્થ એવો થાય છે કે જો કચરો યોગ્ય જગ્યાએ નહીં ફેંકો તો દંડ થશે અને કચરો અહીં ફેંકવો નહીં એવું કહેવા માંગે છે, પરંતુ જો વિરામચિહ્નનું સ્થાન બદલાય તો આ જ વાક્યનો અર્થ બદલાઈ જાય છે જેમ કે,

અહીં કચરો ફેંકવો, નહીં ફેંકનારને દંડ થશે.

જુઓ, પહેલા વાક્યમાં 'નહીં' પછી અલ્પવિરામ મૂકવામાં આવ્યું હતું અને બીજા વાક્યમાં 'ફેંકવો' પછી અલ્પવિરામ મૂકવામાં આવ્યું છે. અલ્પવિરામનું સ્થાન બદલવાથી વાક્યનો અર્થ બદલાઈ જાય છે. લખતી વખતે શબ્દ શબ્દ, અક્ષર - અક્ષર અને વિરામચિહ્નોની પણ એટલી જ કાળજી રાખવી પડે છે.

વિરામચિહ્નો :

ભાષાલેખનમાં વિરામચિહ્નોનું ઘણું મહત્ત્વ છે. ખાસ કરીને અર્થ કે ભાવ અનુસાર ભાષાને સચોટ બનાવવા વિરામચિહ્નો આવશ્યક છે. કેટલાંક ઉપયોગી વિરામચિહ્નોનો પરિચય કેળવીએ.

1. પૂર્ણવિરામ : (.)

- કાશી નગરીમાં એક મોચી રહેતો હતો.
- લિ. (લિખિતંગ), ચિ. (ચિરંજીવ)

પૂર્ણવિરામનો ઉપયોગ વાક્ય પૂર્ણ થતું દર્શાવવા થાય છે. શબ્દોને ટૂંકમાં લખવાના થાય ત્યારે પણ પૂર્ણવિરામનો ઉપયોગ થાય છે.

2. અલ્પવિરામ : (,)

- ગાંધીજી, સરદાર પટેલ, ભગતસિંહ મહાન વિભૂતિ હતા.
- ચિન્ટુ, ટીના, પરી બાગમાં ગયાં.

અલ્પવિરામનો ઉપયોગ સંબોધન કરવા, બેથી વધારે પદો કે શબ્દસમૂહો પછી તથા દીર્ઘ વાક્યોમાં વચ્ચે અટકવાની જરૂર પડે ત્યારે થાય છે.

3. પ્રશ્નચિહ્ન : (?)

- તમે કઈ શાળામાં શિક્ષક છો?
- આપણે મફતમાં કંઈ લેવાય?

વાક્યમાં પ્રશ્નનો ભાવ દર્શાવવા માટે વાક્યના અંતે પ્રશ્નચિહ્ન મૂકવામાં આવે છે. જેથી વાચક-ભાવક તે પ્રશ્નવાક્ય છે એમ સમજી શકશે. 'ક્યાં', 'કેમ', 'કેવું', 'શા માટે', 'કઈ', 'કોણ', 'કોનું' વગેરે શબ્દો પ્રશ્નનો ભાવ દર્શાવે છે.

4. ઉદ્ગારચિહ્ન : (!)

- વાહ! આજે તો ગુલાબજાંબુ!
- બિચારાં ઘણાં સારાં હતાં !

આશ્ચર્ય, પીડા, ધિક્કાર, હર્ષ, પ્રશંસા કે દુ:ખની લાગણી બતાવવા વાક્યમાં ઉદ્‌ગાર ચિહ્ન વપરાય છે. ક્યારેક કટાક્ષ કરવામાં પણ ઉદ્‌ગારચિહ્ન વપરાય છે. જેમ કે,

- **મહાવરો - 1** કૌંસમાંથી યોગ્ય અક્ષર પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

સંદે...(સ, શ)	અ...ષ (શે, સે)
.... રણાઈ (શ, સ)	આ .... (સા, શા)
નુક....ન (સા, શા)	આદે....(શ, સ)
....રો (સી, શી)	આં... (શુ, સું)

- **મહાવરો - 2** નીચેના ફકરામાંથી સંજ્ઞા પર ◯ અને સર્વનામ પર ▭ કરો.

સાબરમતી અમદાવાદ શહેરની મધ્યમાંથી પસાર થાય છે. તે ખૂબ જ વિશાળ નદી છે. તેમાં ચોખ્ખું પાણી રહે છે. તેના કિનારે ગાય-ભેંસ ચરી રહ્યાં છે. તેના પ્રવાહમાં સઢવાળી અને સાદી હોડીઓ તરી રહી છે. આ નદીનું ખૂબ જ મહત્ત્વ છે.

- **મહાવરો - 3** નીચેના ફકરામાં સર્વનામ મૂકી ફકરો ફરીથી લખો.

ગુજરાત ભારત દેશનું રાજ્ય છે. ગુજરાતની વસ્તી છ કરોડ છે. ગુજરાત પાસે લાંબો દરિયાકિનારો છે. ગુજરાતમાં ઘણાં યાત્રાધામ આવેલાં છે. ગુજરાતમાં ગુજરાતી સિવાયના લોકો પણ રહે છે. ગુજરાતનું પાટનગર ગાંધીનગર છે.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G617 બિલ, રીસિપ્ટ, રેપર, રિપોર્ટ, જાહેરાત વગેરેમાં આપેલી માહિતી સમજે છે અને ઉપયોગ કરે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણે બજારમાં ખરીદી કરવા જઈએ છીએ. ઘણીવાર સમાચારપત્રોમાં આવતી જાહેરાતો જોઈને પણ જતા હોઈએ છીએ. જ્યારે આપણે કોઈ વસ્તુ ખરીદીએ છીએ ત્યારે આપણને એ વસ્તુનું બિલ મળે છે. ઘણીવાર આપણે એ બિલ મુજબ આપણી વસ્તુને સરખાવીને લઈએ છીએ. આપણે મોટા ભાગે વસ્તુ અને રકમ જોઈને બિલ મૂકી દેતા હોઈએ છીએ. ક્યારેક આખું સંપૂર્ણ બિલ વાંચ્યું કે પછી સમજ્યા છીએ ખરા?

બિલમાં વસ્તુની કિંમત સિવાય બીજી કઈ કઈ વિગતો આપવામાં આવી છે? આપણે એ વિગતો કાળજીપૂર્વક વાંચવી જોઈએ. બિલ શાનું છે? કઈ કઈ વસ્તુનું છે? દુકાનદારની શી શરતો છે? વગેરે વિગતો પણ જાણવી ખૂબ જ જરૂરી હોય છે.

આવી જ રીતે આપણે કોઈ જાહેરાત જોઈએ છીએ ત્યારે જાહેરાતની વિગતો વાંચીને આપણે જાહેરાત શાની છે? જાહેરાત દ્વારા શું જાહેર કરવામાં આવેલ છે ? વગેરે જેવી વિગતો સમજવા આપણે જાહેરાતનું સમજણપૂર્વક વાચન કરવું પડે.

જેમ આપણે કોઈ ફકરાને વાંચીને પ્રશ્નોના જવાબ આપીએ છીએ એવી જ રીતે સમજણપૂર્વક આ જાહેરાત, બિલ, રેપર્સ, રિસીપ્ટ કે રિપોર્ટને પણ સમજી શકીએ.

ચાલો, એક ઉદાહરણ જોઈએ...

સરસ સાઈકલ સ્ટોર

દરેક પ્રકારની સાઇકલ રિપેર કરી આપવામાં આવશે.

નવી સાઇકલ પર ચાર સર્વિસ તદ્દન મફત કરી આપવામાં આવશે.

સર્વિસ ચાર્જ

૧૫૦ રૂપિયા

- જૂની સાઇકલ આપીને હપ્તેથી નવી સાઇકલ વસાવો અને મેળવો આકર્ષક ઇનામ

ખાસ નોંધ : સર્વિસમાં મૂકેલી સાઇકલ બે દિવસમાં લઈ જવી નહીં તો અમારી કોઈ જ જવાબદારી રહેશે નહીં.

દર શનિવારે સાઇકલ સર્વિસ પર 50%ની રાહત આપવામાં આવશે.

● સર્વિસ સ્થાન ●

૧૦-અક્ષત કૉમ્પ્લેક્સ,

જૂની સાઇકલ ગલી, નરોડા,

અમદાવાદ

અહીં એક જાહેરાત આપવામાં આવી છે એને બરાબર વાંચો, સમજો અને પછી આપણે જ્યારે એના પ્રશ્નોના જવાબ આપવાના થાય ત્યારે આપણે આપેલી જાહેરાતના આધારે વિગતો તારવીને જવાબ આપીએ ત્યારે એ વિગતને બરાબર સમજીને જવાબ આપવા.

જેમ કે...

1. તમારે તમારી સાઇકલની સર્વિસ ૭૫ રૂપિયામાં કરાવવી હોય તો તમે શું કરશો?

જુઓ... અહીં આ પ્રશ્ન હોય તો તમે ઉપરોક્ત જાહેરાતની કઈ વિગતને આધારે જવાબ આપશો?

જો તમારે આ પ્રશ્નનો જવાબ આપવો હોય તો ખાસ નોંધમાં લખેલું છે જો શનિવારે સર્વિસ કરાવશો તો 150ની જગ્યાએ 75 રૂપિયા ચૂકવવા પડે કારણ કે 150ના 50% એટલે 75 રૂપિયા થાય.

એટલે ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો જવાબ આપવાનો થાય ત્યારે તમે એવો જવાબ લખશો કે હું 75 રૂપિયામાં સર્વિસ કરાવવા માટે શનિવારે જઈશ.

આવી રીતે... બીજો પ્રશ્ન

2. તમને ઇનામ ક્યારે મળશે?

● આ પ્રશ્નનો જવાબ આપવાનો હોય તો પછી તમારે જાહેરાત વાંચીને સમજવી પડે અને વિગતો તારવવી પડે. જાહેરાતમાં 'જૂની સાઈકલ આપીને હપ્તેથી નવી સાઈકલ વસાવો અને મેળવો આકર્ષક ઇનામ' - આ વિગતને વાંચીને તમે ઉપરના પ્રશ્નો જવાબ આપશો કે જો મારે ઇનામ લેવું હોય તો નવી સાઈકલ ખરીદવી પડે.

આવી જ રીતે બિલ, રિસીપ્ટ કે રેપર્સની વિગતો સમજીને, તારવીને પ્રશ્નોના જવાબ આપવા.

● **મહાવરો - 1** આપેલા બિલની વિગતોને આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

બચ્ચાં રમકડાં સ્ટોર ડી-303 પહેલો માળ, રમકડાં બજાર, માલપુર - અરવલ્લી			
નામ - રમાબહેન મૅકવાન ગામ - ગણેશપુરા - તા. દહેગામ		બિલ નંબર 1003 તારીખ 16/6/2022	
ક્રમ	**ભાવ**	**નંગ**	**રકમ**
રિમોટવાળી મોટરકાર	150	2	300
હેલિકોપ્ટર	370	1	370
કૅરમ	850	1	850
બૅટરીવાળી જીપ	250	2	500
		6	2020
નોંધ - વેચેલો માલ પાછો લેવામાં આવશે નહીં. ● અમારે ત્યાં કોઈપણ બૅન્કના કાર્ડથી પેમેન્ટ સ્વીકારવામાં આવશે. ● ઓનલાઈન પેમેન્ટ કરનારને મૂળ કિંમતના 10% વળતર મળશે.			

પ્રશ્નો -

1. રમાબહેને બૅટરીવાળી એક જીપ ખરીદી તો કેટલા રૂપિયા ચૂકવ્યા હશે?
2. રમાબહેને બૅટરીવાળી જીપ ૨૨૫માં કેમ ખરીદી હશે?
3. રમાબહેને તમામ પૈસા કાર્ડથી ઓનલાઈન ચૂકવ્યા તો કેટલા ચૂકવ્યા હશે?

● **મહાવરો - 2** આપેલી જાહેરાતને આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

ઑફર...... ઑફર.....ઑફર

ઉડાન મોબાઈલ શોપ

ધમાકા ઑફર

- કોઈ પણ જૂનો મોબાઇલ આપીને ઓછામાં ઓછા 2 હજાર મેળવો.
- કોઈ પણ નવા મોબાઇલની સાથે 4 GBની પેનડ્રાઇવ નિઃશુલ્ક મેળવો.
- આ ઑફર ફક્ત પખવાડિયા સુધી ચાલશે.
- ૧૫૦૦૦ હજાર કરતાં વધુની રકમનો મોબાઇલ લેનારને નીચે મુજબના દસ્તાવેજ લાવવાના રહેશે.

  આધારકાર્ડ, પાનકાર્ડ, 1 ફોટો

પ્રાપ્તિસ્થાન

5 - ગાર્ડન કૉમ્પ્લેક્સ, રિંગ રોડ, અમદાવાદ

પ્રશ્નો -

1. ઉડાન મોબાઇલ શોપ દ્વારા આપવામાં આવેલ ઑફર કેટલા દિવસની છે?
2. નવા મોબાઇલની ખરીદી પર તમે શું મેળવી શકશો?
3. જો તમે સોળ હજારનો મોબાઇલ લો તો તમારે શું આપવું પડશે?
4. આધારકાર્ડ, પાનકાર્ડ શા માટે જરૂરી છે?
5. જૂનો મોબાઇલ આપવા અને નવો મોબાઇલ ખરીદવા તમે ક્યાં જશો?

● **મહાવરો - 3** આપેલા કાર્ડને આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

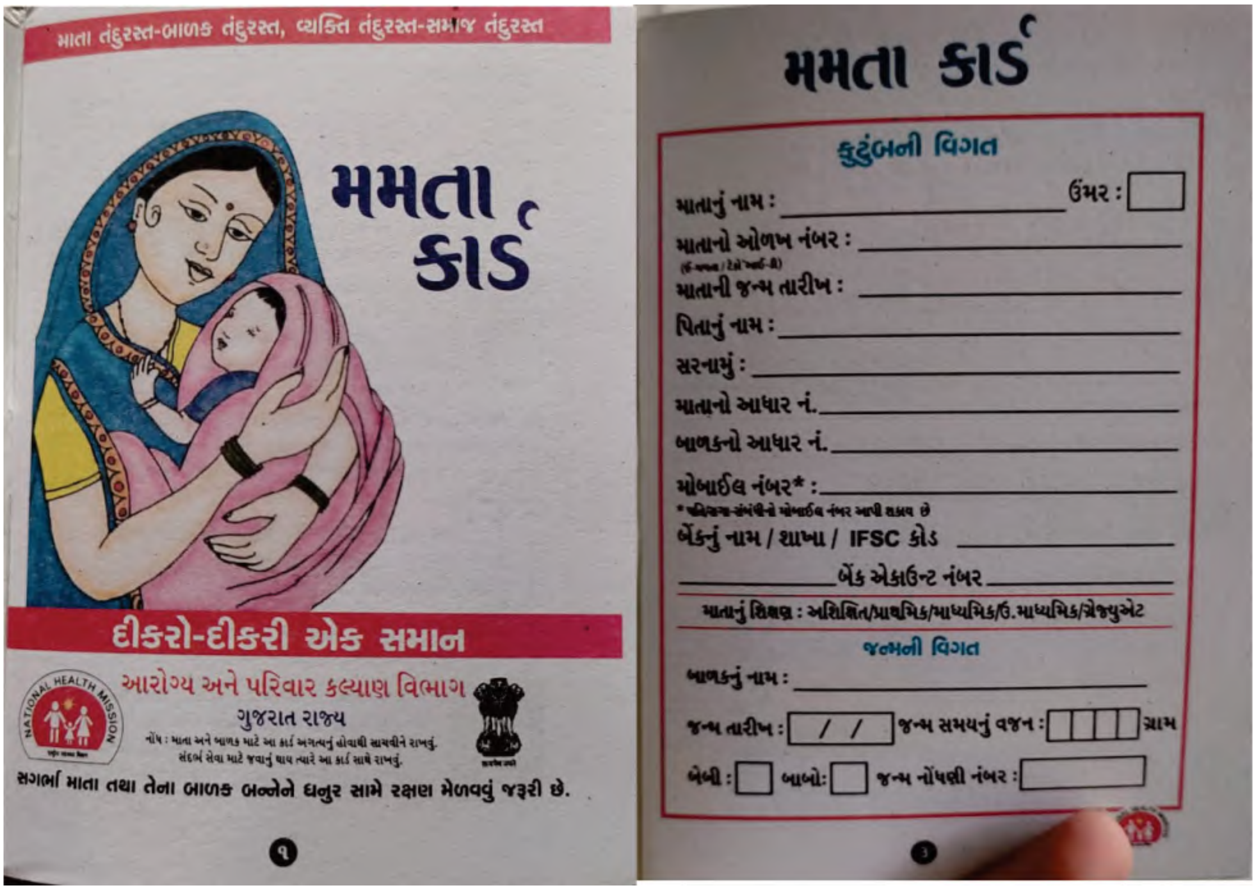

પ્રશ્નો -

1. આ કાર્ડમાં કોની વિગત ભરવી પડશે?
2. આ કાર્ડ કોના માટે છે?
3. આ કાર્ડમાં કયું એક ધ્યેયસૂત્ર આપવામાં આવ્યું છે?
4. આ કાર્ડ કોના દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યું છે?
5. આ કાર્ડનું નામ શું છે?

1. મેળામાં ?

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.

G 703 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાત, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે અને અહેવાલ તૈયાર કરે છે.

G 707 સમાચારપત્રો, સામયિકો, રેલવે, બસ સમયપત્રક કોષ્ટક, ટાઈમટેબલ વગેરે જેવી વિગતો વાંચે છે તથા જરૂરી વિગતો તારવે છે.

G 708 વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા-ઉત્સવોમાં, ભાષામાં થતી રજૂઆત સાંભળે અને સમજે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચે આપેલ ચિત્રનું ધ્યાનથી અવલોકન કરો અને તેમાં વિવિધ લોકો દ્વારા કઈ કઈ પ્રવૃત્તિઓ થઈ રહી છે તે વર્ણવો.

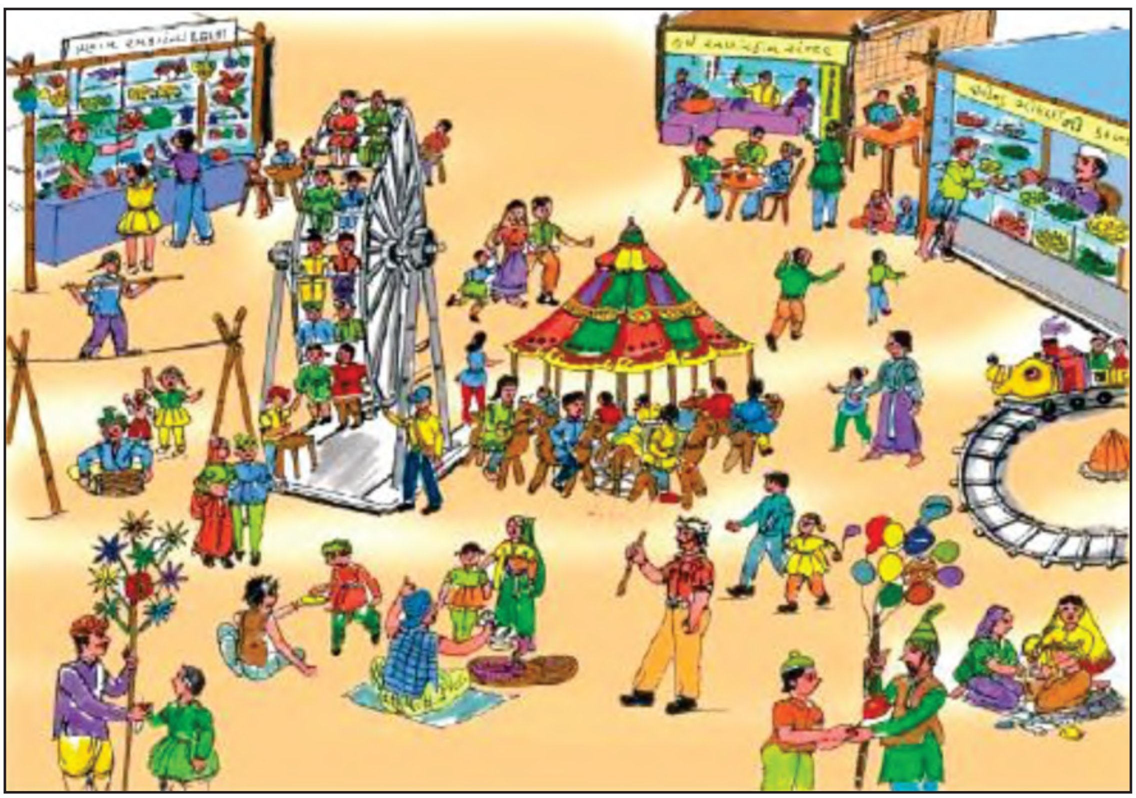

____

____

પ્રશ્ન 2. મેળામાં વિવિધ વ્યવસાયકારો દ્વારા ગ્રાહકોને બોલાવવા/આકર્ષવા થતી મૌખિક જાહેરાત તેમના જ શબ્દોમાં વર્ણવો.

ઉદાહરણ : ચણા-જોર ગરમવાળો : એય ગરમ...જોર ગરમ... ચણા મસાલેદાર. આવો, ખાઓ અને લઈ જાઓ... ચણા જોર ગરમ...... કેરી, લીંબુ અને મસાલાથી ભરપૂર...ચણા જોર ગરમ... બાબુ મૈં લાયા મજેદાર... ચણા જોર ગરમ....

1. મદારી

2. ફુગ્ગાવાળો

3. મીઠાઈવાળો

4. નટ-બજાણિયા

5. આઈસ્ક્રીમવાળો

પ્રશ્ન 3. મેળામાં કયા વાહન/સવારીમાં બેસવું તમને સૌથી વધુ ગમે? શા માટે?

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 4. તમે મુલાકાત લીધેલ મેળામાં જોવા મળતી વિવિધ દુકાનો/હાટડીઓનાં નામ અને તેમાં મળતી વિવિધ વસ્તુઓનાં નામ લખો.

ક્રમ	દુકાન/હાટડીનું નામ	તેમાં મળતી વિવિધ વસ્તુઓ...

પ્રશ્ન 5. તમે માણેલા મેળાનો યાદગાર પ્રસંગ વર્ણવો.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 6. **તમારા વિસ્તારમાં ભરાતા મેળા અને તમારા વિસ્તાર બહારના પ્રખ્યાત મેળાનાં નામ નીચેના ફુગ્ગાઓમાં લખો.**

ઉદાહરણ : વૌઠાનો મેળો.

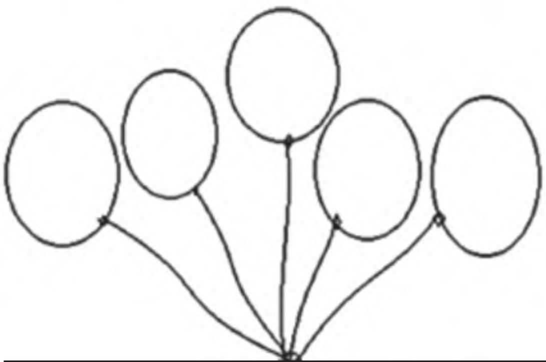

તમારા વિસ્તારમાં ભરાતા મેળા

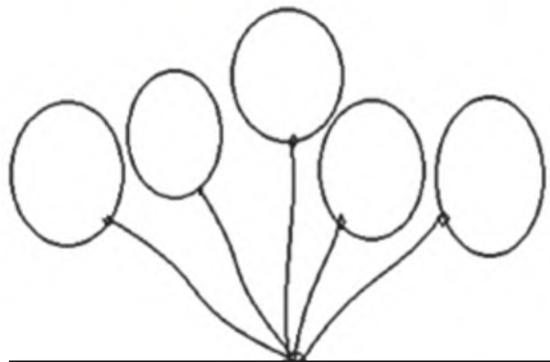

તમારા વિસ્તાર બહારના પ્રખ્યાત મેળાઓ

પ્રશ્ન 7. **માત્ર મેળામાં જ મળતી હોય, બજારમાં ન મળતી હોય તેવી વસ્તુઓનાં નામ લખો.**

ઉદા. વાંસળી

____

____

____

____

પ્રશ્ન 8. **આગળ આપેલા મેળાના ચિત્રમાં રમકડાંની દુકાને દેખાતી છોકરી, તેના પપ્પા અને દુકાનદાર વચ્ચે કેવી રીતે વાતચીત થતી હશે તે સંવાદ સ્વરૂપે લખો.**

દુકાનદાર : ______________________________

છોકરી : ______________________________

છોકરીના પપ્પા : ______________________________

દુકાનદાર : ______________________________

છોકરીના પપ્પા : ______________________________

છોકરી : ______________________________

છોકરીના પપ્પા : ______________________________

છોકરી : ______________________________

પ્રશ્ન 9. તમારા વિસ્તારમાં ભરાતા મેળા અને ટી.વી. કે ફિલ્મોમાં બતાવાતા મેળામાં તમને કયા-કયા તફાવત જોવા મળે છે?

પ્રશ્ન 10. મેળામાંથી ખરીદેલી વસ્તુઓનો તમે શો ઉપયોગ કરો છો? તે વસ્તુઓનો અન્ય કઈ-કઈ રીતે ઉપયોગ કરી શકાય? એવી ત્રણ વસ્તુઓ વિશે લખો.

ઉદાહરણ : વાંસળી

- વગાડવા માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય.
- વાંસળીનો નાની લાકડી તરીકે ઉપયોગ, કોઈ વસ્તુ લટકાવવા માટે ઉપયોગ કરી શકાય.

1.

2.

3.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 703	રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાત, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે અને અહેવાલ તૈયાર કરે છે.			
G 707	સમાચારપત્રો, સામયિકો, રેલવે, બસ સમયપત્રક કોષ્ટક, ટાઈમટેબલ વગેરે જેવી વિગતો વાંચે છે તથા જરૂરી વિગતો તારવે છે.			
G 708	વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા-ઉત્સવોમાં, ભાષામાં થતી રજૂઆત સાંભળે અને સમજે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			

તારીખ ______ શિક્ષકની સહી ______

2. આજની ઘડી રળિયામણી

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.
G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.
G 704 કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.
G 711 પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

પ્રશ્ન 1. ઉદાહરણ મુજબ વાક્યો બનાવો.

ઉદાહરણ : સાથિયો મંગળ પૂરો પૂરો સોહાગણ વહાલાજીનાં ગવરાવીએ
વહાલાજીનાં મંગળ ગવરાવીએ. પૂરો પૂરો સોહાગણ સાથિયો.

1. મોતીડે બારે ગંગાજમનાના બંધાવીએ ચોક મંગાવીએ. તરિયાતોરણ પરાવીએ નીર

____

2. મલપતો થકી મીઠડો હરિ અતિ ઘેર આવે હાથિયો મીઠડાં થાય.

____

3. નંબર મને મળ્યું. મારો ઇનામ આવ્યો પહેલો.

____

4. છે દિવાળી શણગાર્યું સુંદર આવી ઘર.

____

5. મુશળધાર થઈ પડ્યો ખેતરોમાં વરસાદ વાવણી શરૂ

____

પ્રશ્ન 2. આપેલ વાક્યમાંથી ખોટો શબ્દ છે તે છેકી નાખી વાક્ય ફરીથી લખો.

1. પક્ષીઓનું ટોરું/ટોળું ઊડતું ઊડતું આવ્યું.

____

2. ઋષિએ શાપ/સાપ આપ્યો.

____

3. પાણી ભરવા ડોલ મૂકી પણ નર/નળમાં પાણી જ ન આવ્યું.

____

4. મને જો જડ/જર મળી જાય તો હું ગાડી ખરીદું.

5. મને તો એ જોઈને રડવું/રળવું આવી ગયું.

પ્રશ્ન 3. પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. તમારા ઘરે કોઈ પ્રસંગ હોય તો તમે ઘર કઈ કઈ વસ્તુથી શણગારો છો?

2. ઘર શણગારવા કઈ કઈ વસ્તુ ઉપયોગી બને?

3. તમને યાદ હોય તેવું કોઈ એક લોકગીત લખો.

પ્રશ્ન 4. આપેલા ફકરામાં જે શબ્દોની નીચે લીટી કરી છે તે શબ્દોની જગ્યાએ કૌંસમાંથી શબ્દ પસંદ કરીને ફકરો ફરીથી લખો.

(નીર, મલપતો-મલપતો, વૃક્ષ, સુંદર)

જો આમ જ નદીનાં પાણી વહી જશે તો શું થશે ? ગામ સુંદર કેવી રીતે રહી શકશે ? ત્યાં જ ડોલતો ડોલતો હાથી આવ્યો. હાથીનાં ચરણ આ તરફ વળ્યાં. તેણે જોયું કે કેટલું આ રળિયામણું સ્થળ હતું. પછી તો તેને ત્યાંથી જતા રહેવાનું મન ન થયું અને એણે ઝાડ સાથે દોસ્તી કરી લીધી.

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 5. 'સ' અને 'શ' થી શરૂ થતા શબ્દો લખો અને વાંચો.

1. ____________
2. ____________
3. ____________
4. ____________
5. ____________
6. ____________
7. ____________
8. ____________

પ્રશ્ન 6. નીચે આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને એક-એક વાક્ય બનાવો.

1. રળિયામણું નગર, સજ્જન

   ____

2. સખી, નદી, નીર

   ____

3. આસોપાલવ, આંબો, નારિયેળ

   ____

પ્રશ્ન 7. એક ભક્તિગીત મેળવીને લખો.

પ્રશ્ન 8. તમારા ઘરે મહેમાન આવવાના હોય ત્યારે તમે કેવી કેવી તૈયારી કરો.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G704	કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.			
G711	પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.			

તારીખ ______________ શિક્ષકની સહી ______________

3. પરીક્ષા

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

- **G 701** વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.
- **G 704** કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.
- **G 709** આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.
- **G 715** ગદ્યમાંથી પદ્યમાં અને પદ્યમાંથી ગદ્યમાં લેખન કરે છે. તથા કાવ્યપૂર્તિ, વિચારવિસ્તાર, સૂક્તિ, કહેવતો સમજે છે અને લખે છે.
- **G 718** સ્થાનિક સમસ્યાઓ કે સાંભળેલી સારી-નરસી બાબતો કે વ્યક્તિગત મૂંઝવણભરી પરિસ્થિતિમાં યોગ્ય ઉકેલ શોધી લખે છે.
- **G 719** સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. આપેલાં વાક્યોમાં રેખાંકિત શબ્દોની જગ્યાએ તેને અનુરૂપ રૂઢિપ્રયોગો લખી, યોગ્ય ફેરફાર સાથે વાક્ય ફરીથી લખો.

1. બધા ભાઈબંધો ભેગા થઈ <u>ગપ્પાં મારતા હતા.</u>

   ____

2. આજે તો મેહુલાએ <u>મર્યાદા મેલી દીધી</u> છે!

   ____

3. સમર્થ કંઈ પણ વાત કરે એટલે ગોલુ એની <u>વાતને ટેકો આપે જ</u>!

   ____

4. છગન જરાક દોડવામાં તો હાંફી જાય છે અને રેસ જીતવાના <u>વ્યર્થ વિચારો કર્યા કરે છે</u>!

   ____

5. તાલુકાની ચિત્ર હરિફાઈમાં પહેલો નંબર લાવી વૃંદાએ ગામની <u>આબરૂ રાખી લીધી</u>!

   ____

પ્રશ્ન 2. 'પરીક્ષા' પાઠની કઈ વાત તમને વધારે ગમી? શા માટે?

પ્રશ્ન 3. આપેલ ફકરામાં યોગ્ય વિરામચિહ્નો મૂકી, ફકરો ફરીથી લખો.

સાચા અર્થમાં ગોંદરું તો ગરમ ઝરતી બપોરનું જ આખા ગામનાં ઢોર બપોરે વગડેથી ગોંદરે આવી ગયાં હોય હવાડામાંથી પાણી પીને પીંપર પીપળો લીમડી કે વડના છાંયડે બેઠાં હાંફતાં હોય કોઈ શીંગડાં હલાવે કોઈ પૂંછડું વીંઝે પણ અમે તો વગડાના વાનર જેવાં મોંઘાબાપા આવીને રોજ અમને પૂછે કેમ પેટ ભરીને ખાધું ને બપોરે તો ગોંદરે તમે જ ગોવાળિયા ગોકુળ ગામના.

પ્રશ્ન 4. નીચેનાં વાક્યોમાં ખોટી રીતે લખાયેલા શબ્દો શોધી, તેને સુધારી વાક્ય ફરીથી લખો.

1. મંદિરમાં દિન અને દુઃખી લોકો જ આવે એવું નથી હોતું!

2. ચારે દિશામાં પથરાયેલા મૉલ ઉપર મૈત્રીની નજર ફરતી રહી.

3. કાબરોનું ટોરું વાયરાની પાછળ પડ્યું.

4. મુક્તિ મળતાં જ તેણે મુઠીઓ વાળી નિશાળ ભણી દોટ મૂકી.

5. સુરજની ગરમીમાં પસીનાથી તે તરબતર થઈ ગયો !

પ્રશ્ન 5. પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો.

1. મહાદેવની જગ્યાએ તમે હોય તો શું કરો ? કેમ ?

2. ઇન્સ્પેક્ટરે મહાદેવને મોડો પહોંચવા છતાં પરીક્ષામાં શા માટે બેસવા દીધો?

3. 'ઇન્સ્પેક્ટરે જોયું તો મહાદેવની આંખોમાં આંસુ ન હતાં, પણ માનવતાની સરવાણી હતી.' - આ વાક્ય દ્વારા તમે શું સમજી શક્યાં?

4. તમે કોઈને મદદ કરી હોય તેવો એક પ્રસંગ લખો.

પ્રશ્ન 6. **આપેલ કોષ્ટકમાંથી પ્રાદેશિક બોલીના તથા અન્ય બનતા શબ્દો શોધી તેના પર ○ કરો અને તે શબ્દો નીચે લખો.**

ઝ	નાં	સ	કા	પ	લો	દા	હાં
વા	પા	ભા	ગ	ગો	ણ	ણ	ક
મો	ટા	ટો	ચી	જ	વા	ળું	વું
લ	ચ	કા	ખા	રી	લું	ના	ગ
જ	મે	દા	ગા	ઢે	જ	હ	ણા
મિ	તા	લ	ટ	ણાં	ટ	રા	બા
વા	દ	લ	વું	વા	ગા	યું	મા

__________, __________, __________, __________, __________

__________, __________, __________, __________, __________

__________, __________, __________, __________, __________

પ્રશ્ન 7. **આપેલ કહેવતોનો ઉપયોગ કરી વાર્તા બનાવો.**

(ડુંગરા દૂરથી રળિયામણા, ખાલી ચણો વાગે ઘણો, ઉતાવળા સો બાવરા, વડ એવા ટેટા, દશેરાએ ઘોડું ના દોડે)

પ્રશ્ન 8. **ઉદાહરણ મુજબ આપેલા શબ્દોની સામે વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો અને મળેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ તેની બાજુમાં લખો.**

ઉદાહરણ : રાત × દિવસ - દિન

ધનવાન × ____________ - ____________

બહાદુર × ____________ - ____________

જવાબ × ____________ - ____________

શોક × ____________ - ____________

છેલ્લો × ____________ - ____________

પ્રશ્ન 9. **આપેલ ઉદાહરણ મુજબ શબ્દો બનાવો.**

ઉદાહરણ : ભીની ભીની માટી

________ ____________ નજર

________ ____________ ગાય

________ ____________ વાયરો

________ ____________ મોલ

પ્રશ્ન 10. **શાળાના સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમમાં એકપાત્રીય અભિનયમાં તમારે ‘મદારી’નું પાત્ર રજૂ કરવાનું છે તે માટે કયા સંવાદો રજૂ કરશો તે નીચે લખો.**

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✘	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 704	કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.			
G 709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
G 715	ગદ્યમાંથી પદ્યમાં અને પદ્યમાંથી ગદ્યમાં લેખન કરે છે. તથા કાવ્યપૂર્તિ, વિચારવિસ્તાર, સૂક્તિ, કહેવતો સમજે છે અને લખે છે.			
G 718	સ્થાનિક સમસ્યાઓ કે સાંભળેલી સારી-નરસી બાબતો કે વ્યક્તિગત મૂંઝવણભરી પરિસ્થિતિમાં યોગ્ય ઉકેલ શોધી લખે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

4. બે ખાનનો પરિગ્રહ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 711 પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

G 714 આપેલ સંવાદ કે ફકરાના આધારે સમજપૂર્વક પ્રશ્નોનાં જવાબ લખી શકે છે.

G 716 સ્વતંત્ર લેખન કરે છે. (મુદ્દા પરથી વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, વિવિધપત્રો, નિબંધલેખન, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસ વર્ણન, આત્મકથા, ડાયરી વગેરે) લખે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. આપેલા ફકરાને આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

સ્ટેશનમાસ્તરે ઘણી આજીજી કરી, પણ બાપુજી ક્યાં માને તેવા હતા? સ્ટેશનમાસ્તરે ત્યાં સુધી કહ્યું કે, ''હું એ લોકો માટે બીજો ડબ્બો જોડાવી દઉં!''

બાપુએ કહ્યું : બીજો ડબ્બો તો જોડાવો જ જોઈએ, પણ આનો ઉપયોગ કરી લો, જે ન જોઈતું હોય છતાં વધારે મળે છે તે વાપરવું, તેમાં હિંસા છે. મળતી સગવડનો દુરુપયોગ કરાવી આ છોકરીને તમે બગાડવા માંગો છો? બિચારા સ્ટેશનમાસ્તર ઝંખવાણા પડી ગયા અને અંતે બાપુજીનું કહેવું માનવું પડ્યું.

એ તો હિંદુસ્તાનના પિતા હતા. એ સગવડ ભોગવે અને એમનાં બાળકો લટકે તે એમનાથી કેમ ખમાય? એટલે લટકતા લોકોને જગ્યા મળી અને મને જીવનમાં અમૂલ્ય પાઠ મળ્યો કે, મળતી સગવડનો ઓછામાં ઓછો ઉપયોગ કરવો.

પ્રશ્નો :

1. હિંદુસ્તાનના પિતા કોણ હતા?

____

____

2. બાપુ હિંસા શાને માનતા હતા?

3. સ્ટેશનમાસ્તરે ઘણી આજીજી કરી, અહીં 'આજીજી' એટલે?

4. સ્ટેશનમાસ્તર/બાપુ ઝંખવાણા પડી ગયા - આ વાક્યમાં આપેલ ખોટો શબ્દ છેકી વાક્યને ફરી નીચે લખો.

પ્રશ્ન 2. કૌંસમાં આપેલ શબ્દોને આધારે ખાલી જગ્યા પૂરો.

(અને, એટલે, પણ, છતાં)

અમારી શાળામાંથી પ્રવાસ ગોઠવાયો. હું ______ મારી બહેને સૌથી પહેલાં નામ નોંધાવ્યાં. તારીખ નક્કી થઈ ગઈ ______ હું તો રાજી રાજી. મારી બહેન ______ હું બસ એની તૈયારીમાં લાગી ગયાં. પ્રવાસ જવાની તારીખ આવી ગઈ. પ્રવાસમાં લઈ જવાની બધી જ સામગ્રીની યાદી કરી દીધી હતી, ______ હું મારો હાથ રૂમાલ મૂકવાનો જ ભૂલી ગયો હતો. મારી બહેને યાદ કરીને મૂકી દીદો હશે એની તો મને ખબર જ ના રહી. હું ______ મારા ગુરુજી સૌથી પહેલાં ગિરનાર ચઢી ગયા. ગિરનાર ઊંચો હતો ______ મને બિલકુલ થાક ના લાગ્યો. હું જ્યારે ગિરનાર ઊતરીને સૌથી પહેલાં નીચે આવ્યો ______ બધાંને નવાઈ લાગી.

પ્રશ્ન 3. ઉદાહરણ મુજબ શબ્દ ઉમેરી નાનાં વાક્ય મોટાં કરો.

ઉદાહરણ : કાલે ______ હું અમદાવાદ જઈશ.

- કાલે બસમાં હું અમદાવાદ જઈશ.
- કાલે બસમાં હું ત્રીજી વાર અમદાવાદ જઈશ.
- કાલે બસમાં હું મમ્મી પપ્પા સાથે ત્રીજી વાર અમદાવાદ જઈશ.

1. શાકભાજીવાળો ______ શાકભાજી વેચે છે.

2. ક્રિકેટર __________ રમે છે.

પ્રશ્ન 4. પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

1. તમે કયાં કયાં વાહનોમાં મુસાફરી કરી છે? તમને સૌથી વધુ શામાં મજા આવી? કેમ?

2. 'બે ખાનાંનો પરિગ્રહ' એકમમાં તમને કયું પાત્ર સૌથી વધુ ગમ્યું? શા માટે?

3. તમારા વિસ્તારમાં જાહેર મિલકતનો દુરુપયોગ થતો તમે જોયો છે? ક્યાં ક્યાં? તેને અટકાવવા તમે શું કરો?

4. બાપુએ કહ્યું : જે ન જોઈતું હોય છતાં વધારે મળે છે તે વાપરવું, તેમાં હિંસા છે. તમારાથી આવી હિંસા થઈ છે? કઈ કઈ? તમે તેને કેવી રીતે અટકાવી શક્યા હોત?

પ્રશ્ન 5. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.

1. જો તમે સ્ટેશનમાસ્તર હો તો તમારે શી કાળજી રાખવી જોઈએ?

2. તમે પેસેન્જર હો તો?

3. તમે ડ્રાઈવર હો તો?

પ્રશ્ન 6. આપેલ જગ્યામાં અને, પણ, એટલે, ને, અથવા, છતાં સંયોજકોનો ઉપયોગ કરીને ફકરો બનાવો.

પ્રશ્ન 7. તમે કોઈ વ્યક્તિ કે સંસ્થાની મુલાકાત લેવાના છો, તો કેવ પ્રશ્નો પૂછશો? - પ્રશ્નોની યદી બનવો.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 711	પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.			
G 714	આપેલ સંવાદ કે ફકરાના આધારે સમજપૂર્વક પ્રશ્નોનાં જવાબ લખી શકે છે.			
G 716	સ્વતંત્ર લેખન કરે છે. (મુદ્દા પરથી વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, વિવિધપત્રો, નિબંધલેખન, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસ વર્ણન, આત્મકથા, ડાયરી વગેરે) લખે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ______ શિક્ષકની સહી ______

5. રાનમાં

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 715 ગદ્યમાંથી પદ્યમાં અને પદ્યમાંથી ગદ્યમાં લેખન કરે છે. તથા કાવ્યપૂર્તિ, વિચારવિસ્તાર, સૂક્તિ, કહેવતો સમજે છે અને લખે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમને ગમતું વર્ષાગીત/બાળગીત લખો.

પ્રશ્ન 2. તમે લખેલા ગીતમાંથી તમને ગમતા શબ્દો નીચેનાં ટીપાંઓમાં લખો.

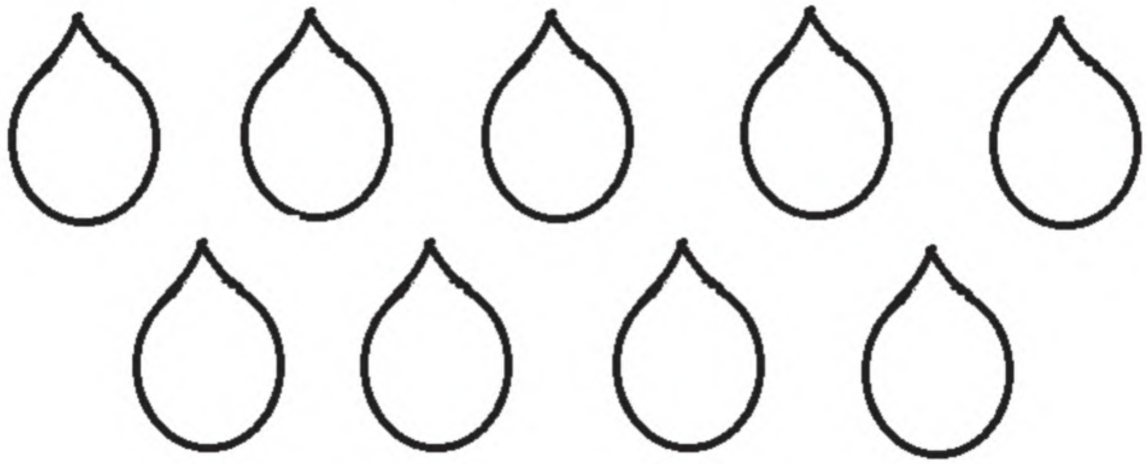

પ્રશ્ન 3. ટીપાંમાં લખેલ શબ્દોમાંથી એક અર્થપૂર્ણ ફકરો બનાવી લખો.

પ્રશ્ન 4. ઉપરના ફકરામાંથી પાંચ પ્રશ્નો બનાવો અને એના ઉત્તર લખો.

1.

ઉત્તર

2.

ઉત્તર

3.

ઉત્તર

4.

ઉત્તર

5.

ઉત્તર

પ્રશ્ન 5. મેઘધનુષ્યનો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

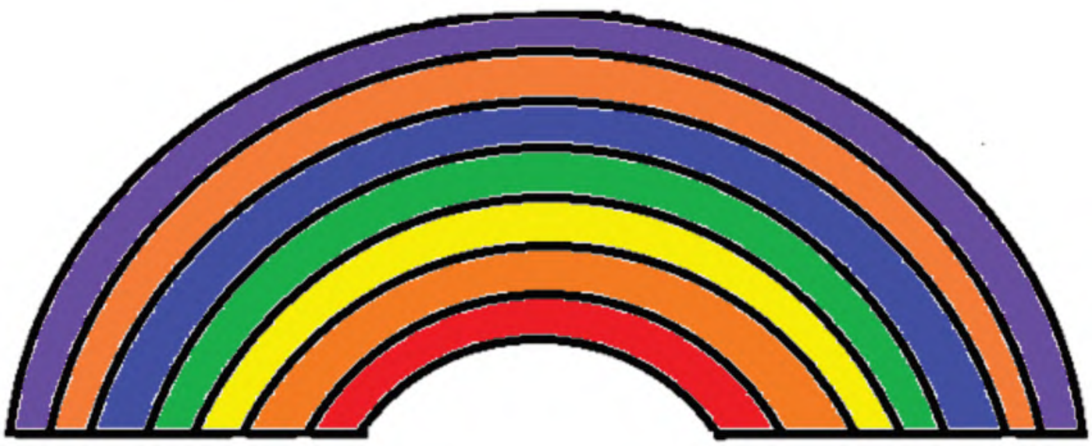

તમારા વિસ્તારમાં મેઘધનુષ્ય માટે વપરાતો અન્ય શબ્દ લખો.

પ્રશ્ન 6. મેઘધનુષ્યમાં આવતા ચોક્કસ રંગોનાં નામ લખો.

1. ____________ 2. ____________

3. ____________ 4. ____________

5. ____________ 6. ____________

7. ____________

પ્રશ્ન 7. ઉપર લખેલ પ્રત્યેક રંગને અનુરૂપ એક એક વાક્ય બનાવી નીચે લખો.

1. ____________
2. ____________
3. ____________
4. ____________
5. ____________
6. ____________
7. ____________

પ્રશ્ન 8. આપેલ ફકરામાંથી સંયોજકો શોધીને લખો.

મૈત્રી અને પંક્તિ બંને બહેનો છે. મૈત્રી ભણવામાં ખૂબ તેજસ્વી છે એટલે દર વર્ષે તેનો પ્રથમ નંબર આવે. તેને ચિત્રમાં રસ ખરો પણ રમતમાં જરાય નહીં. પંક્તિને ભણવા કરતાં રમવામાં વધુ રસ. જ્યારે તેને રમવાનું હોય ત્યારે ભણવાનું તો ભૂલી જ જાય. ભણવું ને રમવું બંનેમાંથી તે રમવાનું વધુ પસંદ કરે!

________ , ________ , ________ , ________ ,

________ , ________ , ________ , ________

પ્રશ્ન 9. આપેલાં વાક્યોમાંથી વિશેષણ શોધીને લખો અને તે વિશેષણનો ઉપયોગ કરી બીજું વાક્ય બનાવો.

1. વાંસળી વગાડવામાં મોહનનો પ્રથમ નંબર આવે!

વિશેષણ ____________

વાક્ય ____________

2. ચોમાસામાં ધરતી લીલીછમ બની જાય છે.

વિશેષણ ____________________

વાક્ય ____________________

3. ઝીલ ભણવામાં ખૂબ હોંશિયાર છે.

વિશેષણ ____________________

વાક્ય ____________________

4. મોરનો ટહુકો મીઠો લાગે છે.

વિશેષણ ____________________

વાક્ય ____________________

5. ભાર્ગવ ખૂબ જ રમતિયાળ છોકરો છે.

વિશેષણ ____________________

વાક્ય ____________________

પ્રશ્ન 10. વરસાદમાં પલળવાનું તમને ગમે? કેમ?

પ્રશ્ન 11. આપેલાં વાક્યો તમારી રીતે વિચારીને પૂર્ણ કરો.

1. વરસાદના સમયે ભજિયાં ખાવા મળી જાય તો...

____

____

____

2. વરસાદમાં પાણીના બદલે કરા પડે તો...

____

____

____

3. તમારા દફતરમાંથી દેડકો નીકળે તો...

____

____

____

4. મોરની જેમ રંગબેરંગી પીંછાં મળે તો...

____

____

____

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✘	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 715	ગદ્યમાંથી પદ્યમાં અને પદ્યમાંથી ગદ્યમાં લેખન કરે છે. તથા કાવ્યપૂર્તિ, વિચારવિસ્તાર, સૂક્તિ, કહેવતો સમજે છે અને લખે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

6. ભીખુ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 704 કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 711 પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

પ્રશ્ન 1. સંવાદ પૂર્ણ કરો.

ડૉક્ટર : બોલો શું થયું?

દર્દી : ____________________

ડૉક્ટર : ____________________

દર્દી : લગભગ ત્રણેક દિવસથી.

ડૉક્ટર : રિપોર્ટ કરાવી દઈએ?

દર્દી : ____________________

ડૉક્ટર : શું આવ્યો હતો? તમને ખબર છે?

દર્દી : નોર્મલ

ડૉક્ટર : ____________________

દર્દી : કેટલા રૂપિયા થશે?

ડૉક્ટર : ____________________

પ્રશ્ન 2. પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. તમે વાંચેલી કે સાંભળેલી વાર્તા તમને ગમી કે ન ગમી? શા માટે?

2. તમે કોઈને ક્યારેય મદદ કરી છે? કેમ?

3. તમે બજારમાં કે ગામમાં જાઓ ત્યારે તમને કઈ ઘટના વધુ ગમે? કેમ?

પ્રશ્ન 3. નીચેની પરિસ્થિતિમાં તમે શું કરશો?

1. તમને ખબર પડે કે કોઈ ભૂખ્યું છે તો તમે શું કરશો? કેવી રીતે?

2. તમારો મિત્ર ઘણા દિવસથી શાળાએ નથી આવતો તો તમે શું કરશો?

3. તમને વરસાદ ખૂબ ગમે છે પરંતુ એની વાછટ ઘરમાં આવે છે તો? તમે શું કરશો?

4. તમે એક રમકડું ખરીદ્યું ને તમને દુકાનદારે વધુ પૈસા પરત કર્યા તો તમે શું કરશો? કેમ?

પ્રશ્ન 4. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.

પ્રો. આનંદ અમદાવાદી

મોબાઈલ : XXXXX X5621

અફલાતૂન ઈલેક્ટ્રિક શૉપ

અમારે ત્યાં દરેક પ્રકારનું ઈલેક્ટ્રિકને લગતું કામ સંતોષપૂર્વક કરી આપવામાં આવશે.

ખાસ ઓફર :

1. અમારે ત્યાંથી કોઈપણ ઈલેક્ટ્રિક વસ્તુ લો તો એક વર્ષ સુધી સર્વિસ ફ્રી આપવામાં આવશે.
2. કોઈપણ જૂની ઈલેક્ટ્રિક વસ્તુ આપો અને મેળવો એક હજાર રૂપિયાનું આકર્ષક વાઉચર
3. હોમ ડિલિવરી ફ્રી આપવામાં આવશે.

સ્થળ : ખખડધજ આંબલીનું પરું, ગાંધી રોડ, અમદાવાદ

પ્રશ્નો

1. અફલાતૂન ઈલેક્ટ્રિક શૉપમાંથી તમે એક પંખો લીધો તો તમે કેટલા મહિના સુધી એની મફત સર્વિસ કરાવી શકો?

2. જૂની ઈલેક્ટ્રિક વસ્તુને આપીને તેના બદલામાં અફલાતૂન શૉપમાંથી શું મેળવી શકો છો?

3. તમારે એક કૂલર અને બે પંખા લેવા ક્યાં જવું પડશે?

____

____

4. હોમ ડિલિવરી એટલે શું?

____

____

5. તમે અફલાતૂન ઈલેક્ટ્રિકમાં જાઓ અને દુકાન બંધ હશે તો કોને ફોન કરશો?

____

____

પ્રશ્ન 5. નીચેના ગોળમાં વિરુદ્ધાર્થી અને સમાનાર્થી શબ્દ જોડ ભેગી થઈ ગઈ છે. અલગ કરો અને લખો.

નિરાશા

સ્વર

જુલમ

વદન

ચહેરો

અશક્ત

અંધકાર

અવાજ

સશક્ત

આશા

પ્રકાશ

અમીર

સમાનાર્થી શબ્દો :

1. ______________ , ______________
2. ______________ , ______________
3. ______________ , ______________

વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો :

1. ____________________ , ____________________
2. ____________________ , ____________________
3. ____________________ , ____________________

પ્રશ્ન 6. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપેલા વિકલ્પોમાંથી પસંદ કરીને આપો.

1. એક નાનો દસ વર્ષનો છોકરો <u>અનિમેષ</u> દૃષ્ટિએ મીઠાઈના થાળ પર જોઈ રહ્યો. - રેખાંકિત શ્દનો અર્થ આપો.

   (અ) મટકું માર્યા વગર (બ) આંખો બંધ કરીને (ક) ટગર ટગર

2. 'પેલાં છોકરાં એને વળગી જ પડ્યો' આપેલ વાક્યમાં શું ખોટું છે?

   (અ) છોકરાં (બ) પડ્યો (ક) વળગી

3. 'એ શેઠ તો એમના કુટુંબનો સ્તંભ હો.' - અહીં સ્તંભ એટલે ?

   (અ) નિર્ભય (બ) આધાર (ક) અજાણ

4. નીચેનામાંથી કયું સાચું છે?

(અ) એ સ્ત્રી બેઠો હતો તે ખૂણામાં મેં નજર ફેરવ્યો?

(બ) એ સ્ત્રી બેઠી હતી તે ખૂણામાં મેં નજર ફેરવી.

(ક) એ સ્ત્રી બેઠો હતી તે ખૂણામાં મેં નજર ફેરવી.

5. મિતાંશે પોતાની આગવી કળાથી પતંગ કપાતાં ઉગારી લીધો. - રેખાંકિત શબ્દ એટલે?

   (અ) ઉડાડી દીધો (બ) બચાવી લીધો. (ક) કપાવી દીધો

પ્રશ્ન 7. કૌંસમાં શબ્દસમૂહો આડાઅવળા થઈ ગયા છે એને સાચી જોડ બનાવી લખો.

(મટકું માર્યા વગર, ગરીબમાં ગરીબ, અનિમેષ, ધનુષ્ય જેવા વળાંકવાળી રચના, કંગાલ, અંગત ઉપયોગમાં આવતો ડ્રાઈવર, કામાન, નાનાં ભાઈ-બહેન, શોફર, ભાંડરડાં)

શબ્દસમૂહ	અર્થ
1. ____________________	____________________
2. ____________________	____________________
3. ____________________	____________________
4. ____________________	____________________

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 704	કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 711	પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

7. જીવનપાથેય

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 704 કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.

G 708 વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા-ઉત્સવોમાં, ભાષામાં થતી રજૂઆત સાંભળે અને સમજે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 711 પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેનાં વાક્યો વાંચી કયો કાળ છે તે લખો.

1. વિદ્યાર્થીઓ ગઈકાલે ત્રણ વાગે પ્રયોગશાળામાં હતા. __________
2. અનિમેષ અત્યારે અમદાવાદ જઈ રહ્યો છે. __________
3. કેતકી આવતી કાલે દિલ્હી જશે. __________
4. વિરાટે ગઈ રાત્રે ટી.વી. શોમાં ભાગ લીધો હતો. __________
5. યોગેન્દ્ર ક્રિકેટ રમી રહ્યો છે. __________

પ્રશ્ન 2. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો ઉત્તર શોધી તેને ક્રમ-અક્ષર ☐ માં લખો.

1. દત્તુને કૉલેજમાં ભણવા જવાની રજા આપી કારણ કે... ☐

   (અ) દત્તુનાં અંગ્રેજી અને ગણિત બંને સારાં હતાં.

   (બ) દત્તુ કૉલેજમાં ભણવાની સાથે નોકરી કરે એવી પિતાશ્રીની ઇચ્છા હતી.

   (ક) દત્તુના ભાઈઓ કૉલેજમાં ભણતા હતા.

2. ‘મગરૂર’ શબ્દનો અર્થ નીચેનામાંથી કયો છે? ☐

(અ) મજબૂર (બ) અભિમાની (ક) માયકાંગલું

3. લેખકને પિતાશ્રીએ કયું ‘જીવનપાથેય’ આપ્યું? ☐

(અ) આબરૂથી રહેવું એ મોટી વાત છે.

(બ) જીવનમાં પૈસો કમાવો એ મહત્ત્વનું છે.

(ક) કોઈપણ ભોગે સુખી થવું એ જ લક્ષ્ય રાખવું.

પ્રશ્ન 3. નીચેના શબ્દોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દોની જોડી બનાવો.

(યાદ, કેળવણી, પ્રતિષ્ઠા, ફાયદો, સ્મરણ, આબરૂ, શિક્ષણ, નફો)

પ્રશ્ન 4. નીચેની પરિસ્થિતિમાં તમે શું કરશો? યોગ્ય વિકલ્પ આગળ ✓ કરો.

1. મારો પ્રથમ નંબર આવે એ માટે...

(અ) હું ખૂબ વાંચીશ અને આવડે તેટલું લખીશ.

(બ) હું નાની ચોપડી લઈને પરીક્ષામાં બેસીશ.

(ક) હું બાજુમાં બેઠેલા વિદ્યાર્થીમાંથી જોઈને લખીશ.

2. મને રસ્તામાંથી પર્સ મળી આવે તો...

(અ) અમે બધા મિત્રો ભેગા થઈ પર્સમાંના પૈસા વાપરીશું.

(બ) અસલી માલિકને શોધી પર્સ પરત કરીશું.

(ક) હું ઘરે જઈને મમ્મીને આપી દઈશ.

3. મને નાટક જોવા જવાની પિતા ના પાડે તો...

(અ) હું માની જઈશ.

(બ) હું રીસાઈ જઈશ.

(ક) હું નાટકનું મહત્ત્વ પિતાજીને સમજાવીશ.

પ્રશ્ન 5. નીચેનાં વાક્યોને પાઠના ઘટનાક્રમમાં ગોઠવો.

1. હું સડક થઈ ગયો.
2. વાંક બીજાનો, સજા મને થાય છે.
3. તારી કેળવણી પર ધૂળ છે.
4. અધર્મમાં પણ ધર્મબુદ્ધિને હું સાચવું છે એ ખ્યાલથી હું જ મગરૂર રહેતો.
5. કોઈને ખબર નહીં પડે ને સહેજે ભારે નફો થશે.

1. ____________________
2. ____________________
3. ____________________
4. ____________________
5. ____________________

પ્રશ્ન 6. શબ્દો વચ્ચે યોગ્ય અંતર રાખી, વિરામચિહ્નો મૂકી વાક્ય ફરીથી લખો.

1. મેં એમને કહ્યું તમે જાણો છો કે મારું અંગ્રેજી અને ગણિત બંને સારાં છે.

____

2. ત્યાં ભણીને તું એવું જ કરવાનો ને એના કરતાં અહીંથી જ પાછો જાય એ શું ખોટું

____

પ્રશ્ન 7. તમારી ગઈકાલની દિનચર્યા લખો.

____

પ્રશ્ન 8. નીચેની આત્મકતા અને તેના લેખકનાં બંધબેસતાં જોડકાં જોડો.

'અ'	'બ'
1. સત્યના પ્રયોગો	1. વિનોદ ભટ્ટ
2. મારી હકીકત	2. નાનાભાઈ ભટ્ટ
3. એવા રે અમે એવા	3. ગાંધીજી
4. ઘડતર અને ચણતર	4. નર્મદ
5. સીધાં ચઢાણ	5. સ્નેહરશ્મિ
6. અલપ-ઝલપ	6. ક. મા. મુનશી
7. સાફલ્યટાણું	7. ચંદ્રકાન્ત બક્ષી
8. બક્ષીનામા	8. પન્નાલાલ પટેલ

ઉત્તર :

1. ____________ - ____________
2. ____________ - ____________
3. ____________ - ____________
4. ____________ - ____________
5. ____________ - ____________
6. ____________ - ____________
7. ____________ - ____________
8. ____________ - ____________

પ્રશ્ન 9. તમારા જીવનમાં બનેલ પ્રામાણિકતાનો એક પ્રસંગ લખો.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 704	કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.			
G 708	વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા-ઉત્સવોમાં, ભાષામાં થતી રજૂઆત સાંભળે અને સમજે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 711	પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

8. માલમ હલેસાં માર

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.

G 715 ગદ્યમાંથી પદ્યમાં અને પદ્યમાંથી ગદ્યમાં લેખન કરે છે. તથા કાવ્યપૂર્તિ, વિચારવિસ્તાર, સૂક્તિ, કહેવતો સમજે છે અને લખે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમારા વિસ્તારમાં ગવાતું એક લોકગીત લખો.

પ્રશ્ન 2. તમે લખેલા ગીતમાં વપરાયેલા પ્રાદેશિક બોલીના શબ્દો લખો.

1. ______ 2. ______

3. ______ 4. ______

5. ______ 6. ______

પ્રશ્ન 3. તમે લખેલા પ્રાદેશિક બોલીના શબ્દોનાં શિષ્ટ રૂપ/માન્ય અર્થો લખો.

1. ______________ 2. ______________

3. ______________ 4. ______________

5. ______________ 6. ______________

પ્રશ્ન 4. ઉપર લખેલા શિષ્ટ રૂપોના શબ્દોના વાક્યપ્રયોગ કરો.

1. ______________
2. ______________
3. ______________
4. ______________
5. ______________
6. ______________

પ્રશ્ન 5. પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. તમને ક્યાંક પહોંચવાની ઉતાવળ છે અને તમે જે વાહનમાં બેઠાં છો તે ધીમું ચાલી રહ્યું છે, તમારા મનમાં કેવા વિચારો આવશે? તમે શું કરશો?

____

2. તમારા મિત્રોમાં સૌથી વધુ આળસ કોણ? તેની આળસ દૂર કરવા તમે શું કરશો?

____

3. તમારા કુટુંબમાં તમારી પ્રગતિ સતત થતી રહે તે માટે કોણ વધુ ધ્યાન રાખે છે? તેમના તરફથી તમને કેવાં સલાહ-સૂચનો મળતાં રહે છે?

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 6. આપેલા શબ્દ-કોષ્ટકમાંથી નીચે આપેલી ખાલી જગ્યામાં બંધબેસતાં વિશેષણો શોધીને લખો.

જ	વ	તો	બ	હા	દુ	ર
રી	મ	ધુ	ર	ખા	વિ	ટ
મ	ગ	ડા	બ	ગ	શા	મા
ઉ	મો	ક	શ	પિ	ળ	ળ
જ	સ	તે	જ	સ્વી	ગો	દા
ળો	ઘ	છો	ઝ	ધા	થે	ળ

1. કોયલનો અવાજ ખૂબ જ __________ હોય છે.
2. ખ્યાતિ ખૂબ __________ છોકરી છે.
3. પૂનમની રાતે ચાંદો એકદમ __________ દેખાય છે.
4. પાર્થ ભણવામાં __________ છોકરો છે.
5. ગુજરાતનો દરિયાકિનારો ખૂબ જ __________ છે.

પ્રશ્ન 7. આપેલા શબ્દો માટે તમારા વિસ્તારમાં બોલાતા શબ્દો લખો.

1. રસ્સી - __________
2. તગારું - __________
3. પગરખાં - __________
4. કિન્ના - __________
5. ઓશીકું - __________
6. એરું - __________

પ્રશ્ન 8. આપેલા ફકરામાં રેખાંકિત શબ્દોની જગ્યાએ તેના સમાનાર્થી શબ્દો લખી ફકરો ફરીથી લખો.

આજે સવારથી જ સૂરજનો તડકો ખૂબ જ આકરો લાગતો હતો. બપોર થતાં સુધીમાં તો આભમાંથી જાણે આગ વરસવા લાગી. ભેંસો તો જાણે જળાશયનાં પાણીમાંથી બહાર આવવાનું નામ જ લેતી નહોતી! પંખીઓ પણ ઝાડની સોડમાં લપાઈ ગયાં હતાં. ગળાની સાથે આંખોમાંથી પણ ભીનાશ ગાયબ થઈ રહી હતી. દરેક માનવ આશાભરી નજરે મેહુલાની રાહ જોઈ રહ્યો હતો. આવી સ્થિતિમાંય ગરમાળો અને ગુલમહોરનાં ફૂલોનું સ્મિત તો પુરબહાર ખીલ્યું હતું.

પ્રશ્ન 9. આપેલાં વાક્યોમાં રેખાંકિત શબ્દોની બદલે તેના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખી વાક્ય ફરીથી લખો.

1. દિવસે આકાશમાં તારા દેખાય છે.
2. આપણે રાત્રે મોડા સૂઈ જવું જોઈએ.
3. પુષ્પની પાંખડીઓ ખૂબ જ કઠોર હોય છે.
4. ક્રાંતિકારીઓએ ગુલામી માટે શહીદી વહોરી લીધી!
5. કાલનું કામ કદી આજ પર ના છોડવું.

પ્રશ્ન 10. કાવ્યપંક્તિઓ પૂર્ણ કરો.

1. કેસરભીનાં તમે ________________

____

____

________________ દ્વાર રે... માલૂમ

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 715	ગદ્યમાંથી પદ્યમાં અને પદ્યમાંથી ગદ્યમાં લેખન કરે છે. તથા કાવ્યપૂર્તિ, વિચારવિસ્તાર, સૂક્તિ, કહેવતો સમજે છે અને લખે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ________________ શિક્ષકની સહી ________________

9. બાનો વાડો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 716 સ્વતંત્ર લેખન કરે છે. (મુદ્દા પરથી વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, વિવિધપત્રો, નિબંધલેખન, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસ વર્ણન, આત્મકથા, ડાયરી વગેરે) લખે છે.

G 718 સ્થાનિક સમસ્યાઓ કે સાંભળેલી સારી-નરસી બાબતો કે વ્યક્તિગત મૂંઝવણભરી પરિસ્થિતિમાં યોગ્ય ઉકેલ શોધી લખે છે.

પ્રશ્ન 1. પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. 'બા એટલે નિરંતર ઉદ્યોગ' તમારા ઘરમાં 'નિરંતર ઉદ્યોગ' જેવું કોણ છે? કેવી રીતે?

2. બા જ્યાં હોય ત્યાં, એમની વાતનો વિષય વાડો જ હોય - તમારી વાતનો વિષય કયો હોય છે? કેમ?

3. તમારા ઘરનો મોભ કોણ છે ? શા માટે?

પ્રશ્ન 2. **ઉદાહરણ મુજબના શબ્દો પાઠમાંથી શોધીને લખો અને તેનો વાક્યપ્રયોગ કરો.**

ઉદાહરણ : ઊડાઊડ-એ પતંગિયાની જેમ પુષ્પે ઊડાઊડ કરતી.

1. ____________________

વાક્ય : ____________________

2. ____________________

વાક્ય : ____________________

3. ____________________

વાક્ય : ____________________

4. ____________________

વાક્ય : ____________________

પ્રશ્ન 3. **ઉદાહરણ મુજબ પાઠમાંથી શબ્દો શોધીને લખો અને તેનો વાક્યપ્રયોગ કરો.**

ઉદાહરણ : તડકી-છાંયડી - બાએ જીવનમાં ઘણી તડકી-છાંયડી જોઈ છે.

1. ____________________

વાક્ય : ____________________

2. ____________________

વાક્ય : ____________________

3. ____________________

વાક્ય : ____________________

4. ____________________

વાક્ય : ____________________

પ્રશ્ન 4. **નીચેનાં વાક્યો ધ્યાનપૂર્વક વાંચી સંખ્યા દર્શાવતા શબ્દો અલગ તારવીને લખો.**

1. ભગવાન શિવને ત્રિનેત્ર પણ કહેવામાં આવે છે. [ ]
2. નવરાત્રીમાં માતાજીની પૂજાઅર્ચના થાય છે. [ ]
3. અળસિયું દ્વિમુખી જીવ છે. [ ]
4. દશાનન રાવણ ખૂબ અભિમાની હતો. [ ]
5. ચતુષ્કોણને ચારે ખૂણા હોય છે. [ ]
6. ષષ્ઠીપૂર્તિ મહોત્સવ નિમિત્તે ગુરુજીને ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છાઓ. [ ]

7. અષ્ટાવક્ર ભગવાનનો પરમ ભક્ત હતો. ☐

8. નવદુર્ગાના નવલા રૂપનાં દર્શન કરવાનો મહિમા અનેરો હોય છે. ☐

પ્રશ્ન 5. ‘મા’ વિશે દસ વાક્યો લખો.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 6. ‘બાનો વાડો’ એકમમાં આવતાં ક્રિયાપદો વગરનાં વાક્યો શોધીને લખો.

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________
5. ______________________________

પ્રશ્ન 7. કૌંસમાંથી યોગ્ય વિશેષણ પસંદ કરી નીચે આપેલી ખાલી જગ્યા પૂરો.

(મીઠો, સુંદર, સૂકા, કામઢા, દમામદાર)

1. ____________ ઘાસની પટ્ટીની જેમ આમતેમ ફંગોળાતી રહેશે.
2. પોતાના ____________ વ્યક્તિત્વને અળપાવા દીધું નહિ.
3. ____________ લીમડો અને લીંબુ પણ ખરાં જ!
4. લોકોએ ____________ ફૂલો ચૂંટી લીધાં.
5. આજે પણ એવી જ ____________ લાગે છે.

પ્રશ્ન 8. કોઈ વાડી કે ખેતરની મુલાકાત લેવાની હોય તો ખેડૂતને કેવા પ્રશ્નો પૂછો? (પાંચ પ્રશ્નો બનાવો.)

1. ____________________

2. ____________________

3. ____________________

4. ____________________

5. ____________________

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 716	સ્વતંત્ર લેખન કરે છે. (મુદ્દા પરથી વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, વિવિધપત્રો, નિબંધલેખન, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસ વર્ણન, આત્મકથા, ડાયરી વગેરે) લખે છે.			
G 718	સ્થાનિક સમસ્યાઓ કે સાંભળેલી સારી-નરસી બાબતો કે વ્યક્તિગત મૂંઝવણભરી પરિસ્થિતિમાં યોગ્ય ઉકેલ શોધી લખે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

10. વલયની અવકાશી સફર

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 711 પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

G 716 સ્વતંત્ર લેખન કરે છે. (મુદ્દા પરથી વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, વિવિધપત્રો, નિબંધલેખન, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસ વર્ણન, આત્મકથા, ડાયરી વગેરે) લખે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. વ્યવહારમાં સહજ રીતે વપરાતા અંગ્રેજી શબ્દો (લૉન વર્ડ્ઝ) નોંધો.

ઉદાહરણ : પેન, લાઇટ

1. ______ 2. ______ 3. ______

4. ______ 5. ______ 6. ______

7. ______ 8. ______ 9. ______

10. ______ 11. ______ 12. ______

પ્રશ્ન 2. ઉપર નોંધેલ શબ્દોનો ઉપયોગ કરી એક ફકરો બનાવો.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 3. વિજ્ઞાન-સંસ્થાની તમે ક્યારે મુલાકાત લીધી છે? ત્યાં તમને કેવો અનુભવ થયો?

પ્રશ્ન 4. 'મારા પ્રિય વૈજ્ઞાનિક' વિશે નિબંધ લખો.

પ્રશ્ન 5. ઉપર લખેલા નિબંધમાંથી પાંચ એવા પ્રશ્નોની રચના કરો જેના જવાબમાં વિજ્ઞાનને લગતી કોઈ બાબત સમાવિષ્ટ હોય.

1. પ્રશ્ન ______
   જવાબ ______

2. પ્રશ્ન ______
   જવાબ ______

3. પ્રશ્ન ______
   જવાબ ______

4. પ્રશ્ન ______
   જવાબ ______

5. પ્રશ્ન ______
   જવાબ ______

પ્રશ્ન 6. પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. તમને ક્યારેક અવકાશયાન દેખાય તો તમે શું કરો?

2. વિમાન, હૅલિકોપ્ટર, રૉકેટ કે અવકાશયાન - આ બધામાંથી એકમાં તમને મુસાફરી કરવા મળે તો તમે કયા વાહનમાં મુસાફરી કરશો? શા માટે?

3. તમને આવેલા કોઈ યાદગાર સ્વપ્ન વિશે લખો.

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 7. નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી વિશેષણ શોધો. તે ક્રમવાચક કે સંખ્યાવાચક વિશેષણ છે તે લખો અને તેનો ઉપયોગ કરી બીજું એક વાક્ય બનાવો.

1. અંજલિએ ત્રીજો પાઠ વાંચ્યો.

   વિશેષણ : __________ પ્રકાર : __________

   વાક્ય : ______________________________

2. મેઘધનુષમાં સાત રંગો હોય છે.

   વિશેષણ : __________ પ્રકાર : __________

   વાક્ય : ______________________________

3. યોગાસનની સ્પર્ધામાં થોરીથાંભાનાં બાળકો તાલુકા કક્ષાએ મોટાભાગે પ્રથમ નંબરે જ હોય.

   વિશેષણ : __________ પ્રકાર : __________

   વાક્ય : ______________________________

4. અશોકસ્તંભમાં ચાર સિંહોની આકૃતિ છે.

   વિશેષણ : __________ પ્રકાર : __________

   વાક્ય : ______________________________

5. સ્વરા પાસે ત્રણ ઢીંગલીઓ છે.

   વિશેષણ : __________ પ્રકાર : __________

   વાક્ય : ______________________________

પ્રશ્ન 8. તમારે એક પ્રસિદ્ધ ગાયક કલાકારની મુલાકાત લેવાની છે, તમે તેને કેવા કેવા પ્રશ્નો પૂછશો? તે નોંધો.

1. ______________________
2. ______________________
3. ______________________
4. ______________________
5. ______________________
6. ______________________

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 711	પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.			
G 716	સ્વતંત્ર લેખન કરે છે. (મુદ્દા પરથી વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, વિવિધપત્રો, નિબંધલેખન, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસ વર્ણન, આત્મકથા, ડાયરી વગેરે) લખે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ______________ શિક્ષકની સહી ______________

11. અખબારી નોંધ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.

G 707 સમાચારપત્રો, સામયિકો, રેલવે, બસ સમયપત્રક કોષ્ટક, ટાઈમટેબલ વગેરે જેવી વિગતો વાંચે છે તથા જરૂરી વિગતો તારવે છે.

G 709 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમે પત્રકાર છો અને તમારે તમારા ગામના સરપંચનો ઈન્ટરવ્યૂ લેવાનો છે, તો તમે કેવા પ્રશ્નો પૂછશો?

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______
5. ______
6. ______
7. ______
8. ______
9. ______
10. ______

પ્રશ્ન 2. **ન્યૂઝપેપર (વર્તમાનપત્ર)માં આવેલ અખબારી યાદી અહીં ચોંટાડી, તેના પરથી પ્રશ્નો બનાવો.**

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______
5. ______

પ્રશ્ન 3. **તમારી બહેને બૉર્ડની પરીક્ષામાં પ્રથમ નંબર મેળવ્યો છે. તે માટેની અખબારી નોંધ તૈયાર કરો.**

પ્રશ્ન 4. નીચેની અખબારી નોંધના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

આદર્શ ફાઉન્ડેશન આયોજિત ચોથો ઈનામવિતરણ તથા સ્નેહમિલન સમારોહ

ધોરણ 10 અને 12 ના 70% થી વધુ ગુણ પ્રાપ્ત કરનાર તેજસ્વી તારલાઓનું સન્માન

સ્થળ	સમય
આદર્શ વાડી, અક્ષત એપાર્ટમેન્ટ પાછળ, નરોડા, અમદાવાદ-382330	સાંજે 4:00 કલાકે

નોંધ - સ્વરુચિ ભોજન સાથે લઈશું.

તા.ક. ઈનામ મેળવનારે પોતાની આખરી માર્કશીટ આપવાની રહેશે.

1. ચોથા ઈનામવિતરણ સમારોહનું આયોજન કોણે કર્યું છે?

   ____

2. ઈનામવિતરણ કાર્યક્રમમાં કોને ઈનામ મળશે?

   ____

3. મહેશને ઈનામવિતરણ કાર્યક્રમમાં ક્યાં જવું પડશે?

   ____

4. તા.ક. એટલે શું?

   ____

5. મહેશે ઈનામ મેળવવા શું આપવું પડશે?

   ____

પ્રશ્ન 5. શું, ક્યાં, ક્યારે, શા માટે, કોણ, કેવી રીતે - નો ઉપયોગ કરી પ્રશ્ન બનાવો અને એના જવાબ લખો.

1. ______________________________

જવાબ - ______________________________

2. ______________________________

જવાબ - ______________________________

3. ______________________________

જવાબ - ______________________________

4. ______________________________

જવાબ - ______________________________

5. ______________________________

જવાબ - ______________________________

પ્રશ્ન 6. નીચેના શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. સંવાદદાતા :

____

____

2. દૈનિક :

____

____

3. પ્રતિનિધિ :

____

____

4. જાહેર નિવિદા :

____

____

પ્રશ્ન 7. શાળામાં ઉજવાયેલ પુસ્તકદિનની ઉજવણીની પ્રેસનોટ (અખબારી નોંધ) તૈયાર કરો અને શીર્ષક આપો.

વાલીન્ડા પ્રાથમિક શાળામાં 'પુસ્તકદિન' ની ઊજવણી કરવામાં આવી. જેમાં ધોરણ થી ના વિદ્યાર્થીઓએ ભાગ લીધો હતો. સૌ પ્રથમ ધોરણ ના વિદ્યાર્થીઓએ વાંચેલાં પુસ્તકોની સમીક્ષા કરી હતી. ત્યારબાદ ધોરણ 6 થી 8ના વિદ્યાર્થીઓએ શાળા પુસ્તકાલયની મુલાકાત લઈ પુસ્તકાલયના પુસ્તકોનું વર્ગીકરણ કર્યું. જેમાં તેમણે નવલિકા, આત્મકથા, વાર્તા, બાળવાર્તાનો સમાવેશ કર્યો હતો. શિક્ષકોએ આ પુસ્તકદિન નિમિત્તે પ્રાસંગિક ઉદ્‌બોધન કર્યું. પુસ્તકદિન નિમિત્તે યોજાયેલ સંપૂર્ણ કાર્યક્રમનું સંચાલન ધોરણ 8 ના વિદ્યાર્થીઓએ કર્યું હતું. આ કાર્યક્રમમાં જાણીતા સાહિત્યકાર, કવિઓની ઉપસ્થિતિ પ્રેરણારૂપ રહી હતી. સાથોસાથ દરેક વિદ્યાર્થીએ નિયમિત પુસ્તકવાંચનનો સંકલ્પ પણ લીધો હતો.

અખબારી નોંધ

શીર્ષક -

પ્રતિ,

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 707	સમાચારપત્રો, સામયિકો, રેલવે, બસ સમયપત્રક કોષ્ટક, ટાઈમટેબલ વગેરે જેવી વિગતો વાંચે છે તથા જરૂરી વિગતો તારવે છે.			
G 709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

12. જનની

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 712 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.

G 715 ગદ્યમાંથી પદ્યમાં અને પદ્યમાંથી ગદ્યમાં લેખન કરે છે. તથા કાવ્યપૂર્તિ, વિચારવિસ્તાર, સૂક્તિ, કહેવતો સમજે છે અને લખે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેની કાવ્યપંક્તિઓમાં રેખાંકિત શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દ લખી વાક્યપ્રયોગ કરો.

મૂંગી આશિષ ઉરે મલકતી રે લોલ,
 લેતાં ખૂટે ન એની લ્હાણ રે. — જનની...
ધરણીમાતાયે હશે ધ્રૂજતી રે લોલ,
 અચળા અચૂક એક માય રે. — જનની...
ગંગાનાં નીર તો વધે ઘટે રે લોલ,
 સરખો એ પ્રેમનો પ્રવાહ રે. — જનની...
વરસે ઘડીક વ્યોમવાદળી રે લોલ,
 માડીનો મેઘ બારે માસ રે. — જનની

1. શબ્દ - ____________________
 વાક્ય - ____________________

2. શબ્દ - ____________________
 વાક્ય - ____________________

3. શબ્દ - ____________________
 વાક્ય - ____________________

4. શબ્દ - ____________________
 વાક્ય - ____________________

5. શબ્દ - ____________________
 વાક્ય - ____________________

6. શબ્દ - ______________________

વાક્ય - ______________________

7. શબ્દ - ______________________

વાક્ય - ______________________

પ્રશ્ન 2. નીચે 'અ' વિભાગમાં આપેલી કાવ્યપંક્તિનો યોગ્ય ભાવાર્થ 'બ' વિભાગમાંથી શોધીને ફરીથી લખો.

(અ)	(બ)
1. મીઠા મધૂને મીઠા મેહૂલા રે લોલ, એથી મીઠી તે મોરી માત રે...	1. માતાનો પ્રેમ કાયમ મળે છે.
2. અમીની ભરેલી એની આંખડી રે લોલ	2. માતાના પ્રેમનું અજવાળું ક્યારેય આથમતું નથી.
3. માડીનો મેઘ બારે માસ રે	3. માતાની આંખમાં પ્રેમરૂપી અમૃત ભરેલું હોય છે.
4. દેવોને દૂધ એનાં દોહ્યલાં રે...	4. મારી માતાનો પ્રેમ મધ અને વરસાદના પાણીથી પણ મીઠો છે.
5. એનો નહીં આથમે ઉજાસ રે	5. માતાનો પ્રેમ દેવો માટે પણ દુર્લભ હોય છે.

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલા શબ્દો જેવા ઉચ્ચારવાળા શબ્દો કાવ્યમાંથી શોધીને લખો.

1. માત - ______
2. વેણ - ______
3. સોડ્ય - ______
4. પ્રાણ - ______
5. માસ - ______

પ્રશ્ન 4. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. 'અમીની ભરેલી એની આંખડી રે લોલ' - પંક્તિને સમજાવો.

______

2. આ કાવ્યમાં માતાના પ્રેમને પ્રકૃતિનાં ક્યાં ક્યાં તત્ત્વો સાથે સરખાવ્યો છે?

______

3. માતા વિશેની કહેવતો લખો. આ જ કહેવતોનો ઉપયોગ કરી 'મા' વિશે દસ વાક્યો લખો.

કહેવત : ______

4. માતાના પ્રેમને જે પ્રકૃતિનાં તત્ત્વોથી ચડિયાતો બતાવ્યો છે. - તે પંક્તિ લખો.

5. 'જનની' કાવ્યનો ભાવાર્થ લખો.

પ્રશ્ન 5. ઉદાહરણ મુજબ લખો.

ઉદાહરણ : મધથીયે - મીઠું

1. ______ ખાટું
2. ______ ગળ્યું
3. ______ તીખું
4. ______ કડવું
5. ______ ખારું
6. ______ તૂરું

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 712	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.			
G 715	ગદ્યમાંથી પદ્યમાં અને પદ્યમાંથી ગદ્યમાં લેખન કરે છે. તથા કાવ્યપૂર્તિ, વિચારવિસ્તાર, સૂક્તિ, કહેવતો સમજે છે અને લખે છે.			

13. હાઈસ્કૂલમાં

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.
G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.
G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.
G 712 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.
G 714 આપેલ સંવાદ કે ફકરાના આધારે સમજપૂર્વક પ્રશ્નોનાં જવાબ લખી શકે છે.
G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેનો ફકરો વાંચીને નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

વ્યાયામને બદલે ફરવાનું રાખ્યું, તેથી શરીરને વ્યાયામ ન કરાવ્યાની ભૂલને સારુ કદાચ મારે સજા નથી ભોગવવી પડી; પણ બીજી એક ભૂલની સજા હું આજ લગી ભોગવી રહ્યો છું. ભણતરમાં અક્ષર સારા લખવાની જરૂર નથી, એવો ખોટો ખ્યાલ મારામાં ક્યાંથી આવ્યો એ હું જાણતો નથી. પણ છેક વિલાયત જતાં લગી એ રહ્યો. પછી અને મુખ્યત્વે કરીને દક્ષિણ આફ્રિકામાં, જ્યાં વકીલોના અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા ને ભણેલા નવયુવકોના મોતીના દાણા જેવા અક્ષરો જોયા ત્યારે, હું લજવાયો ને પસ્તાયો. મેં જોયું કે નઠારા અક્ષર એ અધૂરી કેળવણીની નિશાની ગણાવી જોઈએ. મેં મારા અક્ષર પાછળથી સુધારવા પ્રયત્ન કર્યો, પણ પાકે ઘડે કંઈ કાંઠા ચડે?

પ્રશ્નો :

1. વ્યાયામને બદલે ફરવાનું રાખ્યું. રેખાંકિત શબ્દને સ્થાને સમાન અર્થવાળો શબ્દ મૂકી વાક્ય ફરીથી લખો.

____

2. ગાંધીજીને કઈ બાબતે પસ્તાવો થયા છે?

____

3. ગાંધીજી નઠારા અક્ષરને અધૂરી કેળવણી શા માટે માને છે?

____

4. 'નઠારું' શબ્દનો અર્થ લખો.

પ્રશ્ન 2. તમે તમારા જીવનની યાદગાર ક્ષણો કેવી રીતે સાચવો છો? કેમ?

પ્રશ્ન 3. તમારી એક દિવસની દિનચર્યા લખો.

પ્રશ્ન 4. ઉદાહરણ મુજબ પ્રમાણવાચક વિશેષણનાં પાંચ વાક્ય લખો.

ઉદાહરણ : થોડાક ઘઉં.

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______
5. ______

પ્રશ્ન 5. નીચેના ફકરામાંના રેખાંકિત શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો.

કસરતમાંથી તો મુક્તિ મેળવી જ. નિશાળના સમય પછી પોતે મારી હાજરી પોતાની સેવાના અર્થે ઇચ્છે છે એવો પિતાશ્રીનો કાગળ હેડમાસ્તરને મળવાથી મુક્તિ મળી.

1. ______ 2. ______ 3. ______

4. ______ 5. ______ 6. ______

પ્રશ્ન 6. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

1. તમારા કોઈ વર્તનથી તમને પસ્તાવો થયો હોય તેવો પ્રસંગ લખો.

______

2. તમને ખબર હોય એવી પાંચ આત્મકથાનાં નામ લખો. ખબર ન હોય તો અન્યને પૂછીને લખો.

______

3. જુદી જુદી ભાષાઓ વિશે ગાંધીજીના વિચારો તમારા શબ્દોમાં લખો.

______

પ્રશ્ન 7. નીચેનાં વાક્યોમાં રેખાંકિત રૂઢિપ્રયોગના સ્થાને તેનો અર્થ લખી વાક્ય ફરીથી લખો.

1. મીતાંશને ગણિત શીખવવાના બહુ પ્રયત્નો કર્યા, પરંતુ <u>પાકા ઘડે કાંઠા ન ચડે</u> તેવું થવું.

____

____

2. તેણે એક જ વાર વાંચ્યું અને એને <u>ગેડ બેસી ગઈ</u>.

____

____

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✘	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 712	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.			
G 714	આપેલ સંવાદ કે ફકરાના આધારે સમજપૂર્વક પ્રશ્નોનાં જવાબ લખી શકે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

14. ભમીએ ગુજરાતે : ભણી

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.

G 709 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 716 સ્વતંત્ર લેખન કરે છે. (મુદ્દા પરથી વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, વિવિધપત્રો, નિબંધલેખન, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસ વર્ણન, આત્મકથા, ડાયરી વગેરે) લખે છે.

G 717 બિલ, રીસિપ્ટ, રેપર, રિપોર્ટ, જાહેરાત વગેરેમાં આપેલ માહિતી સમજે છે અને ઉપયોગ કરે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમારા જિલ્લામાં આવેલાં જોવાલાયક સ્થળોનાં નામ લખો.

1. ______________________
2. ______________________
3. ______________________
4. ______________________
5. ______________________

પ્રશ્ન 2. ઉપર દર્શાવેલ સ્થળોની એક એક વિશેષતા લખો.

1. ______________________
2. ______________________
3. ______________________
4. ______________________

5. ______

______

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલ પ્રવાસના સૂચિત નકશાનું વાચન કરી આપેલ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

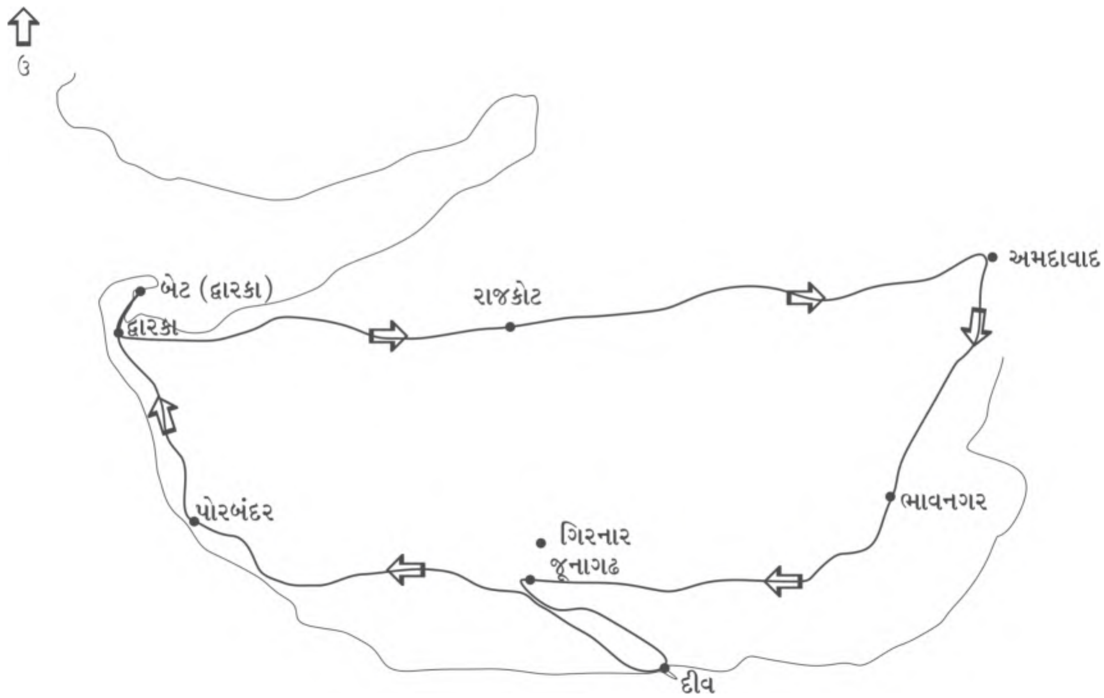

1. નકશામાં સમાવિષ્ટ જોવાલાયક પ્રાકૃતિક સ્થળોનાં નામ લખો.

______

2. ‘બેટ’ એટલે શું? આ પ્રવાસમાં કયા બેટની મુલાકાત લેવાની છે?

______

3. આ પ્રવાસ કયા કયા માર્ગે અને કયા કયા વાહનથી કરી શકાય?

______

4. દ્વારકાથી બેટ-દ્વારકા તમે કઈ રીતે જશો? કેમ?

______

5. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો આપો અને તેનો વાક્યમાં પ્રયોગ કરો.

1. દરિયો - ______

વાક્ય - ______

2. બેટ - ______

વાક્ય - ______

પ્રશ્ન 4. નીચે આપેલ પ્રવાસની જાહેરાત પરથી આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

સમર્થ ટુર્સ આયોજિત પાવાગઢ પ્રવાસ

રહેવા જમવા સાથે.... ટિકિટ રૂ. 1500

કુલ 3 દિવસ

ઊપડવાની તારીખ : 23જ3જ2020 સમય/સ્થળ : સવારે 6 કલાકે અમદાવાદથી ઊપડશે.

રૂટ

1. લાંભા મંદિર
2. અમૂલ ડેરી જ આણંદ
3. સરદાર સરોવર ડેમ
4. કાયાવરોહણ (રાત્રિરોકાણ)
5. પોઈચા મંદિર : દર્શન અને પ્રદર્શન
6. પાવાગઢ (રાત્રિરોકાણ)
7. ગળતેશ્વર
8. ટૂવા : ગરમ ઠંડા પાણીનાં કુંડ
9. ડાકોર
10. કાંકરિયાથી પરત

સૂચના અને નિયમો : (1) સવારે ચા-નાસ્તો, બપોરે ફૂલ થાળી (મિષ્ટાન સાથે) અને સાંજે હળવું ભોજન આપવામાં આવશે. (2) રાત્રિરોકાણ કોમન હૉલમાં રહેશે. (3) જોવાલાયક સ્થળોની ફી, સવારી, માલસમાનનો મજૂરી ખર્ચ સ્વખર્ચે ભોગવવાનું રહેશે. (4) આગ, અકસ્માત, ચોરી, લૂંટફાટ કે કુદરતી આફત સમયે જોખમની જવાબદારી મુસાફરોની રહેશે. (5) પાથરવાનું, ઓઢવાનું તથા તાસીર મુજબ દવા સાથે લાવવી. (6) પ્રવાસ દરમિયાન સંજોગો અનુસાર કોઈપણ પ્રકારનો ફેરફાર કરવાનો હક્ક આયોજકોનો રહેશે. તે યાત્રીએ માન્ય રાખવાનો રહેશે.

સંપર્ક નંબર : જિતેન્દ્રભાઈ - 8888888888. મિનેશભાઈ - 9999999999, મહેન્દ્રભાઈ - 1234567890

1. પાવાગઢ શું છે? તે લખી તેના બે સમાનાર્થી લખો.
   (1) નદી (2) દરિયો (3) ડુંગર (4) અરણ્ય
   જવાબ - ____________ સમાનાર્થી - ____________, ____________
2. પ્રવાસમાં કયા સ્થળે વૈજ્ઞાનિક અજાયબી જોવા મળી શકે? કેવી અજાયબી?
   ____
3. પ્રવાસમાં કયાં કયાં ધાર્મિક સ્થળોનો સમાવેશ કરેલ છે?
   ____
4. એક દાતા તરફથી 60,000 રૂપિયા શાળાને પ્રવાસ અર્થે મળેલ છે, તો કેટલા વિદ્યાર્થીઓને પાવાગઢના પ્રવાસમાં લઈ જઈ શકાય?
   ____
5. પ્રવાસમાં જમવા અને રહેવાની શી વ્યવસ્થા છે?
   ____

6. પ્રવાસમાં ક્યારે અને ક્યાંથી ઊપડશે?

____

7. પ્રવાસમાં કયાં કયાં સ્થળે રાત્રિરોકાણનું આયોજન છે? કેમ?

____

____

____

પ્રશ્ન 5. તમારે એક પ્રવાસનું આયોજન કરવાનું છે. તમે કઈ કઈ બાબતોનું ધ્યાન રાખશો?

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 6. તમે કરેલા કોઈ એક પ્રવાસ વિશે અહેવાલ લખો.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 7. અહેવાલમાં તમે વર્ણવેલ પ્રવાસનો સૂચિત નકશો તૈયાર કરો.

પ્રશ્ન 8. કૌંસમાંથી યોગ્ય પ્રશ્નવાચક વિશેષણ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

(કેટલાં, શું, કેમ, કઈ કઈ, કેવાં, કેટલો, શી, કોની, કેવો, કયાં કયાં)

1. ઉષાએ બનાવેલ ઢોંસો તમને __________ લાગ્યો?
2. બાળકોને __________ રમતો રમવી ગમે?
3. રમાએ __________ વાત કરી?
4. મહેશ પાસે __________ રમકડાં છે?
5. રાત્રે આકાશમાં __________ દેખાય?
6. પુસ્તકમેળામાં વિદ્યાર્થીઓએ __________ પુસ્તકો જોયા?
7. પાણીમાં ફૂંક મારતાં પરપોટા __________ થાય છે?
8. કેરીનો સ્વાદ __________ લાગે છે?
9. લગ્નના ભોજન સમારંભ પાછળ આશરે __________ ખર્ચ થશે?
10. વિપુલ કાલે __________ સાથે મેળામાં ગયો હતો?

પ્રશ્ન 9. આગળના પ્રશ્નમાં આપેલ પ્રશ્નવાચક વિશેષણોનો ઉપયોગ કરી અન્ય એક એક પ્રશ્ન બનાવો.

1. ______________________________

2. ____________________

3. ____________________

4. ____________________

5. ____________________

6. ____________________

7. ____________________

8. ____________________

9. ____________________

10. ____________________

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 716	સ્વતંત્ર લેખન કરે છે. (મુદ્દા પરથી વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, વિવિધપત્રો, નિબંધલેખન, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસ વર્ણન, આત્મકથા, ડાયરી વગેરે) લખે છે.			
G 717	બિલ, રીસિપ્ટ, રેપર, રિપોર્ટ, જાહેરાત વગેરેમાં આપેલ માહિતી સમજે છે અને ઉપયોગ કરે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

15. આવ, ભાણા આવ !

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.

G 708 વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા-ઉત્સવોમાં, ભાષામાં થતી રજૂઆત સાંભળે અને સમજે છે.

G 709 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

G 711 પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેનાં વિધાનો કોણ બોલે છે અને કોને કહે છે તે લખો.

1. ‘‘પપ્પા મારે બૂટ લેવા છે.’’

____

2. ‘‘લઈ લેજે બૂટ-મોજાં અને વધે તે રાખજે.’’

____

3. ‘‘દુદામામાને ત્યાં જઈ પરમાણું નાખી આવજે.’’

____

4. ‘‘હું બૂટ ક્યારે લઈ જાઉં?’’

____

5. ‘‘અત્યારે પરશુરામ પોટરીમાં નોકરી કરે છે.’’

____

પ્રશ્ન 2. નીચેના શબ્દોમાંથી કોઈપણ બે શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને એક વાક્ય બનાવો.

1. કથીર, ધક્કા

2. માગણી, અનહદ

3. અધીરો, ધૂઆંપૂઆં

4. મહેમાન, મોબાઈલ

5. સંગીત, શ્રોતા

પ્રશ્ન 3. તમે કપડાં સિવડાવવા દરજીને ત્યાં આપ્યાં હોય અને સમયસર કપડાં ન મળે તો તમારા અને દરજી વચ્ચે કેવો સંવાદ થશે તે લખો.

પ્રશ્ન 4. નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. આપણને કોણ કોણ ઉપયોગી થાય? કેવી રીતે?

2. તમે જે કપડાં પહેર્યાં તે કપડાં તમારી પાસે કેવી રીતે આવ્યાં? તે લખો.

3. તમારે ક્યારેક કોઈ વસ્તુ લેવા ધક્કા ખાવા પડ્યા છે? કેમ?

પ્રશ્ન 5. ''આવ, ભાણા આવ!'' એકમમાંથી તમને ગમતાં કોઈપણ છ શબ્દ લખીને તે શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો.

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______
5. ______
6. ______

શબ્દકોશના ક્રમમાં -

1. ______ 2. ______ 3. ______
4. ______ 5. ______ 6. ______

પ્રશ્ન 6. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

1. તમને ક્યારે ક્યારે કોઈની ઉપર ખીજ ચઢે?

2. તમને તમારી વસ્તુ સમયમર્યાદામાં ન મળે તો તમને કેવા વિચારો આવે?

3. તમારે જાતે ખરીદી કરવાની હોય તો તમે કઈ કઈ બાબતોનું ધ્યાન રાખશો?

પ્રશ્ન 7. નીચેનાં વાક્યોમાંથી દર્શક વિશેષણ શોધીને લખો.

1. ''એ બજારમાં મેં બૂટ માટે જે ધક્કા ખાધા છે, જીવનમાં જે યાતના સહી છે.''

2. બાપુજીની પરવાનગીથી એ જોડા મેં સોમાને આપ્યા.

3. ''પેલા વિદ્યાર્થીને બોલાવો!''

4. ''આ પુસ્તક વાંચવા જેવું છે, હોં!''

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 708	વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા-ઉત્સવોમાં, ભાષામાં થતી રજૂઆત સાંભળે અને સમજે છે.			
G 709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
G 711	પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

16. ગ્રામમાતા

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 709 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 712 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના શબ્દોનો અર્થ શબ્દકોશમાંથી શોધીને લખો. તેમજ તે શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને વાક્ય બનાવો.

1. સુરખી ____________________
   વાક્ય - ____________________
2. મૃદુ ____________________
   વાક્ય - ____________________
3. અનિલ ____________________
   વાક્ય - ____________________
4. અશ્વ ____________________
   વાક્ય - ____________________
5. ધરા ____________________
   વાક્ય - ____________________
6. આશિષ ____________________
   વાક્ય - ____________________

પ્રશ્ન 2. નીચેનો ભાવાર્થ વ્યક્ત કરતી પંક્તિઓ કાવ્યમાંથી શોધીને લખો.

1. વૃદ્ધ ખેડૂત સ્ત્રી ધીમેથી ઊઠે છે, દૂરથી કોઈ આવી રહ્યું છે. એ તરફ હાથનાં નેજવાં કરીને જુએ છે. તેનો પતિ શાંતિથી બેસીને સગડીનો દેવતા ફેરવી રહ્યો છે.

2. ''આ ધરતી રસ વગરની થઈ છે, કાં તો અહીંનો રાજા દયાહીન થયો છે. નહીં તો આવું ન બને.'' બોલીને માતા ફરી રડી પડી.

પ્રશ્ન 3. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

1. તમે બગીચા કે ખેતરોમાં જાવ અને ત્યાં તમને હરિયાળી જોવા ન મળે તો તમને કેવા વિચારો આવે?

2. તમને ક્યારેય કોઈ વસ્તુ જોઈને કુતૂહલ થયું છે? ક્યારે?

પ્રશ્ન 4. કૌંસમાં આપેલ શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને શિયાળાની સવારનું વર્ણન કરો.

(ઊગમણે, સૂર્ય, લાલાશ, ચોખ્ખું, આકાશ, કડકડતી, ઠંડી, શીતળ, પવન, પંખીઓ, કલરવ)

પ્રશ્ન 5. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો.

1. માગશર અને પોષ મહિનાની ઋતુ - ____________
2. વૃદ્ધાવસ્થાને કારણે અશક્ત - ____________
3. દયા વગરનો - ____________
4. શેરડીના સાંઠાનો નાનો ટુકડો - ____________

પ્રશ્ન 6. નીચેના કોષ્ટકમાં આપેલ પ્રશ્નોના જવાબ શોધીને ફરતે ⬭ કરો.

ગ	લ	મ	વ	જ	ખ	ડ	ણ
વ	હે	લ	વ	ર્ષા	શિ	જ	મ
ળ	લ	મં	સં	ગ	શિ	સ	ગ
ખ	ઉ	ષ	ત	શ	ર	ખ	ણ
ર	મ	ના	જ	વ	ડ	ણ	ત
જ	શિ	યા	ળો	ખ	શ	ર	દ
ગ્રી	મ	લ	દ	ર	સ	દ	ખ
ષ્મ	સ	ર	વ	ચો	મા	સુ	જ

1. મુખ્ય ત્રણ ઋતુઓનાં નામ શોધો.

વર્ષા, ____________, ____________

2. છ પેટા ઋતુઓનાં નામ શોધો.

1. ____________ 2. ____________ 3. ____________

4. ____________ 5. ____________ 6. ____________

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✘	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 712	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

17. સિંહની દોસ્તી

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 704 કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.

G 709 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 712 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. તમને કયું પ્રાણી ગમે? કેમ?

____

____

____

____

____

2. તમે અથવા તમારા પરિવારમાંથી કોઈએ પ્રાણી પાળેલ છે? તે પ્રાણીની લાક્ષણિકતા લખો.

____

____

____

____

____

3. તમે પાળેલા પ્રાણીનો તમારા પ્રત્યેની વફાદારી કે પ્રેમનો કોઈ એક યાદગાર પ્રસંગ વર્ણવો.

____

____

4. તમારી શાળામાં પ્રાણી કે પક્ષીઓને ઉપયોગી થવાય એવી કઈ કઈ પ્રવૃત્તિ થાય છે? તમને એ પ્રવૃત્તિ ગમે છે? શા માટે?

પ્રશ્ન 2. નીચે આપેલા શબ્દોસમૂહ માટે એક સબ્દ આપી તેનો વાક્યમાં પ્રયોગ કરો.

1. મનુષ્યના મૃત શરીરને અગ્નિ આપવાની ક્રિયા - ______
2. ખેતરમાં પાક વાઢવાની ક્રિયા - ______
3. ઊંડા પાણીવાળી જગ્યા - ______
4. વાંસ જેટલા ઊંડાં પાણી - ______
5. પાણીમાં આગળ ધપવા શરીરનો હેલારો મારવો તે - ______

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલાં વાક્યોને પ્રશ્નવાચક, ઉદ્‌ગારવાચક અને વિધાનવાચકમાં વર્ગીકૃત કરો.

1. વરસાદ ઝરમર ઝરમર વરસી રહ્યો છે.
2. માતાનો સંતાન પ્રત્યેનો પ્રેમ કેવો અનોખો હોય છે!
3. રાજલબાને મળવા કોણ આવ્યું હતું?
4. વાહ! સ્વીટુએ કેટલું સુંદર ગ્લાસ પેઈન્ટિંગ કર્યું છે!
5. આકાશ આજે શાળાએ મોડો કેમ આવ્યો?

6. આપણે સ્વચ્છતા રાખવી જોઈએ.

7. અરે! સૂર્યની લાલાશ તો જુઓ!

8. તમે બાળકો માટે નવાં કપડાં ક્યારે લાવશો?

9. બાની યાદમાં લાલી કૂતરી પણ રડતી હતી!

10. નયનાએ કિંજલને કાનમાં શું કહ્યું?

પ્રશ્નવાક્ય :

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________

4. ______________________________

ઉદ્ગારવાક્ય :

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________

4. ______________________________

વિધાનવાક્ય :

1. ______________________________

2. ______________________________

પ્રશ્ન 4. તમારી શાળાના પુસ્તકાલયમાંથી લોકકથાઓ અને પ્રાણીપ્રેમની વાર્તાઓને લગતાં પુસ્તકો શોધી તેનાં નામ લખો.

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 5. **તમે અને તમારા મિત્ર કોઈ પ્રાણી કે પક્ષીને ઘવાયેલું જુઓ તો શું કરશો? તમારી અને તમારા મિત્ર વચ્ચે થયેલી વાતચીત સંવાદ સ્વરૂપે લખો.**

પ્રશ્ન 6. **નીચે આપેલાં વાક્યોમાથી લોકબોલીના શબ્દો શોધીને લખો.**

1. કોક ઊજળે લૂગડે મે'માન વયો આવે.
2. મને રોળશો મા!
3. હવે ચીંથરાં શીદ ફાડવાં?
4. ભેસ્યું બધી મરી ખૂટી.
5. આંબ્યા ભેળા તારી કાયાના રાઈરાઈ જેવા કટકા જાણજે.

પ્રશ્ન 7. **તમે શોધેલા પ્રાદેશિક લોકબોલીના બધા શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો.**

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 704	કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.			
G 709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 712	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ______________ શિક્ષકની સહી ______________

18. જીવરામ ભટ્ટ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.

G 709 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 712 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. ‘જીવરામ ભટ્ટ’ એકમમાં સૌથી વધુ કયું પાત્ર ગમ્યું? કેમ?

___

___

___

2. તમારા જીવનમાં બનેલ કોઈ એક હાસ્યનો પ્રસંગ લખો.

___

___

___

3. તમે કોઈ નાટક જોયું હોય કે ભજવ્યું હોય તો તમને તેમાં સૌથી વધુ મજા શામાં આવી? કેમ?

___

___

___

પ્રશ્ન 2. ખાલી જગ્યા પૂરી અધૂરો સંવાદ પૂર્ણ કરો.

રંગલો : આ વર્ષે તો વરસાદે માઝા મૂકી.

રંગલી : ________________

રંગલો : હા રંગલી ગયા વર્ષે તો દુકાળે પાક જ થવા ક્યાં દીધો હતો?

રંગલી : આ વર્ષ એવું નહીં જાય.

રંગલો : ________________

રંગલી : હા, પાણી તો ખૂટે એમ લાગતું નથી.

રંગલો : ________________

રંગલી : ________________

રંગલો : લ્યો, ત્યારે સારા વરસાદની ઉજાણ થઈ જાય.

રંગલી : ________________

પ્રશ્ન 3. નીચેનાં વાક્યોમાંથી ક્રિયાપદ શોધીને એ જ ક્રિયાપદનો ઉપયોગ કરીને બીજું વાક્ય બનાવો.

1. જીવરામ બેઠો.

   ક્રિયાપદ - ________________

   વાક્ય - ________________

2. ચિન્ટુએ ખાધું.

   ક્રિયાપદ - ________________

   વાક્ય - ________________

3. લાકડું બળ્યું.

   ક્રિયાપદ - ________________

   વાક્ય - ________________

4. કાગળ વાંચ્યો.

   ક્રિયાપદ - ________________

   વાક્ય - ________________

5. પંક્તિ રડી.

   ક્રિયાપદ - ________________

   વાક્ય - ________________

પ્રશ્ન 4. નીચેનાં વાક્યોમાં શબ્દો આડાઅવળા થઈ ગયા છે, તેને યોગ્ય સ્થાને મૂકીને વાક્ય ફરીથી લખો.

1. અમે પુસ્તક છીએ હશે અત્યારે તે રાતે લખાતું કેમ.

2. છૂટી મને શકે હવે રસ્તો એવો લાગતો એકે તો નથી.

3. ભટ્ટ લેખક છે પાઠના જીવરામ દલપતરામ.

4. મને નહીં રિક્ષા હું બસમાં જઈશ મળે તો.

5. કરતાં છે ગુજરાતી વધુ ગણિત મને ગમે.

પ્રશ્ન 5. નીચેનામાંથી અલગ પડતા શબ્દ પર ○ કરો.

1. ઉપાય, તબદીલ, તકદીર, યુક્તિ
2. નયન, આંખ, લોચન, કંચન
3. ઝાડ, તારું, વૃક્ષ, ક્ષુપ

2. નીચેનામાંથી વિરુદ્ધાર્થી શબ્દની સાચી જોડ કઈ છે?

1. સત્ય - સાચું 2. મૂર્ખ - હોશિયાર 3. કબૂલ - મંજૂર

3. ''લાખેણી લાડી આપી છે.'' - આ વાક્ય કોણ બોલે છે?

1. રંગલો 2. જીવરામ 3. ગંગા

પ્રશ્ન 6. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

1. જીવરામના મિથ્યાભિમાની સંવાદો લખો.

2. તમારે ''સ્વચ્છતા જાગૃતિ'' નાટકમાં ભાગ લેવાનો હોય તો તમે તેમાં કયું પાત્ર બનશો? તમે જે પાત્ર બનો તેના સંવાદો લખો.

પ્રશ્ન 7. કૌંસમાં આપેલ શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને ફકરો લખો. બનાવેલ ફકરાના વાક્યમાંથી ક્રિયાપદ શોધીને લખો.

(સૈનિક, લશ્કર, સરહદ, સ્ટેજ, અભિનય, સંવાદ, રસ્તો, શૌર્ય)

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 712	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

19. સોના જેવી સવાર

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 709 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

G 710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 712 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

1. તમારા ગામમાં વહેલી સવારે જોવા મળતાં વાતાવરણનું વર્ણન કરો.

2. તમારી શાળાના બાગમાં જોવા મળતા વિવિધ છોડનાં નામ લખો. તેમની સંભાળ કેમ રાખવી જોઈએ?

3. તમે લખેલ છોડના નામને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો.

4. વહેલી સવારે નીચે દર્શાવેલાં સ્થળોએ કેવું વાતાવરણ જોવા મળતું હશે? વિચારીને વર્ણવો.

1. દરિયાકિનારો

___

2. જંગલ

___

3. શહેર

___

4. નદીકિનારો

___

પ્રશ્ન 2. ઉદાહરણમાં આપેલા પ્રાસયુક્ત શબ્દો જેવા બીજા શબ્દો શોધીને લખો.

ઉદાહરણ ગહેંકી - મહેંકી

1. ___ - ___ 2. ___ - ___

3. ___ - ___ 4. ___ - ___

5. ___ - ___ 6. ___ - ___

પ્રશ્ન 3. તમે લખેલા પ્રાસયુક્ત શબ્દો પરથી એક એક કાવ્યપંક્તિ બનાવીને લખો.

1. ___

2. ___

3. ___

4. ___

5. ______________________________

6. ______________________________

પ્રશ્ન 4. વહેલી સવારે શહેરના અને ગામડાંના વાતાવરણમાં શો તફાવત જોવા મળે છે?

પ્રશ્ન 5. નીચે દર્શાવેલાં પ્રકૃતિનાં વિવિધ તત્ત્વો પાસેથી આપણને શું શીખવા મળે છે? તમારા વડીલો સાથે ચર્ચા કરીને લખો.

1. વૃક્ષો

2. સૂર્ય

3. નદી

4. પુષ્પો

5. સમુદ્ર

પ્રશ્ન 6. નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી સકર્મક ક્રિયાપદવાળાં વાક્યો શોધીને લખો.

1. રાણાજીએ ઘોડાને કુદાવ્યો.
2. શિક્ષક ભણાવે છે.
3. મીનેશ જમે છે.
4. સુલતાને જુમ્માની નમાજ અદા કરી.
5. મુકેશભાઈ સવારે ઊઠ્યા.
6. લાભુએ ગુલાબજાંબુ ખાધાં.
7. હેત્વી હસી.
8. કોયલ ગીત ગાય છે.
9. વૈશાલીએ દીવો પ્રગટાવ્યો.
10. માધવે શંખ વગાડ્યો.

પ્રશ્ન 7. ‘અ’ વિભાગમાં આપેલા ભાવાર્થ વ્યક્ત કરતી કાવ્યપંક્તિઓ ‘બ’ વિભાગમાંથી શોધીને તેની સામે ફરીથી લખો.

(અ)	(બ)
1. વનસ્પતિનાં કુમળાં પાનની ઝીણી લાલ રેખામાં ડોકિયું કરતી	1. મોરપીંછામાં ફર ફર ફરકી
2. મોરના ટહુકારે ચારેબાજુ રણકી ઊઠી	2. માટીના કણકણમાં ગહેંકી
3. મોરપીંછમાં હળવા પવન સાથે ફરકી રહી	3. પાનપાનમાં ટશરે ટમકી
4. નાના બાળકની લાલાશભરી હથેળીમાં છલકી ઊઠી	4. ટહુકે-ટહુકે ચોગમ રણકી
5. માટીના કણેકણમાં ગહેંકી ઊઠી	5. રાતી હથેળીઓમાં છલકી

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 8. ઉદાહરણ પ્રમાણે આપેલા શબ્દોનો અર્થ આપી તેના પ્રત્યેક અક્ષર પરથી શબ્દ બનાવો.

ઉદાહરણ : રસહીન - રસ વગરની

ર = રમઝટ   સ = સમર્થ   હી = હીરો   ન = નયન

1. પનઘટ - ______

પ = ______ ન = ______ ઘ = ______ ટ = ______

2. ટમકવું - ______

ટ = ______ મ = ______ ક = ______ વું = ______

3. પરોઢ - ______

પ = ______ રો = ______ ઢ = ______

4. ચોગમ - ______

ચો = ______ ગ = ______ મ = ______

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
G 710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 712	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

20. પાંચ દાણા

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.

G 708 વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા-ઉત્સવોમાં, ભાષામાં થતી રજૂઆત સાંભળે અને સમજે છે.

G 709 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

G 712 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.

G 717 બિલ, રીસિપ્ટ, રેપર, રિપોર્ટ, જાહેરાત વગેરેમાં આપેલ માહિતી સમજે છે અને ઉપયોગ કરે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

1. નીચેનો ફકરો વાંચીને પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

સૌથી નાના દીકરાની વહી ચતુર અને સમજુ હતી. એને થયું, 'સસરાજીની વાતમાં કાંઈક ઊંડો મર્મ હોવો જોઈએ. આ દાણા સંઘરી રાખવા એ વાત તો સાચી, પણ સંઘરેલા દાણા વખત જતાં બગડી જાય, એના કરતાં એ દાણા ખેતરમાં વવરાવી દઉં તો કેવું? કણમાંથી મણ થતાં અનાજને કેટલી વાર? અને સસરાજીને પણ એ જરૂર ગમી જશે.

પ્રશ્નો -

1. કણમાંથી મણ થતાં અનાજને કેટલી વાર? - એટલે શું? સમજાવો.

____

____

____

____

2. સૌથી નાના દીકરાની વહુ ચતુર અને સમજુ હતી એવું શાના પરથી કહી શકાય?

____

____

____

3. સસરાજીની વાતમાં ઊંડો મર્મ હશે એવું વહુને કેમ લાગ્યું?

પ્રશ્ન 2. 'પાંચ દાણા' એકમમાંથી નીચેનાં વાક્યો કોણ બોલી શકે તે લખો.

1. ‘‘વહુ બેટા, ડાંગરના પેલા પાંચ દાણા પાછા આપો.’’
2. એ દાણા લાવવા માટે આપણે મારે પિયરે ગાડાં મોકલવાં પડશે.
3. ‘‘ડોસાય કેવા ઝીણા જીવના છે!’’
4. સસરાજીની વાતમાં કંઈક ઊંડો મર્મ હોવો જોઈએ.
5. ‘‘તું જ મારા ઘરને સારી રીતે સાચવી શકીશ.’’

પ્રશ્ન 3. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ એક એક વાક્યમાં આપો.

1. કોણ ઉછાંછળી અને છીછરી બુદ્ધિનું લાગતું હતું?
2. સૌથી નાના દીકરાની વહુએ દાણાનું શું કર્યું?
3. બધી વહુઓમાં કોણ ઠરેલ અને ચતુર હતી?

પ્રશ્ન 4. નીચેની જાહેરાતના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

નિરાંત હૉસ્પિટલ

ડૉ. આઝાદ અમદાવાદી (એમ.ડી.)

દસ વર્ષથી આપની સેવામાં જૂના અને જાણીતા

(અમારે ત્યાં ફેફસાં, શ્વાસ, હૃદય, તાવ જેવી બીમારીનું સચોટ નિદાન કરવામાં આવે છે.)

હેલ્પ લાઇન	ડૉક્ટરને મળવાનો સમય	સ્થળ
1234567890 આપની સેવામાં 24 × 7	સવારે 9:00 થી બપોરે 2:00 સુધી	અક્ષત કોમ્પલેક્ષ ડૉક્ટર હાઉસ નરોડા, અમદાવાદ

નોંધ : અમારે ત્યાં મેડિક્લેમની સુવિધા ઉપલબ્ધ છે.

પ્રશ્ન :

1. ડૉ. આઝાદ અમદાવાદીને ડૉક્ટર તરીકેનો કેટલા વર્ષનો અનુભવ છે?

2. નિરાંત હૉસ્પિટલમાં વિશેષ કઈ સગવડ છે?

3. ડૉ. આઝાદ અમદાવાદી કયા કયા રોગના નિષ્ણાંત છે?

4. 24 × 7 એટલે શું?

5. નિરાંત હૉસ્પિટલ ક્યાં આવેલી છે?

પ્રશ્ન 5. નીચેનાં વાક્યોમાંથી ક્રિયાપદ શોધો.

1. પોતાના પિયરમાં મોકલીને દાણા વવરાવ્યા.

2. મૈત્રી ગ્રંથ વાંચે છે.

3. છોટુ બૂટ પહેરીને દોડ્યો.

4. મેં માસ્ક પહેર્યો.

5. નવરાત્રીમાં હું મન મૂકીને ગરબે ઘૂમ્યો.

પ્રશ્ન 6. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

1. જો તમને થોડા દાણા આપવામાં આવે તો તમે શું કરો?

2. કણમાંથી મણ થાય : તો આવી બીજી કઈ કઈ વસ્તુઓ છે કે એકમાંથી અનેક થાય?

પ્રશ્ન 7. નીચે આપેલ રૂઢિપ્રયોગનો ઉપયોગ કરીને એક ફકરો બનાવો.

1. વાત માંડીને કહેવી.
2. જીવ પરોવી દેવો.
3. ઝીણા જીવનું હોવું.
4. લક્ષ્મીની છોળો ઊછળવી.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✘	?	✓
G 702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે રજૂઆત કરે છે.			
G 708	વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા-ઉત્સવોમાં, ભાષામાં થતી રજૂઆત સાંભળે અને સમજે છે.			
G 709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
G 712	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.			
G 717	બિલ, રીસિપ્ટ, રેપર, રિપોર્ટ, જાહેરાત વગેરેમાં આપેલ માહિતી સમજે છે અને ઉપયોગ કરે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

21. સુભાષિતો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 701 વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G 704 કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.

G 707 સમાચારપત્રો, સામયિકો, રેલવે, બસ સમયપત્રક કોષ્ટક, ટાઈમટેબલ વગેરે જેવી વિગતો વાંચે છે તથા જરૂરી વિગતો તારવે છે.

G 712 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.

G 719 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

1. તમારી શાળામાં કે ગામમાં લખેલ સુવિચારો પૈકી તમને ગમતા 10 સુવિચાર લખો.

2. શાળામાં આવતા સામયિકો તથા પુસ્તકાલયનાં પુસ્તકોમાંથી 5 સુંદર સુભાષિતો શોધીને લખો.

   1.

2.

3.

4.

5.

3. તમે લખેલ સુભાષિતો પૈકી ગમે તે 2 સુભાષિતોનો વિચાર-વિસ્તાર કરો.

1.

2. ____

____

____

____

____

____

____

____

____

4. નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી ક્રિયાવિશેષણ શોધીને લખો તથા તેનો ઉપયોગ કરી અન્ય એક વાક્ય બનાવો.

1. રાજશ્રી ધીમેથી દોડી.

ક્રિયાવિશેષણ : ______________

વાક્ય : ____

2. પપ્પા આજે વહેલા આવ્યા.

ક્રિયાવિશેષણ : ______________

વાક્ય : ____

3. પેલો છોકરો દૂર બેઠો હતો.

ક્રિયાવિશેષણ : ______________

વાક્ય : ____

4. હું આજે ઓછું જમ્યો.

ક્રિયાવિશેષણ : ______________

વાક્ય : ____

5. જાનકી પાવાગઢ ઘણીવાર ગઈ છે.

ક્રિયાવિશેષણ : ______________

વાક્ય : ____

6. હનુમાનજી રામજીને અહોભાવથી જોઈ રહ્યા.

ક્રિયાવિશેષણ : ____________

વાક્ય : ____________

પ્રશ્ન 2. ઉદાહરણ પ્રમાણે વિશિષ્ટ બોલીના શબ્દોનાં માન્ય ભાષારૂપો લખો.

ઉદાહરણ : બોલિયો/બોઈલો - બોલ્યો

1. આવિયા/આઈવા - ____________
2. ચાલિયા/ચાઈલા - ____________
3. ઊઠિયા/ઊઈઠા - ____________
4. હસિયા/હઈસા - ____________
5. તોડિયા/તોઈડા - ____________

પ્રશ્ન 3. સમાચારપત્ર, મોબાઈલ-ઈન્ટરનેટ અને વડીલોની મદદથી 5 દુહા શોધીને લખો.

1. ____________
2. ____________
3. ____________
4. ____________
5. ____________

પ્રશ્ન 4. પરપોટાઓમાંથી તેની નીચે આપેલા શબ્દોના સમાનાર્થી અને વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો શોધીને લખો.

મંજિલ વીર ઈરખા ખેરાત પ્રશંસા યાચક વિજય દાની બીક મહેનતુ પરાજય મહેનત આળસુ ડરપોક નિંદા

	સમાનાર્થી	વિરુદ્ધાર્થી
1. દાતા	________	________
2. ઉદ્યમી	________	________
3. વખાણ	________	________
4. બહાદુર	________	________
5. જીત	________	________

પ્રશ્ન 5. કૌંસમાંથી આપેલ કયાં મૂલ્યો નીચે દર્શાવેલ પ્રસંગોમાંથી શીખવા મળે છે તે લખો.

(પરોપકાર, અહિંસા, ઉદ્યમ, વીરતા, એકતા)

1. લવ-કુશ નાના હોવા છતાં રામની સમગ્ર સેનાને હરાવી દીધી.
   ____
2. માંઝીએ અથાગ પરિશ્રમથી એકલે હાથે પહાડ કોતરીને આખરે રસ્તો બનાવી દીધો.
   ____
3. ગાંધીજીએ એક પણ હથિયાર ઉપાડ્યા વિના અંગ્રેજોને હરાવી દીધા.
   ____
4. નાની કીડીઓએ ભેગા મળી ફણિધરને પમ સ્વધામ પહોંચાડી દીધો.
   ____
5. સેવાભાવી સંસ્થાઓએ સ્વખર્ચે લૉકડાઉન દરમિયાન હજારો લોકોને પોતાના વતનમાં પહોંચતાં કર્યાં!
   ____

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 701	વાર્તા, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો, પ્રસંગો, સાંભળી તથા મુખવાચન કરી સમજે છે અને સર્જન કરે છે.			
G 704	કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચી સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદ રજૂ કરે છે.			
G 707	સમાચારપત્રો, સામયિકો, રેલવે, બસ સમયપત્રક કોષ્ટક, ટાઈમટેબલ વગેરે જેવી વિગતો વાંચે છે તથા જરૂરી વિગતો તારવે છે.			
G 712	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકે છે.			
G 719	સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ વિરામચિહ્નો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગ, જોડણી સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ ____________ શિક્ષકની સહી ____________

નોંધ

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

નોંધ

નોંધ